T.C.
POLİS AKADEMİSİ BAŞKANLIĞI
GÜVENLİK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
SUÇ ARAŞTIRMALARI ANABİLİM DALI

ÖRGÜTLÜ SUÇLARDA TÜTÜN MAMÜLLERİ KAÇAKÇILIĞI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Enes Burak SAZİL

Danışman
Prof. Dr. Sıtkı YILDIZ

Ankara - 2025

T.C.
POLİS AKADEMİSİ BAŞKANLIĞI
GÜVENLİK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
SUÇ ARAŞTIRMALARI ANABİLİM DALI

ÖRGÜTLÜ SUÇLARDA TÜTÜN MAMÜLLERİ KAÇAKÇILIĞI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Enes Burak SAZİL

Danışman
Prof. Dr. Sıtkı YILDIZ

Ankara - 2025

TELİF HAKLARI BEYANNAMESİ

GÜVENLİK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın yazdığımı, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlardan her seferinde yollama yaparak yararlandığımı belirtir; bunu şerefimle beyan ederim.

Enstitü veya başka herhangi bir mercii tarafından belli bir zamana bağlı kalmaksızın, tezimle ilgili bu beyana aykırı bir durumun tespit edilmesi durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

Tarih…./……/……

Enes Burak SAZİL

ÖNSÖZ

Suç işlemek amacıyla örgüt kurarak faaliyet yürüten yapı, grup ve oluşumların varlığını sürdürebilmeleri finansal kaynak bulmaları neticesinde olabilmektedir. Ülkemizin özellikle güneydoğu bölgesinde yer alan sınır kapılarında kaçakçılık faaliyetlerinin yürütüldüğü değerlendirilmektedir. Ulaşım yollarının artması ve küresel pazarların genişlemesi neticesinde kırsalda etkinlik gösteren terör örgütlerinin de zamanla şehir merkezlerinde başka suç örgütleri ile eylem birlikteliği içerisinde olduğu düşünülmektedir. Örgütlü suç grupları ve terör unsurlarının finans ve insan kaynağını temin yollarında, tütün mamulleri kaçakçılığının örgütlere önemli bir yasa dışı geliri oluşturduğu değerlendirilmektedir. Bu kapsamda, suç faaliyeti gösteren örgütlerin hedeflerine ulaşma noktasında beraber hareket ettiği ve söz konusu gelirin paylaşılmasında ortaklık içinde olduğu düşünülmektedir.

Tez çalışmam süresince desteklerini esirgemeyen değerli hocam ve tez danışmanım Sn. Prof. Dr. Sıtkı YILDIZ'a ve varlığını daima hissettiren değerli eşim Hasret ARAÇ SAZİL'e katkılarından dolayı teşekkür ederim.

ÖZET

T.C

Polis Akademisi

Güvenlik Bilimleri Enstitüsü

Suç Araştırmaları Anabilim Dalı

Örgütlü Suçlarda Tütün Mamulleri Kaçakçılığı

Hazırlayan: Enes Burak SAZİL

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Sıtkı YILDIZ

2025 ve 98 sayfa (Ekler Hariç)

Bu çalışmanın amacı örgütlü suç grupları tarafından tütün mamulleri kaçakçılığının nasıl kullanıldığını ortaya çıkarmak ve suç örgütleri tarafından yapılan tütün mamulü kaçakçılığının önlenebilmesine yönelik önerilerde bulunmaktır. Bunu yapabilmek adına nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme tekniği tercih edilmiştir. Bu kapsamda SELEC Raporu, KOM Raporları, Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü Faaliyet Bültenleri, Jandarma Genel Komutanlığı Faaliyet Bülteni, Portholes Raporu ve Organize Suçlar Raporu gibi kaçakçılıkta uluslararası ve ulusal resmi raporlar incelenmiştir. Bunun yanı sıra Anadolu Ajansı, Milliyet ve Hürriyet gazeteleri de doküman analizine tabi tutulmuştur. Örgütlü suç gruplarının ulusal ve uluslararası faaliyetlerde bulundukları kaçakçılık yöntem, hedef ve rotalarının incelenmesi için resmi raporlardan ve uluslararası kuruluşların paylaşımlarından faydalanılmıştır. Edinilen bilgiler doğrultusunda örgütlü suç gruplarının tütün mamulü kaçakçılığına ilişkin değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Suç, Suç Grupları, Terör Örgütleri, Kaçakçılık, Terörizmin Finansmanı.

ABSTRACT

T.C

Police Academy

Institute for Security Science

Department of Criminal Investigations

Smuggling Of Tobacco Products In Organized Crimes

Written: Enes Burak SAZİL

Master's Thesis

Supervisor: Prof. Dr. Sıtkı YILDIZ

2025 and 98 pages (Excluding appendices)

The aim of this study is to reveal and explain how tobacco product smuggling activities are used as a financial source by terrorist organizations and organized crime groups. In addition, as a result of these findings, it is to make recommendations for preventing the financial source used by criminal organizations and preventing tobacco product smuggling. In order to do this, document review was preferred as a qualitative research method. In this context, international and national official reports on smuggling such as SELEC Report, KOM Reports, General Directorate of Customs Enforcement Activity Bulletins, Gendarmerie General Command Activity Bulletin, Portholes Report and Organized Crime Report were examined. In addition, the following newspapers, Anadolu Agency, Milliyet and Hürriyet, were also subjected to document analysis. A few concluding sentences The smuggling methods, targets and routes of organized crime groups in their national and international activities were used in official reports and the sharing of international organizations. In line with the information obtained, evaluations were made regarding tobacco product smuggling by organized crime groups.

Keywords: Crime, Crime Groups, Terrorist Organisation, Smuggling, Smuggling of Tobacco, Financial Crime. Terrorism Financing.

ÖRGÜTLÜ SUÇLARDA TÜTÜN MAMÜLLERİ KAÇAKÇILIĞI

İÇİNDEKİLER

Sayfa

TEZ ONAY SAYFASI II
TELİF HAKLARI BEYANNAMESİ III
ÖNSÖZ IV
ÖZET V
ABSTRACT VI
İÇİNDEKİLER VII
KISALTMALAR LİSTESİ X
TABLOLAR LİSTESİ XI
ŞEKİLLER LİSTESİ XII
GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM
KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. SUÇ VE ÖRGÜTLÜ SUÇ KAVRAMI 12
1.2. ÖRGÜTLÜ SUÇ FAALİYETLERİ 14
1.2.1. Örgütlü Suç Gruplarının Yapısı 15
1.2.2. Örgütlü Suçlarda Terör Örgütleri İle Bağlantı 15
1.3. KAÇAKÇILIK SUÇU 17
1.3.1. Kaçakçılığın Tanımı ve Yöntemi 17
1.3.2. Kaçakçılığın Etki Alanları 18

İKİNCİ BÖLÜM
TÜTÜN MAMÜLLERİ KAÇAKÇILIĞI

2.1. TÜTÜN MAMÜLLERİ KAÇAKÇILIĞININ ULUSAL BOYUTU 19

2.1.1. EGM Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Başkanlığı Faaliyetleri 21

2.1.2. Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü Faaliyetleri 22

2.1.3. Jandarma Genel Komutanlığı Faaliyetleri 24

2.1.4. Ulusal Bazda İstatistiki Veriler 25

2.1.4.1. EGM KOM Başkanlığı İstatistikleri 25

2.1.4.2. Jandarma Genel Komutanlığı İstatistikleri 31

2.1.4.3. Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü İstatistikleri ... 35

2.2. TÜTÜN MAMÜLLERİ KAÇAKÇILIĞININ AVRUPA BOYUTU 37

2.2.1. Kuruluşların Avrupa Ölçekli Faaliyetleri 37

2.2.2. Avrupa Birliği (AB) Faaliyetleri 40

2.2.3. Avrupa Ölçekli İstatistiki Veriler 41

2.2.3.1. Avrupa Komisyonu Eurostat İstatistikleri 42

2.2.3.2. Güneydoğu Avrupa Kanun Uygulama Merkezi İstatistikleri 43

2.3. TÜTÜN MAMULLERİ KAÇAKÇILIĞININ ULUSLARARASI BOYUTU 47

2.3.1. Tütün Mamulleri Yasa Çalışmaları ve Uluslararası Tütün Şirketlerinin Faaliyetleri 47

2.3.2. Tütün Yasası İle Mücadelede Şirketlerin Karşı Propagandaları 50

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
ÖRGÜTLÜ SUÇLARDA TÜTÜN MAMULLERİ KAÇAKÇILIĞI

3.1. TÜTÜN MAMULLERİ KAÇAKÇILIĞINDA FAALİYET YÖNTEMLERİ 54

3.1.1. Gizle ve Bul Yöntemi 55

3.1.2. Mühür Bozma (Rip on/Rip off) Yöntemi 56

3.1.3. Konteyner Zulası Yöntemi 56

3.1.4. Doldur Boşalt (Drop On/Drop off) Yöntemi 56

3.1.5. Gemi Gövdesine Gizleme Yöntemi 57

3.1.6. Mıknatıs Yöntemi 57

3.1.7. Akıntı Yöntemi 57

3.2. TÜTÜN MAMULLERİ KAÇAKÇILIĞININ ROTALARI 57

3.2.1. Deniz Yolu Kaçakçılığı 58

3.2.2. Karayolu Kaçakçılığı 61

3.3. ÖRGÜTLÜ TÜTÜN MAMULLERİ KAÇAKÇILIĞINDA RADİKALİZM 64

3.3.1. Tütün Mamulleri Kaçakçılığında Radikalizm 65

3.3.2. Tütün Mamulleri Kaçakçılığında Eleman Temin Süreci 66

3.4. TÜTÜN ŞİRKETLERİNİN KAÇAK SİGARA İLE MÜCADELE ÇALIŞMALARI 68

3.4.1. Boş Paket Araştırması 69

3.4.2. Tütün Mamulleri Kaçakçılığında Uluslararası Basın Haberleri 70

3.4.3. Tütün Mamulleri Kaçakçılığında Ulusal Basın Haberleri 72

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME 78

KAYNAKÇA 90

ÖZGEÇMİŞ 98

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
BAT	: British American Tobacco
DB	: Dünya Bankası
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
DTÖ	: Dünya Ticaret Örgütü
EGM	: Emniyet Genel Müdürlüğü
EHIS	: Avrupa Sağlık Görüşmesi
EPS	: Boş Paket Araştırması
EUROPOL	: Avrupa Polis Teşkilatı
EUROSTAT	: Avrupa İstatistik Ofisi
FATF	: Mali Eylem Görev Gücü
IMF	: Uluslararası Para Fonu
JTI	: Japan Tobacco International
TCK	: Türk Ceza Kanunu
KCK	: Kürdistan Topluluklar Birliği
KOM	: Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele
NATO	: Kuzey Atlantik Paktı
ÖİK	: Özel İhtisas Komisyonu
PKK	: Kürdistan İşçi Partisi
PYD	: Suriye Demokratik Birlik Partisi
SELEC	: Güneydoğu Avrupa Kanun Uygulama Merkezi
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
TERAM	: Terörizm Radikalleşme ile Mücadele Araştırma Merkezi
TDK	: Türk Dil Kurumu
TL	: Türk Lirası
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UNODC	: Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi
WHO	: Dünya Sağlık Örgütü
YPG	: Halk Koruma Birlikleri

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 2.1: Yıllara Göre Yapılan Yakalamalar 25
Tablo 2.2: Avrupa Ölçekli Sigara Kaçakçılığı İstatistikleri 41
Tablo 3.1: Tütün Ticaretine Katılan Satıcılara İlişkin İstatistikler..... 54

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1: Örgütlü Suç ve Terör İlişkisi 17
Şekil 2.1: Aylara Göre Yurt Çapında Tütün Mamulleri Kaçakçılığı..... 26
Şekil 2.2: Yıllara Göre Yurt Çapında Sigara Yakalamaları 26
Şekil 2.3: Yıllara Göre Sigara Yakalamaları Haritası 27
Şekil 2.4: Yıllara Göre Sigara Yakalamaları 28
Şekil 2.5: Yıllara Göre Yurt Çapında Yakalanan Doldurulmuş Makaron Miktarı.... 28
Şekil 2.6: Yıllara Göre Yurt Çapında Yakalanan Doldurulmuş Makaron Miktarı (Milyon Adet) 29
Şekil 2.7: Yıllara Göre Doldurulmuş Makaron Yakalamaları (Adet) 29
Şekil 2.8: Yıllara Göre Boş Makaron Yakalamaları (Adet) 30
Şekil 2.9: Yıllara Göre Şüpheli İstatistikleri 30
Şekil 2.10: Yıllara Göre Sigara Kaçakçılığı İstatistikleri 31
Şekil 2.11: 2017 Yılında Olay Bazlı İlk 10 İl 32
Şekil 2.12: 2017 Yılında Şüpheli Bazlı İlk 10 İl 32
Şekil 2.13: Yıllara Göre Yakalanan Sigara Miktarı (2013-2017)..... 33
Şekil 2.14: Yıllara Göre Ele Geçirilen Tütün Mamulleri 35
Şekil 2.15: 2019-2021 Yılları Arasında Göre Kaçak Sigara Yakalaması (Adet)..... 35
Şekil 2.16: 2019-2021 Yılları Arasında Makaron Yakalamaları (Adet) 36
Şekil 2.17: Yıllara Göre Tütün Kullanımında Ele Geçirilen Filtre (Adet)..... 36
Şekil 2.18: NATO İleri Çalıştayı Karadeniz Bölgesi Haritası..... 39
Şekil 2.19: 2019 Yılında Avrupa Ülkelerinde Sigara Kullanımı İstatistikleri 42
Şekil 2.20: 2014-2016 Yılları Arasında Ele Geçirilen Sigara Miktarı 43
Şekil 2.21: 2016 Yılında Yakalanan Sigaraların Üye Ülkelere Göre Dağılımı..... 44
Şekil 2.22: 2014-2016 Yılları Arasında Yakalanan Sigara Miktarı (Adet)..... 45
Şekil 2.23: Birimlere Göre Yakalanan Sigara Miktarları 45
Şekil 2.24: Birimlere Göre Yakalanan Sigara Miktarları (Adet)..... 46
Şekil 2.25: Tütün Sektöründe Sermaye Birikim Süreci 48
Şekil 2.26: Uluslararası Tütün Şirketlerinin Pazar Payları..... 49

Şekil 2.27: 2007-2022 Yılları Arasında Sigara Reklam Yasaklamaları Konusunda Düzenlemeler 53
Şekil 3.1: Karadağ Bar Limanının Harita Üzerinde Görünümü 59
Şekil 3.2: Avrupa Kara ve Deniz Yolu Kaçakçılık Rotası 60
Şekil 3.3: Romanya, Moldova ve Ukrayna Limanlarının Kaçakçılık Rotası 61
Şekil 3.4: Dünya Genelinde Kaçak Sigara Üretimi ve Trafiği Haritası 63
Şekil 3.5: Kaçak Sigara Yakalama Örneği - Kahramanmaraş Elbistan..... 64
Şekil 3.6: Moghaddam Altı Basamaklı Radikalleşme Modeli 66
Şekil 3.7: Boş Paket Yakalama Çalışmasına İlişkin Haber İçeriği..... 69
Şekil 3.8: PKK Terör Örgütünün Sigara Kaçakçılığı Yaptığına İlişkin İl Bazlı Harita..... 74

GİRİŞ

Anadolu coğrafyasında ortaya çıkan kaçakçılık suçlarına ilişkin kayda değer kayıtların günümüzden 4000 yıl öncelerine dayandığı ve söz konusu tarihlerde bu çağın Asur Medeniyetinin geliştirdiği ticari toplumlar dönemi adıyla belirtildiği söylenegelmektedir. Dönemin iktidar yönetimi tarafından belirlenen vergileri ödenmek istemeyen halk tebaasınca yeni rotalar üzerinden kaçakçılık faaliyeti yapıldığına dikkat çekilmektedir (Gökçek ve Tuncer, 2024: 3994). Günümüzde olduğu gibi o yıllarda da ticaret izni olmayan malların izinsiz alışverişi veya şehirden çıkarılış eylemlerinin tümüne kaçakçılık gözüyle bakılmaktadır.

Eski dönemlerde hüküm süren Mezopotamya medeniyetlerince kurumlardan alınan vergilere ve ödeme sistemlerine vurgu yapılmıştır. Kaçakçılığın yapılmasının en önemli sebeplerinden biri olan vergilendirmenin özellikle dönemin ticaret ile uğraşan kesimi rahatsız ettiği ve bu sebeple toplumda en çok tüccar sınıfının kaçakçılık faaliyeti girişiminde olduğu belirtilmektedir.

Gücü elinde bulunduran yönetim erki tarafından vergi sisteminden kazanılan ekonomik gücü kaybetmemek için bölgelerin güvenliğinin korunması ve sürekli denetimi gibi kaçakçılık yapılmasına karşı yöntemler öne çıkarmışlardır. Kaçakçılık faaliyetinde bulunanlar eylem esnasında yakayı ele verdiğinde hapse düşmekte hatta kimi durumlarda canlarından olabilmektedir. Her ne olursa olsun kaçakçılık eylemlerini gerçekleştirirken yakalanarak hapse atılanların ticari hayatları bitme noktasına gelse de bu devrin tüccarlarının büyük bir kısmının kaçakçılık faaliyeti yürütmekten kendini alıkoyamadığı anlaşılmaktadır (Tuncer ve Gökçek, 2024: 3994).

Sigara kaçakçılığının önlenebilmesi kapsamında gerçekleştirilen Eylem Plan'ları büyük önem taşımaktadır. Bu doğrultuda bahsedilen suça kapsamındaki hukuki çalışmalar da maddeler halinde belirtilmiştir.

- Tütün mamullerinde belirlenen vergi miktarlarının belirlenmesi ve vergiden imtina etmeyi planlayarak kaçakçılık faaliyeti yürütmeyi hedefleyen şahıslara karşı polisiye anlamda önleyici çalışmalar yapılması,

- Bahse konu kaçakçılık türünün ulusal ve uluslararası sınırlarının tespitinin yapılması, yasadışı faaliyetlerden elde edilen gelirlerin bölgesel bazda değerlendirilmesi,
- Bu tür kaçakçılık eylemlerine ilişkin geçmiş ve güncel olayların ortaya çıkarılarak analizler yapılması,
- Tütün ve tütün mamulleri kaçakçılığı suçunun uluslararası bağlantılarının tespit edilmesi ve kaçak ürünlerin ülkeye girişi esnasında yakalanmasına yönelik etkinliğin artırılması,
- Terörizmin finansmanı kapsamında suç örgütlerinin suçtan elde ettiği gelirlerin analizinin yapılması, analizlerde ortaya çıkan sonuçlara ilişkin önleyici faaliyetler gerçekleştirilmesi,
- Özellikle tütün türevi kaçakçılık suçları kapsamında eyleme karıştığı tespit edilen şüphelilerin hukuki anlamda yıldırılabilmesi amacıyla ceza artırımlarının yasa ile düzenlenmesi,
- Kolluk görevlilerine yönelik isteklendirme çalışmaları yapılması,
- İlgili birimler tarafından takip ve tarassut yapılabilecek envanterin sağlanması,
- Yetkili kuruluşlarca paketlenmiş emtiaların takiplerinin yapılarak görevli birimlere düzenli olarak raporlanması,
- Kaçak tütün ve tütün mamullerindeki kullanım eğilimini azaltmak amacıyla kamuoyunu bilinçlendirecek çalışmaların ve tanıtım programlarının hazırlanarak uygulanması,
- Yasadışı tütün ve tütün mamulleri ticaretine neden olan veya kolaylaştıran yan faaliyetlerin kontrol altına alınması ve bu faaliyetlerden mevzuata aykırı olanların engellenmesine ilişkin gerekli tedbirlerin alınması gibi hedefler yer almaktadır (KOM Raporu, 2016).

Çalışmanın çerçevesi organize suç ve terör örgütlerinin tütün mamulleri kaçakçılığı üzerinden kendilerine finans kaynağı sağladığı ve bu sağlanan finansın Türkiye'nin gelişimine, ekonomisine ve sosyal hayatına darbe vurduğu savı üzerine kurulmuştur. Açık kaynak incelemesi olarak örgütlerin çeşitli raporlarda yer alan haberleri ve istatistiki verileri bulguların ana iskeletini oluşturmuştur. İhtiyaç duyulan noktalarda örgütlerin medyaya yansıyan kaçakçılık faaliyetleri de ele alınmıştır. Ayrıca tez çalışmamda, toplum nezdinde kabul gören ve söylenegelen organize suç

örgütleri kavramı yerine örgütlü suç grupları kavramı ifade edilmiştir. Türk Ceza Kanunu'nda en az üç kişinin suç işlemek amacıyla yürüttüğü faaliyetin örgütlü suçlar olarak belirtilmesi nedeniyle organize suçlar ifadesinin yanlış olmamakla birlikte tez çalışmamda kullanılmamıştır.

Bu tez çalışmasına ilişkin literatür taramaları sırasında haber içeriğinde terör örgütleri, örgütlü suç grupları, tütün mamulleri kaçakçılığı ve bağlantılı olarak sigara kaçakçılığı kavramlarının bir arada olması tarama kriteri olarak benimsenmiştir. Konuyla ilgili yazılmış eserler de diğer açık kaynakları oluşturmuştur. Türkiye'de bu alanda suçla mücadele eden kolluk birimleri tarafından hazırlanan raporlar da kullanılan kaynak türlerindendir. Ayrıca, Türkiye'nin üyesi olduğu kuruluşlar, Avrupa Birliği bünyesinde yer alan birimler ile NATO gibi kuruluşlardan tütün mamulleri kaçakçılığına ilişkin veriler ile Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından hazırlanan raporlardan da yararlanılmıştır.

Çalışma aşağıdaki üç ana bölüm ile sonuç ve değerlendirmelerden oluşmuştur;

1- Kuramsal ve Kavramsal Çerçeve

Birinci bölümde suçun kavramsal tanımları ve suça ilişkin yaklaşımlar ile tütün mamulleri kaçakçılığına ilişkin mevzuat düzenlemeleri ile güncel çalışmalar ele alınacaktır. Kaçakçılık suçunun etki alanları yine bu bölümde ifade edilecektir.

2- Tütün Mamulleri Kaçakçılığı

İkinci bölümde, tütün mamulleri kaçakçılığına ilişkin resmi kuruluşların erişime açık raporlarından faydalanılarak ulusal ve Avrupa özelinde istatistiki veriler analiz edilecektir. Ayrıca, uluslararası tütün şirketleri tarafından yapılan çalışma ve düzenlemeleri ele alınacaktır.

3- Örgütlü Suçlarda Tütün Mamulleri Kaçakçılığı

Üçüncü bölümde, tütün mamulleri kaçakçılığında kullanılan kara ve deniz yolu ulaşımındaki rotaları, gizleme teknikleri, suç örgütlerinin tütün mamulü kaçakçılığındaki eleman temin yöntemleri ele alınacaktır. Bu bölümde, uluslararası şirketlerin tütün endüstrisi bakımından farklı ülkelerdeki rejimlere yaptıkları baskılar da ifade edilecektir. Ayrıca, örgütlü suç gruplarının karıştığı kaçakçılık olaylarına ilişkin erişime açık raporlar ile gazete içerikleri incelenecektir.

Sonuç ve Değerlendirme bölümünde ise tütün mamulü kaçakçılığının evrensel boyutu ve yasa dışı finans gelirine yönelik genel değerlendirilme yapılacaktır. Ayrıca, ulusal mücadeleci birimlerin yaptığı çalışmalar neticesinde örgütlü suç gruplarınca tütün mamulü kaçakçılığından elde edilecek vergilendirilmemiş gelirin geri kazandırılması daha somut verilerle belirtilecektir.

Araştırmanın Amacı

Suç işlemek amacıyla örgüt kurarak faaliyet yürüten yapı ve oluşumların varlığını sürdürebilmeleri finansal kaynak bulmaları neticesinde olmaktadır. Bilindiği üzere Türkiye'nin güneydoğu sınır kapıları yoğun kaçakçılık faaliyetlerinin yürütüldüğü bölgeler olmasına karşın son dönemde kaçakçılık suçlarının hemen her noktadan belirdiği ortaya çıkmaktadır. Bu durum kırsalda etkinlik gösteren terör örgütlerinin artık şehrin içerisinde de olduğunu veya bir başka suç örgütü ile eylem birlikteliği içerisinde olduğunu göstermektedir. Türkiye'de kaçak yollarla sokulmak istenen sigara ve diğer tütün mamulleri üzerinden gerçekleştirilen kaçakçılık faaliyetlerinin fiili mevzuatımız incelendiğinde, yaptırımı üzerine caydırıcılığı konusunda düzenlemelere karşın hala ciddi eksikliklerinin olduğu anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda, söz konusu kaçakçılık faaliyetinin önüne geçilebilmesi noktasında sorunlara ışık tutabilecek çalışmalar gerekli olduğu değerlendirilmektedir. Özellikle Türkiye'nin doğu ve güneydoğu bölgelerinde yaşayan nüfus tarafından tütün mamulleri kaçakçılığının yasal bir faaliyet olması ve kaçakçılık zemininde görülmemesi nedenleri ile bu suçla mücadelede toplum desteğinin bütünüyle alınabilmesi güçleşmektedir. Bu anlamda çeşitli bilgilendirici faaliyet ve çalışmalara ihtiyaç duyulduğu düşünülmektedir.

Teknoloji alanın ilerlemesi ve küreselleşmenin getirdiği imkanlar neticesinde şahıslar, sermaye ve nakit elde etme sürecinde sağlanan yenilikler ve esnetilmiş alanlar, çıkar amaçlı faaliyet yürüten örgüt oluşumlarını geniş alanlara yayarak toplum güvenliği, huzur ve refahını tehdit eder konuma gelmiştir. Örgütlü suçların artan biçimde ulus aşırılaşmasının ülkelere ciddi sorunlar oluşturduğundan, örgütlere karşı bütünlüklü bir çaba göstermenin gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Örgütlü suç faaliyeti yürüten yapı ve oluşumların gerçekleştirmeyi planladıkları eylem ve faaliyetlerde finans ve insan kaynağına ihtiyaç duyulmaktadır. Örgütlü suç grupları ile terör

örgütleri, örgütlerin yapıları göz önüne alındığında; bu tip suç faaliyetleri yürüten örgütlerin finans ve insan kaynağını temin yollarının yönteminin yanı sıra eylemlerde de benzer ortaklık içinde olduğu anlaşılmaktadır. Bu kapsamda, belli alanda suç faaliyeti gösteren örgütlerin hedeflerine ulaşma noktasında beraber hareket ettiği yapılan incelemeler neticesinde ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle örgütlü suç grupları ve terör örgütlerinin tütün mamulleri kaçakçılığı faaliyetlerinin araştırılması bu tezin ana amacını oluşturmaktadır.

Araştırmanın Önemi

Ulusal anlamda bu alanda literatürde yeterli sayıda çalışmanın bulunmaması ve yine uluslararası anlamda bu alanda fazla sayıda çalışmanın yer almaması nedeniyle tez konusu bu boşluğu doldurmak amacıyla seçilmiştir. Bu doğrultuda ulusal ve uluslararası çalışmalarda önemli faydalar sağlayacağı değerlendirilmektedir. Örgütlü suç soruşturmaları kapsamında yürütülen soruşturmalarının diğer suç konularından daha karmaşık bir yapılanma göstermesi nedeniyle örgütlü suçlar aynı zamanda insan kaynağı üzerinden gerçekleştirdiği eylemlerinde finans unsurlarını da çok iyi yönlendirebilmektedir. Başta iktisadi unsurlara yönelmek şartı ile sosyal alanda kendisini kamufle edebilmektedir. Suç olgusu, sosyal yaşam üzerinde önemli tahribatlara yol açabilmektedir. Bu anlamda ele alındığında, örgütlü suç yapıları ve terör örgütlerinin gerçekleştirdiği suçlar toplum üzerinde diğer suçlara nispetle daha yıkıcı etki bırakabilmektedir. Bu nedenle suç örgütleri ile mücadele amacıyla tütün mamullerinden elde edilen gelirin tespiti yapılarak finans kaynağının kurutulması büyük öneme sahip olmaktadır. Literatür taramasında daha önce yapılan çalışmalar da incelenmiştir. Bu kapsamda, terör örgütlerinin insan kaynağını artırabilme, finans ağlarını örgüt içerisinde geniş katılımlı olarak yayabilme ve varlığını sürdürebilmesinde tütün mamulleri kaçakçılığından elde ettiği gelirin yıllık bazda finans kaynağı açısından önemli miktarlara ulaştığı vurgulanmaktadır.Terörist yapı, oluşum ve unsurların planladıkları eylem ve faaliyetlerin yanı sıra örgütlü suç grupları da devletin egemen gücü ve otoritesini zayıflatabilme gayreti içinde planlı eylemler yürütmektedir. Söz konusu örgüt ve uzantılarına karşı kolluk kuvvetlerinin yürüttüğü planlı operasyonlara karşın örgütlerin finans ve insan kaynağının ne şekilde sağlandığı ekseriyetle tespit edilememektedir.

Bu çalışma, örgütlü suçlarda kaçakçılık suçları faaliyeti neticesinde elde edilen finans kaynağının bilimsel olarak değerlendirilmesini ve bu sayede çeşitli çözüm önerilerinin geliştirilmesini hedeflemektedir. Bu tez çalışması ile ilgili daha önce yapılmış çalışmalara bakıldığında; 2015 yılında Mehti AKDOĞAN tarafından bir çalışma hazırlanmıştır. Bu araştırmada, örgütlü suçlara ilişkin vurgular yapılmış, örgüt faaliyetlerinin bölgeleri tehdit altında bıraktığı, devletlerin vergi sistemlerine müdahale edildiği ve söz konusu suçların tespitinin güç olduğu ifade edilerek gerekli önlemlerin alınmasının önemi vurgulanmaktadır.Başka bir tez örneği ele alındığında; 2011 yılında Özgür Ozan ÇAKMAK tarafından bir çalışma yapıldığı anlaşılmıştır. Literatür taraması metodu kullanılan bu araştırmada, uluslararası odakların dünyayı değiştirdiği ve finansal suçlar yönünden kuralsızlaşmaların yaşandığı vurgulanmış ve bu değişen sistemler tarafından Türkiye'de faaliyet yürüten suç gruplarının bu değişen dünya düzeninde neler yaptığına değinilmiştir.

Yukarıda yer alan 2 ayrı tez örnekleri değerlendirildiğinde örgütlü suç grupları ve terör örgütü ve uzantılarının yasadışı gelir getirici faaliyet türü olan finans bağlantılarına ilişkin yöntemleri arasında tütün mamulleri kaçakçılığının özelinde bir çalışma olmadığı anlaşılmıştır.

Araştırma Yöntemi

Bu tez çalışması, Türkiye'de örgütlü suç grupları ve terör örgütlerinin finansal kaynak temininde başvurdukları yöntemlerden biri olan tütün mamulleri kaçakçılığını, devlet otoritesine yönelen tehdit ve kamu güvenliği bağlamında incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışma, özellikle örgütlü suç faaliyetlerinin tütün kaçakçılığı ile kesişim noktalarını ortaya koyarak, bu faaliyetlerin finansal, lojistik ve ideolojik boyutlarını doküman temelli nitel analiz çerçevesinde değerlendirmektedir.

Bu doğrultuda, bu araştırma, aşağıdaki temel sorular etrafında şekillenmiştir:

- Terör örgütleri ve örgütlü suç grupları, tütün mamulleri kaçakçılığı yoluyla nasıl bir finansal yapı kurmaktadır?
- Kaçakçılık faaliyeti, örgütlerin eleman temin süreçlerinde nasıl bir rol oynamaktadır?

- Türkiye'de tütün mamulleri kaçakçılığına ilişkin adli, idari ve kolluk birimlerinin raporlarında öne çıkan yapısal zafiyetler nelerdir?
- Ulusal ve uluslararası medya ve kurum raporları, kaçakçılıkla mücadelede ne tür eğilimleri ortaya koymaktadır?

Bu çalışma nitel araştırma paradigması içinde yapılandırılmış olup, temel olarak *doküman analizi* yöntemi esas alınmıştır. Doküman analizi, belirli bir olgunun sistematik biçimde mevcut belgeler üzerinden incelenmesi yoluyla anlamlandırılmasını hedefleyen bir araştırma tekniğidir.

Çalışmada özellikle resmi belgeler, adli kayıtlar, emniyet ve gümrük raporları, uluslararası kurum dokümanları (FATF, EUROPOL vb.), akademik tezler, medya haberleri ve STK raporları kullanılmıştır. Belgeler tarihsel ve tematik kodlama teknikleri ile analiz edilmiştir.

Veri Kaynakları

Bu tez çalışmasının örneklemi, organize suçların tütün kaçakçılığına ışık tutan verilerden oluşan raporlardan oluşmaktadır. Bu raporlar, analiz sürecinde birincil ve ikincil dokümanlar ve açık kaynaklar olarak tasniflenerek analiz edilmiştir.

1. **Birincil Dokümanlar:**

Bu tez kapsamında kullanılan birincil veri kaynakları, doğrudan resmi kurumlar tarafından üretilmiş ve kamuya açık olarak yayımlanmış dokümanları içermektedir. Birincil dokümanlar, hem olayların kayıt altına alındığı özgün belgeler olmaları hem de doğrudan uygulayıcı kurumların perspektifini yansıtmaları bakımından araştırmanın kuramsal çerçevesini destekleyici niteliktedir.

Emniyet Genel Müdürlüğü, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele (KOM) Başkanlığı ve **Gümrük Muhafaza Genel Müdürlüğü** tarafından yayımlanan yıllık faaliyet raporları, operasyonel başarılar, yakalama verileri ve değerlendirme analizleri, örgütlü suç ve tütün mamulleri kaçakçılığına ilişkin sahaya dayalı nicel ve nitel bilgi sağlamaktadır. Bu raporlar, örgütlü suç gruplarının yapıları, kullandıkları kaçakçılık yöntemleri ve değişen rotaları hakkında önemli bulgular sunmaktadır.

Ticaret Bakanlığı ile **İçişleri Bakanlığı** tarafından yayınlanan kaçakçılıkla mücadeleye dair resmî açıklamalar ve strateji belgeleri, devletin konuya ilişkin politikalarını, yasal reform çabalarını ve uygulama mekanizmalarını izlemek açısından kıymetli birer veri kaynağıdır. Araştırma, yalnızca yürütme organlarının raporlarıyla sınırlı kalmamış; aynı zamanda **adli mercilere yansıyan yargı kararları**, **mahkeme zabıtları** ve kamuya açık dava dosyalarına dayanan veriler de analiz edilmiştir. Bu tür belgeler, kaçakçılık faaliyetlerinin adli boyutunu, delil değerlendirme süreçlerini ve uygulanan cezai yaptırımları ortaya koyarak suçun adli teşhis ve takibine ilişkin bağlamı güçlendirmiştir.

Son olarak, **ulusal güvenlik birimlerinin medya açıklamaları** da olayların kamuoyuna nasıl yansıtıldığını ve güvenlik kurumlarının olaylara ilişkin söylem stratejilerini anlamada katkı sunmuştur. Bu açıklamalar, resmi operasyon bildirimleri kadar kamuoyunu bilgilendirme amacı güden basın metinleri aracılığıyla örgütlü suçların algısal boyutunu da değerlendirmeye imkân tanımıştır.

2. İkincil Dokümanlar

Araştırmanın analitik çerçevesini destekleyen ikincil kaynaklar, mevcut olguların teorik olarak yorumlanmasına, tarihsel bağlamda yerleştirilmesine ve uluslararası düzlemde karşılaştırmalı analiz yapılmasına imkân tanımıştır. Bu kaynaklar, doğrudan veri üretmeyen ancak mevcut bilgileri sistematize eden, eleştirel bir süzgeçten geçiren ve araştırma bağlamını zenginleştiren metinlerdir.

Öncelikle, FATF (Financial Action Task Force), INTERPOL ve UNODC (United Nations Office on Drugs and Crime) gibi uluslararası kurumlar tarafından yayımlanan terörizmin finansmanı ve organize suçlara ilişkin raporlar, çalışmanın küresel bağlamını kurmak açısından önemli bir referans çerçevesi sunmaktadır. Bu belgeler, yasa dışı finansman kanallarının işleyiş biçimleri, örgütlü suç ağlarının uluslararası boyutu ve devletlerin bu alanda geliştirdiği mücadele stratejilerini kapsamlı biçimde ortaya koymaktadır. Bunun yanı sıra, tütün mamulleri kaçakçılığına dair yazılmış yüksek lisans ve doktora tezleri, örgütlü suç ve kaçakçılık ilişkisine dair akademik yaklaşımı anlamak açısından değerlendirilmiş; özellikle Türkiye bağlamında konuya dair literatürün sınırlılığı göz önünde bulundurularak, bu tezler çalışmaya kuramsal dayanak sağlama amacıyla kullanılmıştır.

Ulusal ve uluslararası basın yayın organlarında yayımlanmış haber içerikleri ve saha haberleri, tütün kaçakçılığına ilişkin kamuoyu algısının nasıl şekillendiğine ve medyanın örgütlü suçları hangi temalar üzerinden sunduğuna ilişkin anlamlı veriler sağlamıştır. Bu içerikler, söylem analizine dayalı olarak değerlendirilmiş ve örgütlü suçların medya temsili bakımından analizlere dahil edilmiştir. Ancak bu tür kaynakların doğruluk düzeyleri eleştirel bir bakış açısıyla ele alınmış, yalnızca bilgi sunumunda değil, aynı zamanda algı inşasında oynadığı rol de göz önünde bulundurulmuştur. Ayrıca, sivil toplum kuruluşları (STK'lar) ve bağımsız araştırma merkezleri tarafından hazırlanan açık erişimli raporlar, özellikle radikalleşme, örgütlü suçun sosyal dinamikleri ve kaçakçılıkla mücadeleye yönelik politika önerileri açısından değerlendirilmeye alınmıştır. Bu noktada Terörizm ve Radikalleşme ile Mücadele Araştırma Merkezi gibi kuruluşların yayımladığı raporlar, örgütlerin eleman temin stratejileri ve propaganda süreçlerine ilişkin analizlerde kullanılmıştır. İkincil dokümanlar hem ulusal güvenlik stratejilerinin değerlendirilmesine hem de örgütlü suç ve terörizmin finansmanında kullanılan yöntemlerin karşılaştırmalı analizine katkı sunarak araştırmanın çok boyutlu bir yapı kazanmasını sağlamıştır.

3. **Açık Kaynak Dijital Materyaller:**

Bu çalışmada kullanılan bir diğer önemli veri grubu, açık kaynaklı dijital materyallerden elde edilmiştir. Özellikle örgütlü suç grupları ve terör örgütlerine ait çevrim içi mecralarda yayımlanan propaganda içerikleri, dijital yayınlar, video materyalleri ve sosyal medya paylaşımları, örgütlerin söylem stratejileri, eleman temin yöntemleri ve ideolojik inşa süreçlerini analiz etmek açısından değerli birer kaynak olarak değerlendirilmiştir.

Bu tür materyaller, doğrudan örgütlerin kendi söylemini taşıyan ve dışa dönük mesajlarını içeren belgeler niteliği taşıdığından, içerik analizinde özellikle örgütsel kimlik inşası, radikalleşme söylemi, hedef kitleye yönelik çağrı teknikleri ve finansman meşruiyet stratejileri gibi temalar etrafında kodlanmıştır. Bu analiz süreci, nitel veri analiz yazılımları ve sistematik kodlama şemaları ile desteklenmiştir.

Analiz Süreci

Veriler öncelikle yıllar, bölgeler, örgütsel yapı ve eylem türleri üzerinden tasniflenmiştir. Elde edilen belgeler tematik içerik analizi tekniği ile analiz edilmiş, özellikle aşağıdaki temalara odaklanılmıştır:

- Finansal Kaynaklar ve Lojistik Ağı
- Eleman Temin Süreçleri
- Devlet Otoritesine Yönelik Meydan Okuma Unsurları
- Ulusal Güvenlik, Vergi Kayıpları ve Toplumsal Kabul
- Medyada Sunum ve Algı Yönetimi

Ayrıca "boş paket analizleri", tütün firmalarının kendi raporları ve uluslararası basında geçen vakalar incelenmiş, örgütlü suçların yasal olmayan ticaret stratejileriyle nasıl ilişkilendiği tartışılmıştır.

Sınırlılıklar

Bu çalışmanın sınırlılıkları, araştırmanın kapsamı, veri kaynakları ve erişim düzeyleriyle doğrudan ilişkilidir. Öncelikle, araştırma yalnızca kamuya açık belgeler ve raporlarla sınırlı tutulmuştur. Bu kapsamda, “gizlilik dereceli” olarak sınıflandırılmış ve üzerinde “Hizmete Özel” ibaresi bulunan kurumsal raporlar ve operasyonel dokümanlar etik ve hukuki nedenlerle analiz dışı bırakılmıştır. Bu durum, bazı kurumsal verilerin güncelliği ve bütünlüğü açısından kısıtlayıcı bir unsur oluşturmuştur. Araştırma kapsamında seçilen coğrafi örneklem, öncelikli olarak Ankara merkezli örgütlü suç faaliyetleriyle ilişkilendirilen örnek olaylara dayanmaktadır. Bununla birlikte, analiz edilen bulguların genellenebilirliğini artırmak amacıyla, Türkiye genelinde kamuoyuna yansımış ve güvenlik birimlerinin yıllık raporlarında yer almış ulusal ölçekli olaylara da yer verilmiştir. Ancak saha verilerinin odak noktasının belirli bir bölgeyle sınırlı tutulması, bulguların tüm ülke geneline doğrudan teşmil edilmesini sınırlı kılmaktadır.

Araştırma sürecinde karşılaşılan bir diğer sınırlılık, terör örgütlerinin finansman stratejilerine ilişkin akademik çalışmaların sayıca azlığıdır. Özellikle tütün mamulleri kaçakçılığı gibi örgütlü suç eylemlerinin finansal boyutuna dair ampirik

veriler içeren ve bilimsel metodolojiye dayalı yayınların sınırlı olması, literatür taramasının derinliğini etkilemiştir. Bu durum, kavramsal çerçevenin oluşturulmasında belirli ölçüde zorluk yaratmıştır. Son olarak, uluslararası medya organları ve basın kaynaklarında yer alan bazı haber içerikleri söylem analizi yöntemiyle değerlendirilmiş olmakla birlikte, bu içeriklerin doğruluk düzeyleri her zaman bağımsız biçimde teyit edilememiştir. Bu tür veriler, doğrudan birincil kanıt olarak değil, örgütlü suç ve kaçakçılık faaliyetlerinin algısal sunumu açısından yardımcı bir kaynak niteliğinde ele alınmıştır. Bu nedenle medya verilerinin değerlendirilmesinde eleştirel bir yaklaşım benimsenmiş ve bağlamsal doğrulama ihtiyacı göz önünde bulundurulmuştur.

Etik Hususlar

Bu tez çalışmasında sadece açık erişimli raporlara yer verilmiştir. Özel izin gerektiren doküman ve belgeler kullanılmamıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Suç kavramının tarihi, insanlığın doğuşu ve yeryüzünde hayatı sürdürmesi kadar eskilere dayanmaktadır. Suç tüm insanlık tarihinden günümüze tüm uygarlıklarda ortaya çıkmış ve günümüzde mevcudiyetini koruyarak süregelen sosyal ve evrensel bir olgu olarak tanımlanmaktadır (Vurucu, 2020: 494).

Suç kavramı ile ilgili öne atılan ilk görüşler dini düşünceler bakımından düşünülmüş fakat on sekizinci yüzyılda devletlerin yapısında ilerlemeler neticesinde suç ve din arasında bağlantı iyiden iyiye kopmalar göstermiş olup sorunu toplum ve ilişkileri yönüyle açıklamalar getirilmiştir (Dönmezer, 1994: 84-85).

1.1. SUÇ VE ÖRGÜTLÜ SUÇ KAVRAMI

Suç kavramı, mevzuat bakımından bireyler ve kamu için sorun teşkil edecek eylem olarak men edilmiş ve hukuki anlamda ceza yükümlülüğü gerektirdiği kapsamda değerlendirilmiştir (Ayhan ve Çubukçu, 2007: 31). Toplumları endişeye sevk eden suç olgusu, yalnızca mevzuat yönüyle değil toplumsal yapının bir yansıması olarak da düşünülmektedir. Suçu, toplum üzerinden bireyin işlediği bir eylem olarak görmek de toplum baskısının bir etkisi olarak da yorumlanabilmelidir. Bu anlamda, toplumlar arasında gelişim farklılıkları toplumda suçluları etkilediği düşünülmektedir. Suç olgusunu yalnızca bir boyutu ile değerlendirmek yanlış olacağı gibi bu kavramı bütünüyle gözden geçirmek de mümkün olamayacak kadar güç bir çalışma olacaktır. Suç kavramı, çok sayıda disiplinin içerisinde var olarak geniş bir analiz gerektiren boyutlara sahip olması nedeniyle illegal yapılarla olan bağının ortaya çıkarılmasının önemli olacağı değerlendirilmektedir.

Suç kavramına ilişkin bilimsel anlamda biyolojik, antropolojik, psikolojik ve sosyolojik düşünceler de bulunmaktadır. Bir doktor olan Cesare Lombrosso'nun öncülüğünde Biyolojik/Antropolojik Okul kurulmuş sonrasında kurulmuştur. Raffaele Garofalo ve Enrico Ferri tarafından kurulan "Pozitif Kriminolojik Okul"da, suçun doğal bir olay olduğu, nedensellik ilkesi bağlamında, biyolojik özelliklerin suça sebep olabileceği ve bunların doğası gereği suçlu olarak doğmuş olabilecekleri ifade

edilmiştir. Darwin'in "Türlerin Kökeni" isimli çalışmasındaki görüşlerinin etkisi ile gelişen bu görüşe göre, insan iradesinin serbest kullanılamadığı, suçlu doğan bireylerin suçlu davranışı doğası gereği yaptığı ifade edilmiştir. Sosyal, biyolojik ve fiziki sebeplerin hareket kabiliyetini düşürdüğü görüşünde olan Kretschmer ve Sheldon gibi kriminologların ise suça neden olan etkenlerin fiziki anormallikleri göz önünde bulundurulmasını vurgulamışlardır. Bunun yanında suçların kalıtsal olarak geçebileceğini ortaya koymak için suçlu aileler üzerinden bir dizi araştırmalar yapılmıştır (Dönmezer, 1994: 69-70).

Amerika Birleşik Devletleri'ndeki ilk sosyoloji bölümünün Chicago Üniversitesi'nde 1892'de kurulması ile sosyoloji alanındaki teorik gelişmelerin ve araştırma paradigmalarını etkileyen önemli bilgilerin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bu okul bünyesinde yapılan araştırmalar, suç meselesine ilişkin tartışmalar açısından da önemli yenilikler getirmiştir. ABD'de yirminci yüzyılın başlarında, kırsal ve tarımsal toplumdan endüstriyel ve anakent merkezlere doğru büyük bir dönüşüm geçirdiği gözlenmiştir. Chicago'nun, 1860 yılında 10 bin kişiden oluşan bir kasaba konumundan 1910 yılında 2 milyondan fazla nüfusa sahip büyük bir şehre dönüşmesi ile toplumbilimciler açısından önemli bir merkez haline gelmiştir (Burke,2009:116).

Chicago Üniversitesi'ndeki sosyal bilimciler kente doğru gerçekleşen nüfus hareketliliğinin sosyal etkilerini "çevrebilimle ilgili" bir perspektiften mercek altına aldılar. Sapmaya ilişkin 1930'larda yaptıkları çalışmalarda kentteki çevrebilimle ilgili faktörler ile sapkın davranışlar arasındaki nedensel bir ilişki kurmayı amaçlamışlardır (Adorno ve Horkheimer, 2012: 48). Toplumbilimcilere göre suç ve cezai davranışlar, verili biyolojik ve psikolojik anlamda münferit terimlerle açıklanamazdı. Park, Burgess, McKay ve Shaw gibi isimler, 1920 ve 1930'larda toplumsal sorunlar ve sapma üzerine yaptıkları araştırmaları "sosyal düzensizlik" (social disorganization) fikri etrafında örgütlenmişlerdir.

Park'a göre ABD şehirlerine doğru göç dalgası, kentlerdeki nüfusun sürekli yer değiştirmesine yol açtığından dolayı bu durum, suçu tetikleyen bir unsur durumunda olduğu ve şehir hayatının incelenmesiyle belirlenebileceği ifade edilmiştir. Burgess ise, suçun toplumsal kökenlerini anlamak için hazırladığı kent modelinde; göç ve iş alanların genişlemesi nedeniyle konut sakinlerinin sürekli yer değiştirdiğini, bunun

ailevi ve toplumsal bağları zayıflattığını ve toplumsal düzensizliğe yol açtığını gözlemlemiştir. Geliştirilen sosyal düzensizlik teorisine göre, göç, sanayileşme, spekülatif emlak uygulamaları, nüfusların yaşam biçimleri, hızlı toplumsal değişim gibi parametreler iyi örgütlenmiş yaşam kalıplarını engelleyen veya bozan süreç olarak değerlendirilmektedir (Güven, 2018: 180).

1.2. ÖRGÜTLÜ SUÇ FAALİYETLERİ

Türk Ceza Kanunu'nun 220. Maddesinde yer alan örgütlü suç kavramı; örgütün güç kaynağı olmasından yararlanarak baskı, sindirme veya korkutma gibi yöntemler kullanmak suretiyle "amaç suçlar" işleyen yasadışı bir organizasyon olarak tanımlanmaktadır.

İlgili madde kapsamında Kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla örgüt kuranlar veya yönetenler, örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olması ve örgütün varlığı için üye sayısının en az üç kişi olması halinde, haklarında dört yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı, örgütün silahlı eylemler barındırması halinde ise fıkralara göre verilecek cezanın dörtte birinden yarısına kadar artırılacağı belirtilmiştir (https://www.mevzuat.gov.tr).

Örgüt yöneticilerinin, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen bütün suçlardan dolayı fail olarak cezalandırılacağı ifade edilmiştir. Ayrıca, örgüt içindeki hiyerarşik yapıya dahil olmamakla birlikte, örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden kişi, örgüt üyesi olarak cezalandırılabileceği, örgütün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde propagandasını yapan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı da ilgili kanun maddesinin devamında yer almaktadır. (https://www.mevzuat.gov.tr). Bu bağlamda örgütlü suç gruplarının içermesi gereken bazı bilgilerin bulunması gerekmektedir:

- En az 3 Şahıs Barındırması
- Hiyerarşi İlişkisi
- Suç İşleme Amacı Taşıması

- Örgütsel Faaliyetin Devamlılığı
- Elverişlilik

Örgütlü suç Yunan mitolojisinde çok başlı Hidra'ya benzetilmektedir: bir kafasını uçursanız, kesik başın yerinde çok kısa zamanda iki başın belireceği belirtilir. Bu kapsamda; ne kadar etkili ve ne kadar uzmanlaşmış olursa olsun, hiçbir polis örgütü, hiçbir yargı vatandaşların özgür iradesinin yerini alamayacağından internetteki şifreler, yaygın elektronik izleme, köstebek ve pentiti gibi kurumlar, karşılaştıkları tehlikenin bilincindeki toplum tarafından desteklenmedikçe Hidra'nın yenilemeyeceği anlatılmaktadır (Jean, 1998: 250).

1.2.1. Örgütlü Suç Gruplarının Yapısı

Yapılan uluslararası çalışmalarda, organize suç örgütlerinin ortaya çıkış sebepleri olarak; ideolojik yapılanmalar, siyasi otorite boşluğu, hukuki eksiklikler, ekonomik istikrarsızlık, işsizlik, göç, rüşvet, eğitimsizlik, lüks yaşama ve kolay para kazanma arzusu, yazılı ve görsel medyada yayınlanan özendirici yayınlar sayılmaktadır (KOM Raporu 2009).

Türkiye'de organize suç kavramı; yıldırma, korkutma, sindirme gücünü haiz, çoğunlukla tehdit, cebir ve şiddet uygulayabilen, bünyesinde açık veya gizli işbölümü bulunan, hiyerarşik yapıya sahip, suç işlemeyi süreklilik haline getirmiş, farklı suç alanlarında faaliyet gösterebilen ve haksız çıkar sağlamayı amaçlayan suç örgütlerinin eylemlerini ifade etmektedir. Organize suçlar, yapısı ve deşifre yöntemleri nedeniyle diğer suç türlerinden farklılık arz etmektedir. Organize suçlarla mücadele, menfaat ilişkilerinin en üst seviyede yaşandığı, daha acımasız ve daha karmaşık yapıya sahiptir (KOM Raporu, 2009).

1.2.2. Örgütlü Suçlarda Terör Örgütleri ile Bağlantı

Terörist gruplar ile örgütlü suçluların en çok karşılaştığı alanlardan birinin cezaevleri olduğu düşünülebilir. Çünkü bu iki örgüt mensupları aynı hapishaneye gönderildiğinden tabii olarak hapis döneminde birbirleriyle vakit geçirmekte, cezaevinden tahliye edildikten sonra da güçlerini birleştirme eğilimine gitmektedir.

Yücebaş tarafından Shelly'nin eserinden alınan bilgilere göre hapishanelere, örgütlü suçlu ve terörist ilişkisinde kilit bağ vazifesi görülmektedir. Uzmanlara göre bu yerler için bir toplanma karargahı olarak değerlendirilebilir (Akt. Yücebaş, 2011: 103). Terör suçlarıyla sıradan suçlar bazen örtüşmekte, faaliyetlerini finanse etmek için siyasi teröristler, adam kaçırma, şantaj gibi yöntemleri de kullanmaktadırlar. Örgütlü suç grupları ve terör örgütleri bedeli karşılığında uluslararası suç örgütleri, teröristler için silah temini veya yasadışı seyahatlerinin kolaylaştırılması gibi faaliyetlerde bulunmaktadır. Terörizmin finansmanının önlenmesine ilişkin ise terörizmle mücadele eden kuruluşlar tarafından bu tip yapıların suç bağlantılarını deşifresine yönelik faaliyetleri oluşturmaktadır (Yücebaş, 2011: 178).

Suç örgütleri ya da toplumda kabul gören ismiyle mafya tipi suç örgütleri, infazlarını en kısa ve en ucuz, genellikle sessiz ve dikkat çekmeyen yöntemlerle gerçekleştirir ve cinayet bu tür yapılanmadaki örgütler için son çaredir. Kendine özgü kurallar silsilesi içinde kendi geliştirmiş olduğu ceza sistemi etrafında yargılamaktadır. Ayrıca mafya tipi örgütler doğrudan devlete karşı bir oluşumdan ziyade ekonomik gelişmelerdeki istikrarsızlıktan yasadışı yollarla menfaat temin etmeye çalışan bir suç örgütü kimliğini taşırken terör örgütleri doğrudan devlet otoritesini zayıflatmayı ve uzun vadede yıkmayı hedefleyen doğrudan ekonomik menfaat planlamadan devletin uluslararası arenada itibar kaybetmesini amaçlayan bir yapı ve oluşumdur (Yücebaş, 2011:181). Yücebaş'ın Clutterburg'un eserinden aktardığı şekilde, İrlanda ve İspanyadaki terörist hareketlerin finansmanının önemli bölümü mafyanın İtalya'dan yaptığı gibi, şantaj ve haraç yoluyla sağlandığı vurgulanmıştır (Akt. Yücebaş, 2011: 156).

Kuruluşundan bugüne kadar sivilleri hedef alan terör eylemlerine sıklıkla başvuran PKK, temel insan haklarına karşı büyük bir tehdit olarak değerlendirilebilir. Nitekim bu terör örgütünün, bebek, çocuk ve kadınlar da dâhil olmak üzere binlerce sivili bu saldırılarda mağdur ettiği, örgütün, sivil hedeflerinin yanı sıra kolluk kuvvetleri de hedefleri arasındadır. Örgütün Türkiye ve Suriye'de çocukları silahlandırdıkları, bu eylemlerin uluslararası gözlem kuruluşlarınca rapor edilmiştir. Silahlı gerilla faaliyetlerinin, bilhassa PKK'nın Suriye'deki kolu PYD/YPG tarafından, kontrol ettikleri alanlarda sistematik bir biçimde uygulandığı aktarılmıştır (Sarı ve Tınas, 2018).

Şekil 1.1: Örgütlü Suç ve Terör İlişkisi

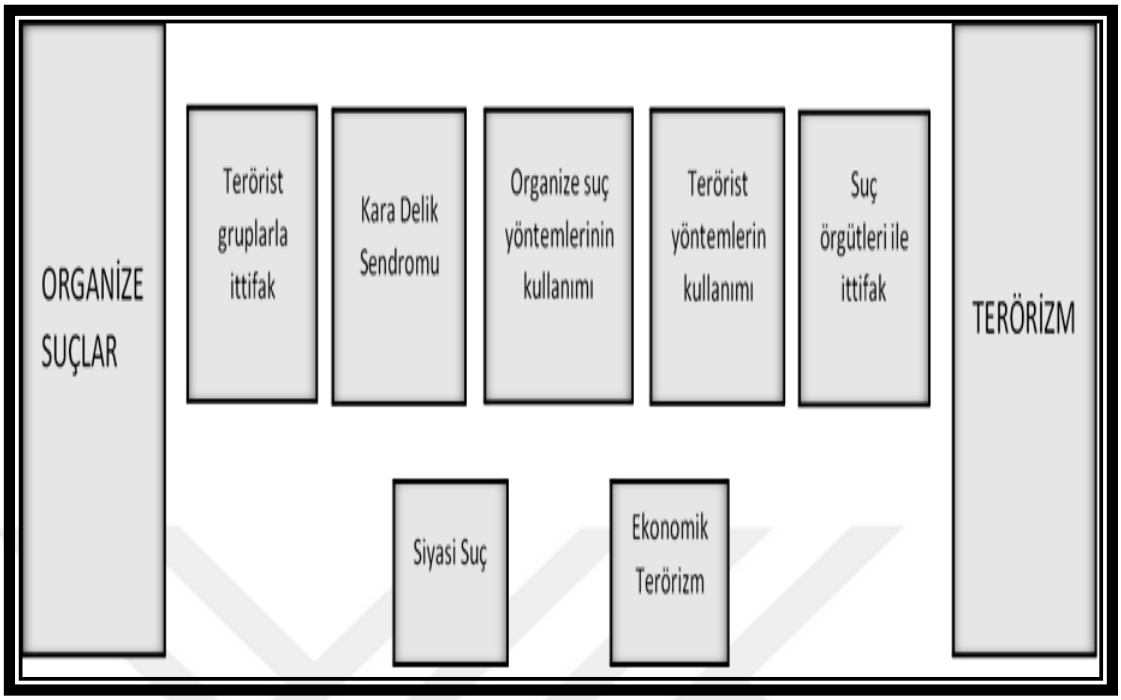

Kaynak: Yücebaş, 2011.

1.3. KAÇAKÇILIK SUÇU

Kaçakçılık suçu, ülkelerin kanunlarının çiğnenmesi ve devamında hukuki yollara takılmaması olarak tanımlanmıştır. Herhangi bir ödeme sistemine tabi olmaksızın kanunlarca yasadışı olarak belirlenen emtiaların yasa dışı yollardan yurtiçi veya yurtdışına taşınması şeklinde de belirtilmektedir.

Neoliberal süreç ile yaşantımıza giren gayrinizami sınırlar ve yeni ticari düzenlemeleri kaçakçılık faaliyetini kolaylaştırmaktadır. Bununla birlikte bazı ürün ve eşyaların Türkiye'de üretimi olsa bile 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'ndaki şartları taşımaması halinde de kaçak olarak tanımlanması önemli bir önlem olmaktadır (KOM Raporu, 2016: 21).

1.3.1. Kaçakçılığın Tanımı ve Yöntemi

Münferit veya örgüte mensup şahıslar tarafından ithalat ve ihracatta yasak olan ürünlerin ülkeye sokulması veya çıkarılması ve bu ürünlerin ülke içinde satılması ya

da ticari amaçla bulundurulması mevzuatta kaçakçılık suçu olarak tanımlamaktadır. 2007 tarihinde gerekli görülen bazı hukuki düzenlemelerin yapılması ile bu suçla mücadele noktasında ne şekilde hareket edilmesi, alınması uygun görülen tedbirlerin belirlenebilmesi ve nasıl işlerlik kazandırılabileceğine yönelik çalışmalar mevzuat çerçevesinde şekillendirilmiştir (https://www.mevzuat.gov.tr/).

Kaçakçılık eylemleri, bir kaynak noktasından başlayarak ulaşması veya ulaştırılması gereken hedefteki güzergaha ihtiyaç duymaktadır. Bu eylemin failleri, kimi zaman resmi görevlilere sahte belgeler veya çeşitli dokümanlar sunarak görevlileri manipüle etmeye kalkışmakta kimi zaman ise kamu görevini kötüye kullanmak suretiyle kendisine maddi çıkar sağlamaya çalışan resmi görevlilerle iş birliğine gitmektedir (KOM Raporu, 2017).

1.3.2. Kaçakçılığın Etki Alanları

Kaçakçılık faaliyeti bir alıcı ve gönderici tarafından en az iki şahısla yapılmaktadır. Ancak kaçakçılık suçlarının sıklıkla örgütler tarafından yapılması nedeniyle alıcı ve gönderici etrafında şekillenen haberci, aracı, kaçakçılık eylemine refakat eden ve başka görevlerde türetilebilecek üçüncü şahıslar da bulunabilir. Kaçakçılık suçu kapsamında karayolu ve denizyolu ulaşımları öncelikli rotalar olarak ortaya çıkmaktadır. Çıkar sağlamak amacıyla kurulan her türlü örgüt, yapı ve oluşumlar finans alanlarını güçlendirmek amacıyla kaçakçılık faaliyeti planlamaktadır.

Örgüt üyelerinin devamlılığı açısından suçtan elde edilen gelirlerin karayolu kaçakçılığının daha yaygın yapıldığı düşünülmektedir. Ancak önemli olarak değerlendirilebilecek ve uluslararası bağlantılara sahip suç örgütlerinin, gümrük ve limanlardan sorumlu alanlara nüfuz edebilmesi ile deniz yolu kaçakçılığına da önem verdiği değerlendirilmektedir.

Suç örgütlerinin etki alanı ile orantılı olarak karayolu ve deniz yolu kaçakçılığına karşı havayolu kaçakçılığı eylemlerinin fazla görülmediği de bilinmektedir. Havayolu ulaşımının kargo bölümünün suç örgütlerince hem cazip görülmemesi hem de havayolu kaçakçılığında mevzuatının daha fazla işlerliğe sahip olması nedenleri ile suç örgütleri tarafından tercih edilmediği düşünülmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜTÜN MAMULLERİ KAÇAKÇILIĞI

2.1 . TÜTÜN MAMULLERİ KAÇAKÇILIĞININ ULUSAL BOYUTU

Tütün mamulleri kaçakçılığı yapan örgütlerin aynı zamanda diğer kaçakçılık eylemlerini yaptıkları da değerlendirilmektedir. Mücadeleci birimlerin raporları ve erişme açık verilerinde kaçakçılık eylemlerinden elde edilen gelirin önemli bir kısmının örgütlerle bağlantılı şahıslar tarafından gerçekleştirildiği değerlendirilmektedir. Suç örgütü yöneticisi ve üyeleri tarafından eylemlerde kullanılan araçların genellikle kiralama şirketlerine ait olmasının zorluklar oluşturduğu düşünülmektedir. Ayrıca uygulamalarda yapılan denetimlerde kaçakçılık eylemini gerçekleştiren şahıslar haricinde eylemde kullanılan araca hukuki sorumluluk doğurmaması da mevzuat bakımından zorlayıcı olmaktadır. Bu gerekçelerle suçla mücadeleye işlerlik kazandırabilecek mevzuat düzenlemeleri mücadeleci birimler tarafından talep edilmiştir Tütün mamulleri kaçakçılığı özelinde sigara kaçakçılığı faaliyetinde bulunan şahısların yakalanmalarından endişe etmedikleri, soruşturmalarda suç delilleri ile yakalanan şahısların kendi içlerinde koordineli hareket ederek günden güne tecrübelendiklerini düşünmeleri ve suç örgütleri içerisinde geçirdiği dönem zarfında örgüt jargonunu benimsedikleri ve adli birimlerin sorgu ve mülakatlarında bu jargon dili ile bir tür şifreleme yaptıkları düşünülmektedir (Karakaya ve Kahya, 2014: 145).

Tütün mamulleri kaçakçılığı faaliyeti esnasında şahısların telefon tabanlı bir iletişim kurulmaması yahut tespit edilememiş GSM numaraları vasıtasıyla eylemlerin koordinesini sağlamaları tespiti zorlaştırmaktadır. Şüpheliler tarafından "eskort" olarak ifade edilen öncü araç kullanımı ile sigara yüklü araçların polis uygulamalarından haberdar olmasını sağlattığı aktarılmıştır (Karakaya ve Kahya, 2014: 145).

Sigara kaçakçılığı suçunun, ancak özel kastla kazanç elde etmek amacıyla işlenmesini ve eylemde ticari amacının bulunmasını ifade etmektedir. Failin, suç teşkil eden seçimlik hareketleri, ticari amaç bulunmaksızın kişisel kullanımları için yapmasının suç oluşturmayacağı aktarılmıştır Kanunun gerekçesinde de belirtildiği

üzere, sigara kaçakçılığı suçları suç tanımında bilerek ifadesine yer verilmiş olan suçlardan olduğundan sigara kaçakçılığı suçu da sadece doğrudan kastla işlenebileceği, bu nedenle kaçakçılık suçunun taksirle veya olası kastla işlenmesinin mümkün olmayacağı belirtilmiştir (Ulgar, 2020: 401). Ele geçirilen kaçak sigaranın kişisel tüketim miktarı dahilinde olup olmadığının tespitinde kişinin günlük tüketebileceği oran üzerinden değil, bir kişinin ‘’bir yıllık’’ ortalama tüketebileceği miktar üzerinden bir değerlendirme yapmak gerekecektir. Uygulamada birliğin sağlanması ve bunun sonucunda adaletin gerçekleşmesi açısından sigaranın kişisel kullanım miktarının tespitinde genel olarak her olay için aynı şekilde uygulanabilecek kıstasların Yargıtay’ın anılan maddenin uygulanması sürecindeki içtihatlarına paralel şekilde belirlenmesi gerekecektir (Ulgar, 2020: 401).

Yargıtay 7. Ceza Dairesince, 20 Karton (200 paket) ve altındaki kaçak sigaranın kişisel kullanım miktarı olduğu kabul edilmekte ve ticari kasıtla hareket ettiği ispatlanamadığı durumlarda suç unsurları oluşmayacağı yönünde karar verilmektedir (Ulgar, 2020: 401). Yargıtay 7. Ceza Dairesince 20 Karton (200 paket) üzerindeki kaçak sigaranın ise kişisel kullanım miktarı üzerinde olduğu ve bu durumda failin ticari kasıtla hareket ettiği kabul edilmektedir. Ancak somut olaya göre bazı durumlarda kaçak sigara 20 Karton (200 paket) ve altında da olsa ticari amaçla hareket edildiğinin anlaşılması halinde (örneğin bir markette veya sokakta satılması gibi) az sayıda sigara ele geçirilse bile suç oluşacaktır (Ulgar, 2020: 402).

Kaçakçılık suçunun devletin vergi politikasına karşı bir tehdit oluşturduğu da değerlendirilmektedir. Vergi politikasının açık ilkelere dayanması, vergi sisteminin; iş, tasarruf ve yatırım gibi konuları teşvik ederken adil olma zorunluluğu, gelir sisteminde neyin vergilendirileceğinin ve neyin vergilendirilemeyeceğinin seçimi ve devlet tarafından ekonomik faaliyetler ve topluma kazandırılmasında fayda görülen değerler bakımından tümüyle tarafsız olamayacağı aktarılmıştır. Hükümet tarafından topluma zarar veren ürünler üzerinde yapılan vergi düzenlemeleri neticesinde belirli eylem türlerinin ortaya çıktığı ifade edilmiştir. Bu doğrultuda, tütün vergileri, vergi mükellefiyetlerine net bir örnektir. Bu sebeple sigara konusunda yüksek vergilerin alınmasının düşük maliyetle ülkeye yasal olmayan şekilde sokulmasını bir anlamda teşvik ettiği vurgulanmıştır. Bu noktada, hükümetin, tütün mamulü kaçakçılığının

üstesinden gelebilmesinde, dönem dönem tütün vergilerinde indirime gitmesinin doğru olacağı belirtilmiştir (Dünya Sağlık Örgütü, 2000).

2.1.1. EGM Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Başkanlığı Faaliyetleri

Tütün mamulleri kaçakçılığı ile mücadelede istatistiki veriler göz önüne alındığında, emniyet birimlerinin başı çektiği anlaşılmaktadır. Gerek yurt içinde üretim izni olmadan üretilen, gerekse de yurt dışından ülkemize sokulmaya çalışılan yabancı bandrollü tütün mamulleri Türkiye'deki vergilendirme sistemine takılmadan gelir sağlamayı amaçlamaktadır. Tütün mamulleri kaçakçılığı bu açıdan değerlendirildiğinde Türkiye'nin ekonomi politikalarına zarar vermektedir. Aynı zamanda tütün mamulleri ürünlerinde dönemler arasında farklılıkların da meydana geldiği anlaşılmaktadır. 2016 tarihinden başlayarak bandrolsüz ve sahte olarak satışa sunulan sigaraya nispetle maliyet yönünden elverişli olan içi doldurulmuş makaronlardaki eğilimin 5 yıllık süre zarfında artarak ilerlediği tespit edilmiştir.

Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesindeki KOM Birimleri tarafından gerçekleştirilen etkin ve nitelikli operasyonlarda kara hudut sınırımızda alınan fiziki ve askeri tedbirlerin sağlanması ile ülke içerisine giren kaçak sigara miktarında azalma meydana geldiği anlaşılmaktadır (KOM Raporu 2017). Kaçak sigara faaliyetinde yaşanan bu düşüş eğiliminin mevzuattaki hukuki boşluklara yönelik yapılan düzenlemeler nedeni ile olabileceği değerlendirilmektedir. Ayrıca makaron kapsamında mevzuatta yapılan düzenlemeler ile hem mücadeleci personelin motivasyonun yükseldiği hem de bu doğrultuda yakalamaların artırıldığı düşünülmektedir.

Geçmiş dönemlerden günümüze kadar tütün mamulleri kaçakçılığının nedenleri ve değişen trendlerin ne olabileceğine ilişkin araştırmalarda aşağıda yer alan konuların maddeler halinde öne çıktığı görülmektedir.

- Satışında engel bulunmayan tütün mamullerine taklit olarak üretilmiş ürünlerin satışa sunulması,
- Ayrı olarak getirilerek birleştirilen makaronun satışa sunulması,

- Araçlardaki gizlenmiş bölmelere saklanan ürünlerin hedef noktalara taşınarak satışa sunulması,
- Tütün mamulleri ürünlerinde alınan bandrol numaralarının çoğaltılması yoluyla birden fazla kullanılması,
- Kaçakçılıkların sosyal platformalar üzerinden satış yapmaları ve gönderimin posta yoluyla olması,
- Geçişlerin fazla olduğu sınır kapılarımızdan geçen yolcuların sık sefer yapması (KOM Raporu, 2017),

Ayrıca yapılan kaçakçılık yapılan faaliyetlerinde ortaya çıkan çalışmalar aşağıda maddeler halinde yer almaktadır.

- Usulsüz evraklarla kurulan yasa dışı makaron imalathanesinde üretilen makaronların piyasaya arz edilmesi, Merdiven altı üretim olarak tabir edilen kompresörlü makinalar ile üretilen doldurulmuş makaronların piyasaya arz edilmesi,
- Firma kurmaya elverişlilik dokümanı olsa da üretimi aşamasında gerçekleştirme yetkinliğe haiz olamayan firmalarca üretilen tütün mamullerinin satışa sunulması gibi yöntemlerin olduğu anlaşılmıştır (KOM Raporu, 2017).

2.1.2. Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü Faaliyetleri

Başlangıçta kaçakçılık sorunu, bir takım yasal olmayan güçlerin bağlantıları vasıtasıyla sınırlandırılsa da zamanla özellikle nakliye konteynerlerinde sigara kaçakçılığının çok hızlı arttığı bilinmektedir. Gümrük kapılarında, sigara kaçakçılığının yüzde 80'e yakını nakliye ve buna benzer türde kamyonlar ile taşınmaktadır. Geriye kalan yöntemler arasında feribot limanı ve araçlara gizlice sokulmuş şekilde beyaz minibüsler yapıldığı bilinmektedir. Gümrük tahminlerine göre, büyüklüğünün tahmininde sektörle yakın işbirliği içinde çalışmıştır. Sigara kaçakçılığı eylemi içerisinde bulunan suçlular dağıtım zincirlerini oluşturmaktadır. Tütün kaçakçılığı konusu ile ilgili olarak genel kaçakçılık suçlarına nazaran bu suçun çok yüksek oranlarına ulaşabildiği görülmektedir (Dünya Sağlık Örgütü, 2000). Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü tarafından çıkartılan 2021 Raporunda, Tütün Mamulleri Kaçakçılığı ile Mücadele kapsamında yapılan bilumum yakalama

konularına değinilmiştir. Ham tütün mamulünün, yetiştirildiği ortamda fiziki şartlardan kolayca etkilenebilmesi nedeniyle olabildiğince kısa sürede paketlenerek iç ve dış pazarlarda satışa sunulduğu değerlendirilmektedir. Suç örgütlerinin yasa dışı yollardan elde ettiği ve büyük kısmının örgütlü gruplara ve terör yapılarına aktarılmasının önlenebilmesi amacıyla yürütülen kaçakçılıkla suçlarıyla mücadele çalışmalarında Bakanlık düzeyinde de önlenmesi öncelikli suçlar arasında olduğu değerlendirilmektedir.

Gümrük birimlerince yürütülen operasyon ve çalışmalara yer veren ve dönemler halinde basılarak kamunun istifadesine sunulan raporların geçmiş dönemin analizini ortaya koyması ile birlikte güncel gelişmeleri de anlamamıza ışık tutan oldukça kıymetli bilgiler sunduğu düşünülmektedir. Tütün mamulleri kaçakçılığı kapsamında son dönemde Türkiye'de de oldukça yaygın görülen elektronik tütün ürünlerine ilişkin mevzuat düzenlemesine gidildiği ve konuya ilişkin hukuki düzenlemelerde Ticaret Bakanlığının yetkilendirildiği bilgisi aktarılmıştır (Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü Faaliyet Bülteni, 2018).

2019-2021 yılları arasında Gümrük noktalarında gerçekleştirilen ve raporların erişime açık 3 yıllık dönemi kapsayan süreci değerlendirdiğimizde, Gümrük Muhafaza ekipleri tarafından operasyonlarda ele geçirilen tütün mamulleri kaçakçılığının görüldüğü en yoğun sınır noktasının Şırnak Habur Gümrük Kapısı olduğu tespit edilmiştir (Ticaret Bakanlığı, 2021).

Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğünce Yapılan önemli yakalama örneklerine bakıldığında; çok büyük çaplı tütün mamulleri kaçakçılığı operasyonların olduğu görülmektedir. Bu anlamda, 2016 sonrası süreçte, gümrük birimlerince limanlarda gerçekleştirilen önemli operasyonlardan bazıları aşağıda gösterilmiştir.

- İstanbul Zeytinburnu sahili açıklarında yapılan operasyonel çalışmada Kıbrıs limanları üzerinden tütün mamulü yüklü yabancı bayraklı bir yük gemisinin hedef ülkesinin Ukrayna'daki limanlardan olacağı tespit edilmiştir. Bu kaçakçılık eyleminin neticesinde yetkili görevliler tarafından Türkiye'yi ekonomik açıdan zarara uğratabilecek yaklaşık 25 milyon TL tutarının önlendiği açıklanmıştır. Söz konusu vergi kaybının belirtilen dönemdeki kur hesabı ile günümüzdeki kur hesabı karşılaştırıldığında

yaklaşık 280 milyon TL tutarındaki vergi kaybının önüne geçildiği anlamına gelmektedir (Ticaret Bakanlığı, 2016).

- 2021 yılının son çeyreğindeki dönemde Ankara'da yetkili ekipler tarafından risk analizi neticesinde yapılan kontrollerde, yaklaşık 350 kilogram ağırlığında olan tütün mamulü ele geçirilerek imha edilmiştir.
- Yine aynı dönemde İzmir'de Ankara'da yetkili ekipler tarafından risk analizi neticesinde yapılan kontrollerde, son dönemde hayli trend bir suç olan 12.500.000 adet makaron cinsi tütün mamulü ele geçirilmiştir.

2.1.3. Jandarma Genel Komutanlığı Faaliyetleri

2017 yılında Jandarma sorumluluk bölgesinde gerçekleşen tütün mamulleri kaçakçılığı suçunun artışta olduğu görülmektedir. 2013 – 2017 yılları arasında meydana gelen olayların büyük çoğunluğunun belli iller üzerinde yoğunlaştığı anlaşılmaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde bazı illerin tütün mamulleri kaçakçılığı suçlarında etkin olduğu görülmektedir (Jandarma Genel Komutanlığı Faaliyet Bülteni, 2017). 2013-2017 yılları arasında gerçekleşen sigara kaçakçılığı suçlarının görüldüğü ilk 10 İl değerlendirildiğinde; söz konusu 10 il tarafından Türkiye'de gerçekleşen toplam sigara kaçakçılığının %59'u gerçekleştirilmektedir. Bu doğrultuda, yukarıda yer alan istatistik iller özelinde değerlendirildiğinde; Gaziantep ilinin %11, Van ilinin %10, Kilis ilinin %8, Hatay ve Şırnak illerinin %6 ile büyük oranda öne çıktığı görülürken Şanlıurfa ilinde %5, Ağrı ve Mardin illerinde %4 ile Hakkari ve Sivas illerinde %3 oranında görülen sigara kaçakçılığı suçu ülkemiz geneline bakıldığında karşımıza yine büyük oran olarak yansımaktadır (Jandarma Genel Komutanlığı Faaliyet Bülteni, 2017).

2013 ile 2017 yılları arasında sigara kaçakçılığı faaliyeti içerisinde olan şahıslar tarafından yapılan tütün mamulü kaçakçılığında Suriye iç savaşının devam etmesi ve bölgedeki belirsizliklerin sürmesi nedeniyle Suriye kara sınır kapılarımızdan olan Kilis Öncüpınar ve Hatay Cilvegözü Sınır Kapılarından günlük geçişlerin büyük oranda azalış gösterdiği değerlendirilmektedir. Önümüzdeki dönemde özellikle Suriye sınırındaki, sınır güvenlik sistemlerinin artırılabileceği, terörle mücadelenin etkin bir şekilde devam edeceği düşünülmektedir. Güneydoğu ve Doğu Anadolu sınır

hattında güvenlik önlemlerinin artırılmasına yönelik çalışmaların söz konusu kaçakçılık olaylarında azalışa neden olabileceği değerlendirilmektedir.

2.1.4. Ulusal Bazda İstatistiki Veriler

Türkiye, Avrupa ve Asya kıtalarını birbirine bağlayan güçlü bir konuma sahip olmakla birlikte Ortadoğu coğrafyasında da stratejik ortaklıklar kurarak bölgesel ve küresel dinamikleri sürekli kontrol altına almayı başarabilmektedir. Türkiye'de suç örgütleri belirli dönemlerde bazı kaçakçılık faaliyetinde bulunarak toplumda var olmaya çalışan sözde aktörler arasında olmaya çalışmaktadır. Ancak Türkiye'deki mücadeleci birimler tarafından kaçakçılık faaliyetinin sözde sermayelerin ağır darbeler indirildiği düşünülmektedir. Aşağıdaki tablo ve şekillerde, tütün mamulü kaçakçılığına ilişkin yapılan yakalamalar incelenmiştir.

2.1.4.1. EGM KOM Başkanlığı İstatistikleri

Tablo 2.1: Yıllara Göre Yapılan Yakalamalar

MİKTAR					
	2017	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
SİGARA	42.611.529	20.119.986	8.772.616	3.945.225	3.891.883
DOLDURULMUŞ MAKARON	17.072.649	10.582.552	8.442.380	18.001.028	51.512.377
PURO	446.340	369.689	411.533	696.231	326.848
TÜTÜN (Kg)	141.692	177.229	304.807	277.786	334.035

Kaynak : KOM Raporu, (2017, 2018, 2019, 2020 ve 2021).

Emniyet Genel Müdürlüğü raporlarında tütün mamulleri kaçakçılığına ilişkin kamuya açık en güncel verilerin 2021 yılına ait olması nedeniyle çalışmada daha sonraki dönemler ele alınamamıştır.

Şekil 2.1: Aylara Göre Yurt Çapında Tütün Mamulleri Kaçakçılığı

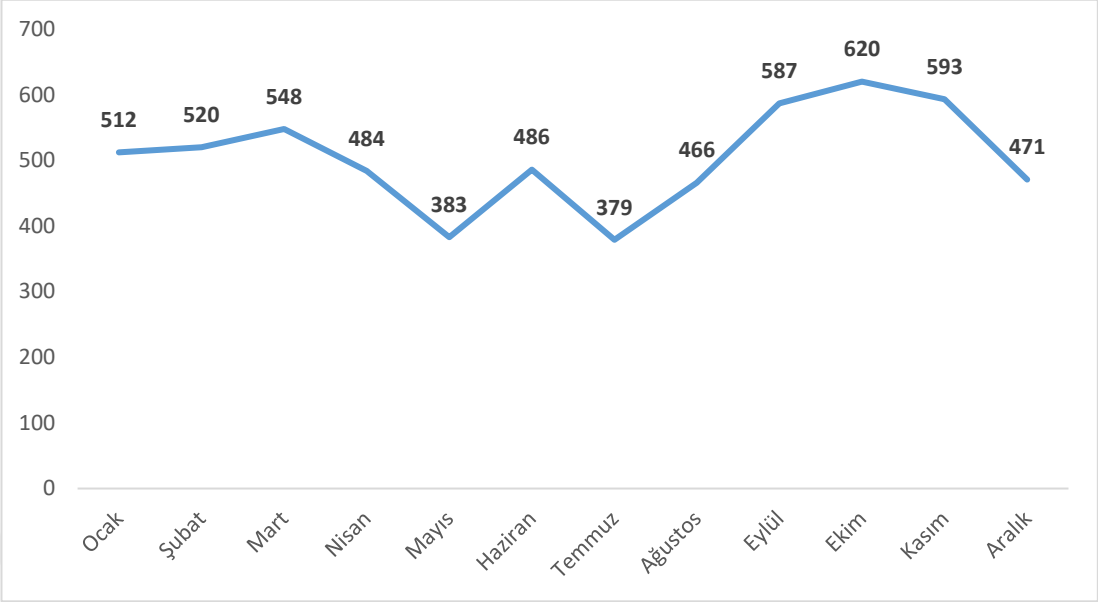

Kaynak: KOM Raporu, (2021).

Şekil 2.2: Yıllara Göre Yurt Çapında Sigara Yakalamaları

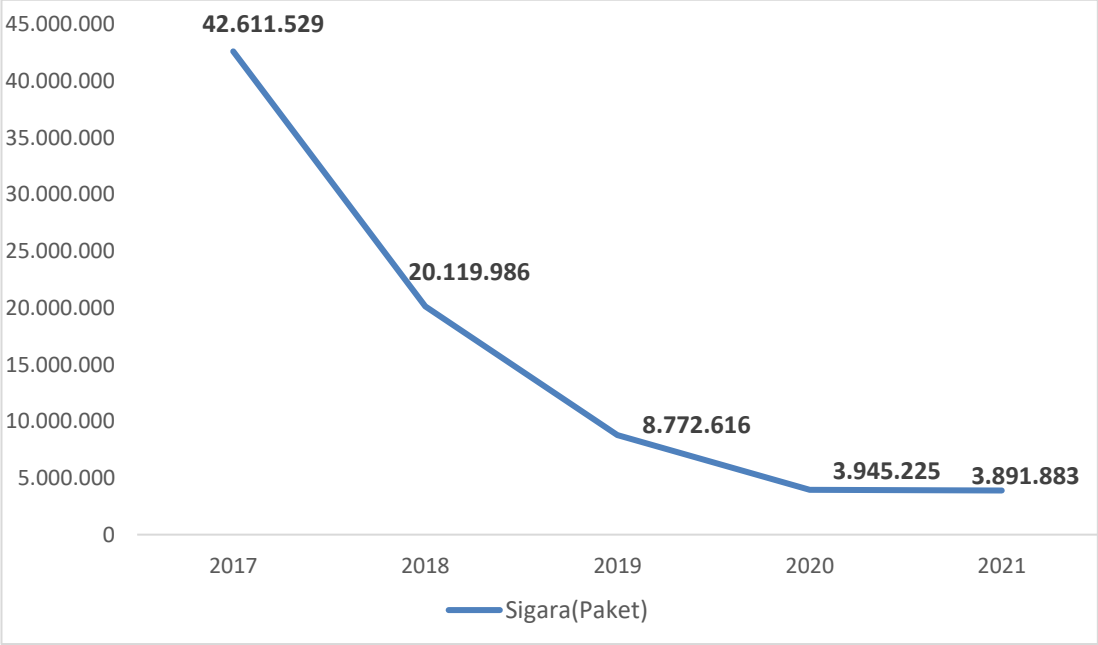

Kaynak: KOM Raporu, (2017, 2018, 2019, 2020 ve 2021).

Şekil 2.3: Yıllara Göre Sigara Yakalamaları Haritası

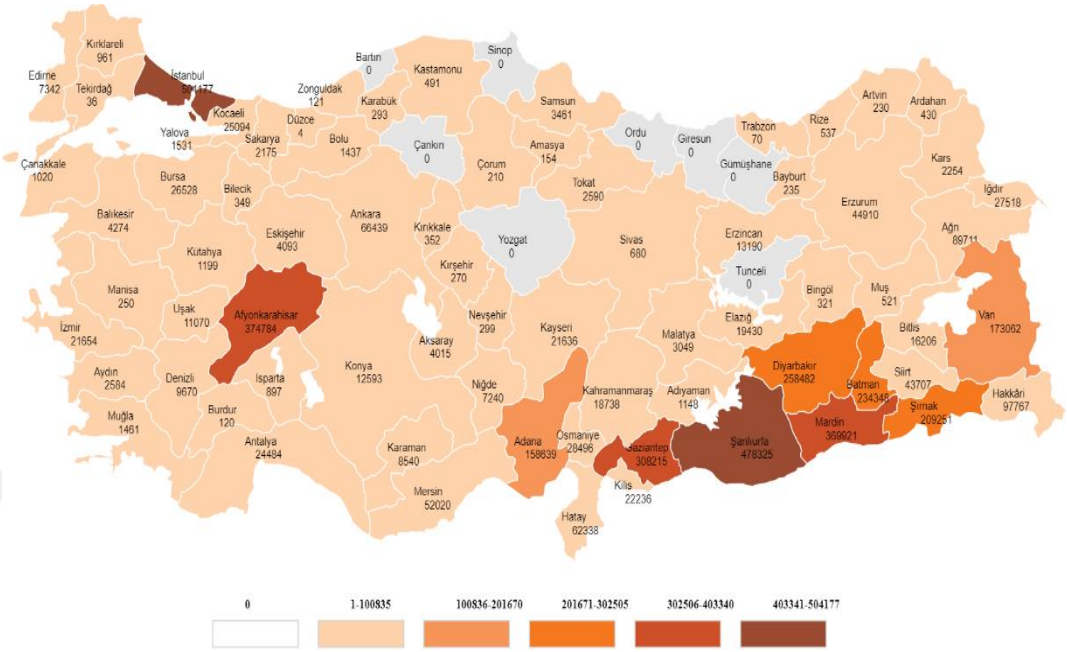

Kaynak: KOM Raporu, (2021).

Tütün mamulleri kaçakçılığına ilişkin yukarıda yer alan verilerde görüldüğü üzere 2017 yılından 2021 yılına gelinen süre zarfında; kaçak sigara yakalamalarında yaklaşık %1050 oranında düşüş yaşanırken kaçak tütün yakalamaları ile içi doldurulmuş makaron yakalamalarında ise yaklaşık %300 oranında bir artış meydana gelmiştir.

Özellikle 2020 yılı Makaron yakalamaları artışının Çin'de meydana gelen ve sonrasında dünya geneline yayılan Covid-19 hastalığının ulusal ve uluslararası anlamda salgına dönüşmesinin neden olduğu, değerlendirilmektedir. Yukarıda yer alan veriler ışığında, kaçak sigara yakalamalarında gerek birim fiyat artışı ve kaçak sigara ekonomisinin istikrarsız seyri, gerekse de politik, askeri ve sosyal alanda denetimlerin arttırılması ile önemli ölçüde başarılar sağlandığı değerlendirilmektedir.

Şekil 2.4: Yıllara Göre Sigara Yakalamaları

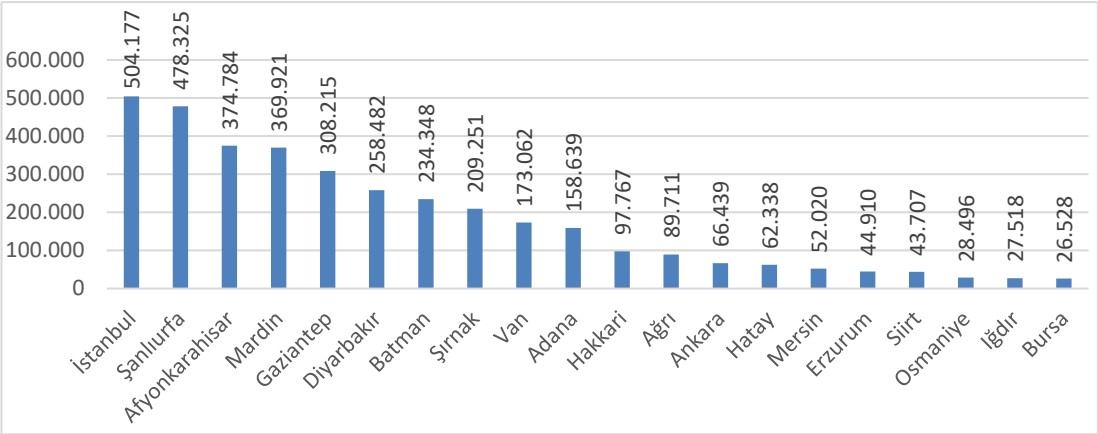

Kaynak: KOM Raporu, (2021).

Şekil 2.4'e göre Türkiye'nin Güneydoğu illerinde üretilen tütünlerin piyasaya kaçak arzı ile birlikte İstanbul ve Şanlıurfa şehirlerinin kaçak sigara yakalamalarında öne çıkan iller olduğu görülmektedir. Yakalanan kaçak sigaraların değerlemeleri üzerine yapılan çalışmalarda; Türkiye'ye kayıp yaşatılacak yaklaşık 200 milyon TL tutarında bir vergi kaybının önüne geçildiği değerlendirilmektedir.

Şekil 2.5: Yıllara Göre Yurt Çapında Yakalanan Doldurulmuş Makaron Miktarı

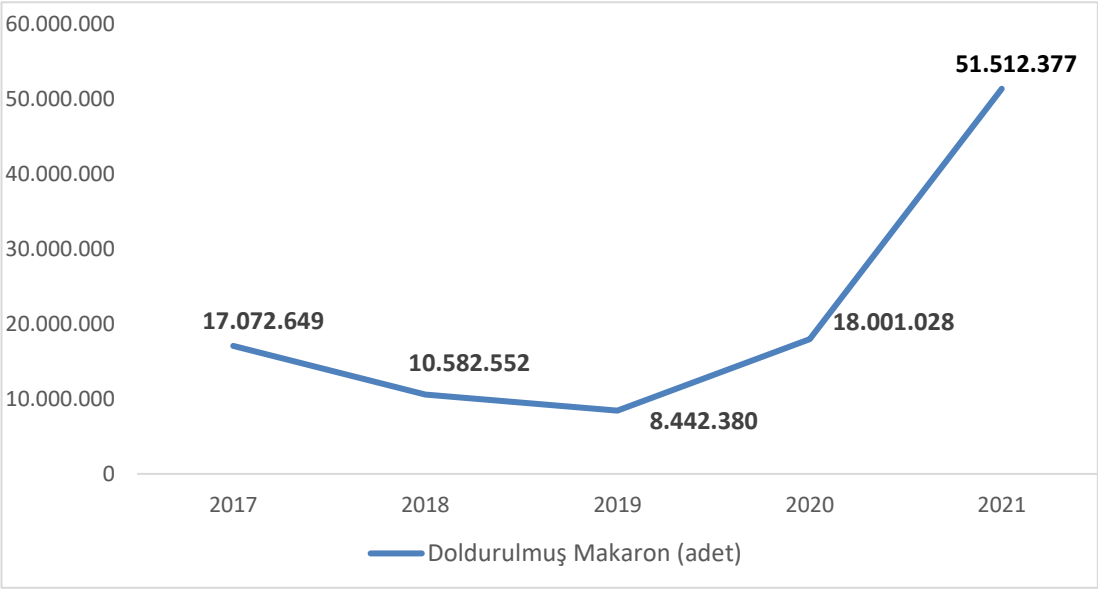

Kaynak: KOM Raporu, (2017, 2018, 2019, 2020 ve 2021).

Şekil 2.6: Yıllara Göre Yurt Çapında Yakalanan Makaron Miktarı (Milyon Adet)

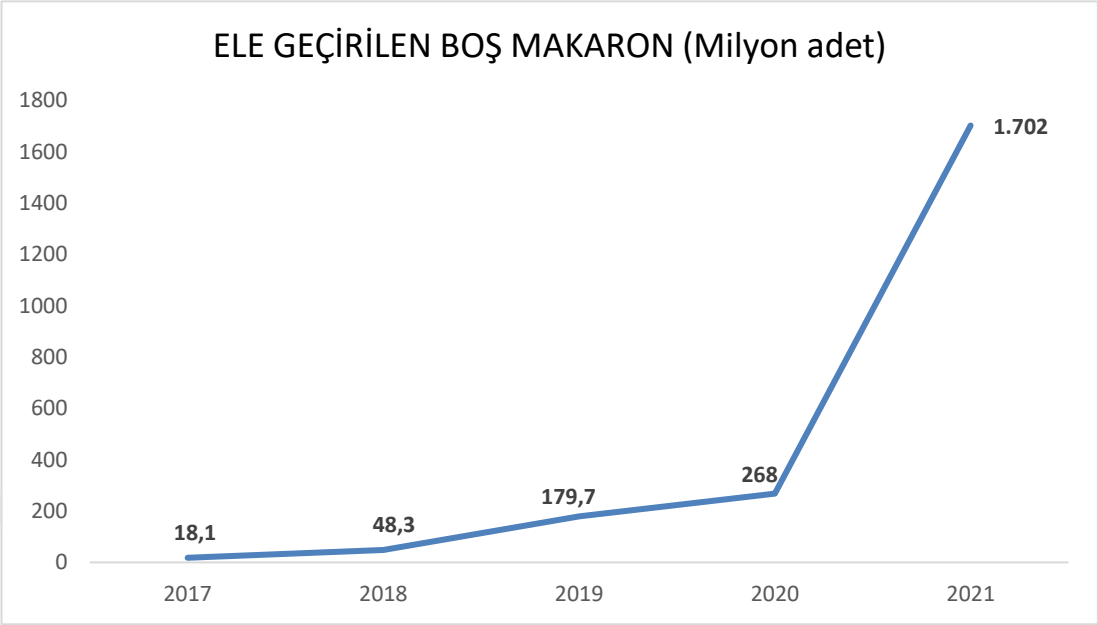

Kaynak: KOM Raporu, (2017, 2018, 2019, 2020 ve 2021).

Şekil 2.7: Yıllara Göre Doldurulmuş Makaron Yakalamaları (Adet)

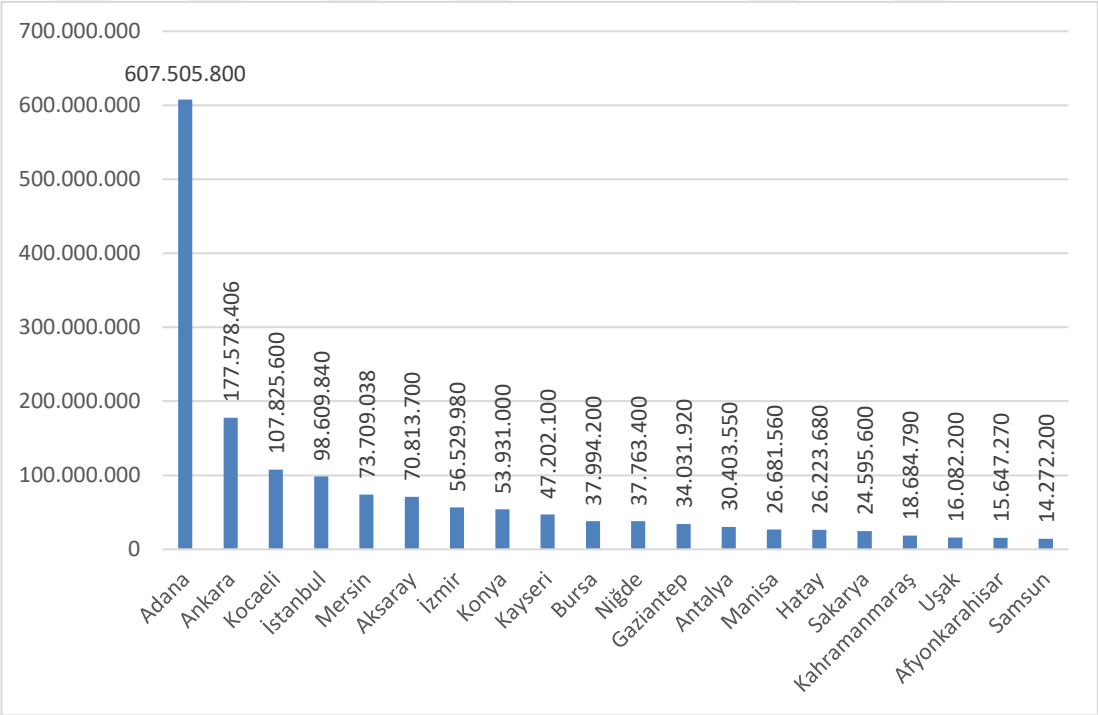

Kaynak: KOM Raporu, (2017, 2018, 2019, 2020 ve 2021).

Şekil 2.8: Yıllara Göre Boş Makaron Yakalamaları (Adet)

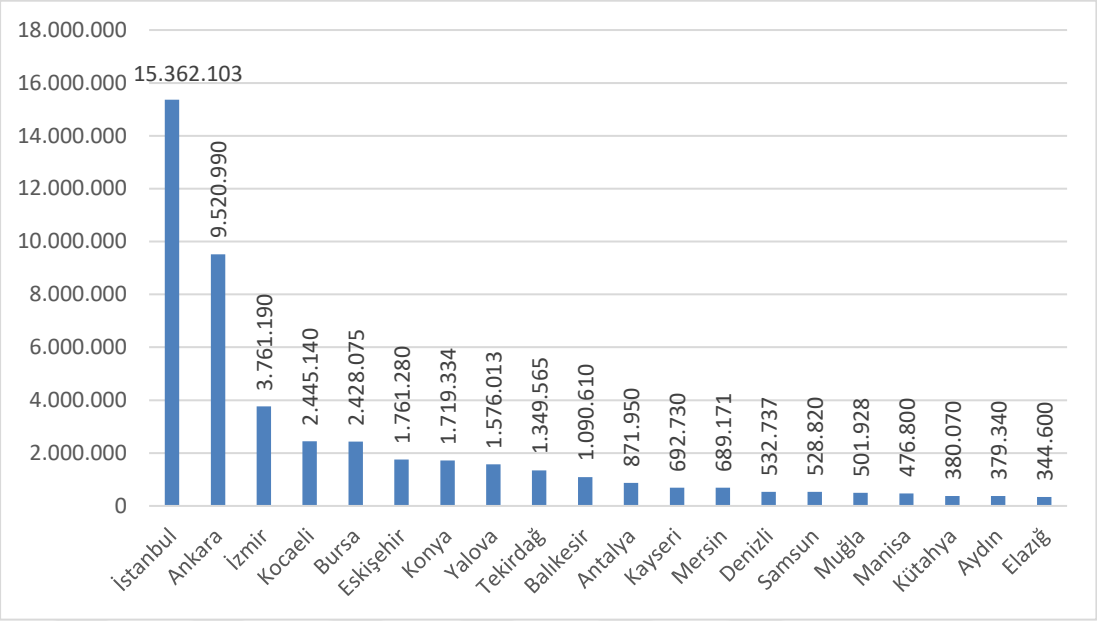

Kaynak: KOM Raporu, 2021.

Makaron yakalamalarında Türkiye'de en çok yakalama gerçekleştiren 20 il analiz edildiğinde; gerek doldurulmuş makaronlar gerekse de boş makaronların genellikle büyük şehirlerde meydana gelmesinin hem nüfus yoğunluğunun hem de üretim imkanlarının fazlalığı nedeni ile olabileceği değerlendirilmektedir.

Şekil 2.9: Yıllara Göre Şüpheli İstatistikleri

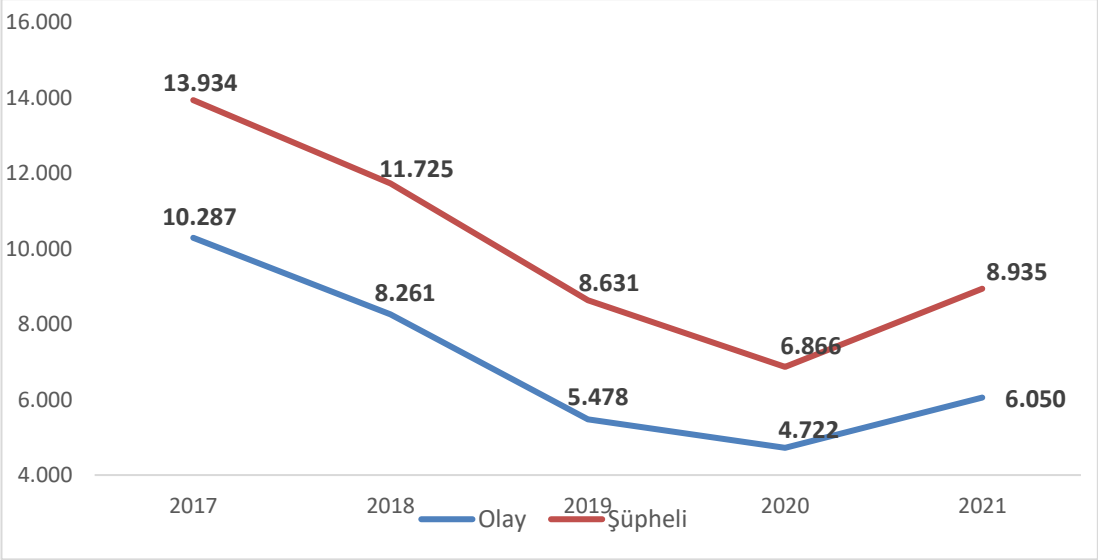

Kaynak: KOM Raporu, (2017, 2018, 2019, 2020 ve 2021).

2017 ve 2021 yılları arasındaki son 4 yıllık süreç içerisinde mukayese yapıldığında; hem olay hem eylemlere karışan sayısında neredeyse dörtte bir oranından fazla yükselişin olduğu görülmüştür. EGM KOM Başkanlığı tarafından 2022 ve 2023 yıllarında KOM Başkanlığı tasarrufunda olmak üzere Yıllık Faaliyet Bülteni kamuya açık şekilde fiziki olarak veya kurumun resmi internet sitesinde paylaşılmak üzere yüklenmemiştir. Bu gerekçelerle; EGM KOM Başkanlığı adına tütün mamulleri kaçakçılığına ilişkin çalışmalarda en güncel istatistiki veriler 2021 KOM Faaliyet Raporu'nda yer almaktadır.

2.1.4.2. Jandarma Genel Komutanlığı İstatistikleri

Şekil 2.10: Yıllara Göre Sigara Kaçakçılığı İstatistikleri

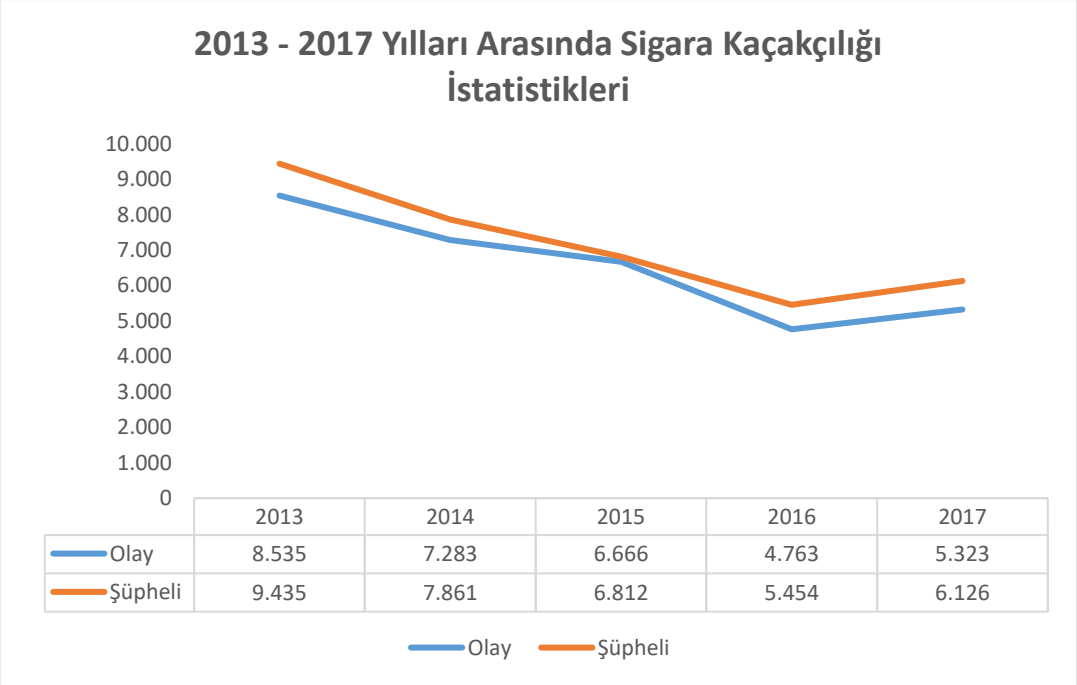

	2013	2014	2015	2016	2017
Olay	8.535	7.283	6.666	4.763	5.323
Şüpheli	9.435	7.861	6.812	5.454	6.126

Kaynak: KOM Bülteni, (2017).

Şekil 2.10'a bakıldığında; 2013 – 2017 yılları arasında meydana gelen olayların büyük çoğunluğunun özellikle Doğu illerimiz ve sınırlarında üzerinde yoğunlaştığı anlaşılmaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde bazı illerin tütün mamulleri kaçakçılığı suçlarında etkin olduğu görülmektedir.

Şekil 2.11: 2017 Yılında Olay Bazlı İlk 10 İl

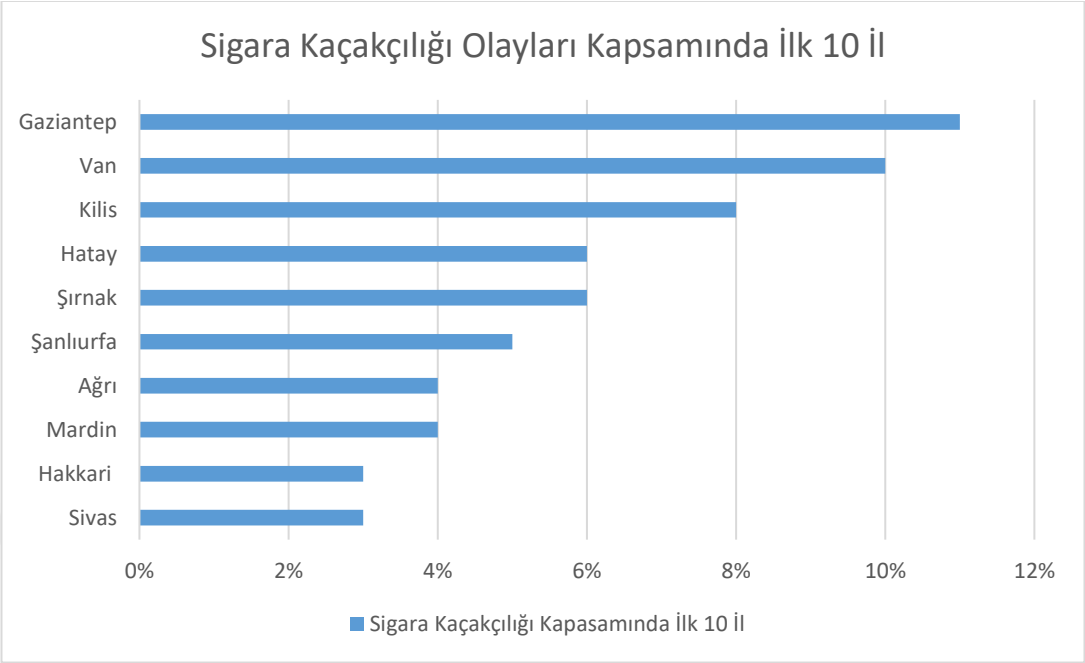

Kaynak: KOM Bülteni, (2017).

Şekil 2.12: 2017 Yılında Şüpheli Bazlı İlk 10 İl

Kaynak: KOM Bülteni, (2017).

2013-2017 yılları arasında gerçekleşen sigara kaçakçılığı suçlarının görüldüğü ilk 10 il değerlendirildiğinde; söz konusu 10 il tarafından Türkiye'de gerçekleşen toplam sigara kaçakçılığının %59'u gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. . Söz konusu istatistik iller özelinde değerlendirildiğinde; Gaziantep ilinin %11, Van ilinin %10, Kilis ilinin %8, Hatay ve Şırnak illerinin %6 ile büyük oranda öne çıktığı görülürken Şanlıurfa ilinde %5, Ağrı ve Mardin illerinde %4 ile Hakkari ve Sivas illerinde %3 oranında görülen sigara kaçakçılığı suçu Türkiye geneline bakıldığında büyük bir oran olarak yansımaktadır.

Şekil 2.13: Yıllara Göre Yakalanan Sigara Miktarı (2013-2017)

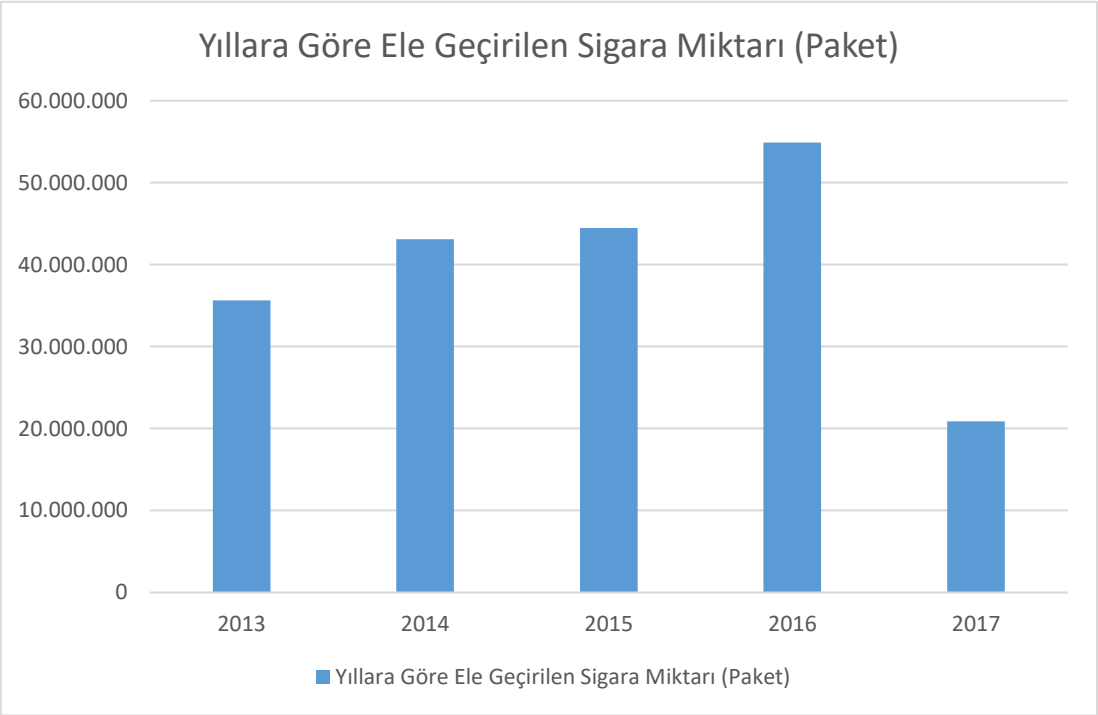

Kaynak: KOM Bülteni, (2017).

2013 ile 2017 yılları arasında Suriye iç savaşının devam etmesi ve belirsizliklerin hala olduğu gibi o tarihler arasında da olması nedeniyle Suriye kara sınır kapılarımızdan olan Kilis Öncüpınar ve Hatay Cilvegözü Sınır Kapılarından günlük geçişlerin büyük oranda azalış göstermesi neticesinde sigara kaçakçılığında Hatay ve Kilis özelinde düşüş meydana geldiği değerlendirilmektedir.

Yine aynı dönemde gerçekleşen paket bazlı sigara kaçakçılığı sayılarına bakıldığında, 2013-2017 yılları arasında toplam 198 milyon 987 bin 210 adet kaçak

paket sigara yakalandığı anlaşılmaktadır. Yıllara göre bakıldığında; 2017 yılı içerisinde olay sayısında artış olmasına rağmen ele geçen sigara miktarında azalışın meydana geldiği anlaşılmış olup bu azalışın;

- Suç örgütlerinin sigaraya göre daha ucuz olan kıyılmış tütün doldurulmuş makarona yöneldikleri,
- Ele geçirilen makaronlara yönelik mevzuattaki düzenlemelerin sigara kaçakçılığına nispetle elverişli olduğu,
- Sınır güvenlikleri kapsamının terör örgütleri ile mücadele kapsamında genişletilerek kullanılan teknolojik envanterlerin arttırılması gerekçeleri ile yapılan denetimlerin özellikle Güneydoğu bölgesinde kaçakçılık faaliyetine önemli ölçüde engel olduğu,
- Terörle mücadelenin etkin bir şekilde devam etmesi,

Mücadeleci birimler tarafından sigara kaçakçılığı ile etkin olarak mücadele edilmesinden kaynaklandığı değerlendirilmektedir. Özellikle Suriye sınırındaki, sınır güvenlik sistemlerinin artırılması, terörle mücadelenin etkin bir şekilde devam etmesi kapsamında Güneydoğu ve Doğu Anadolu sınır hattında güvenlik önlemlerinin artırılması ve mücadeleci kurumlar tarafından sigara kaçakçılığı ile etkin olarak mücadele edilmesinin sürdürülmesinde söz konusu kaçakçılık olaylarında azalış olacağı değerlendirilmektedir.

2013 ve 2017 yılları arasındaki son 4 yıllık süreç içerisinde mukayese yapıldığında; hem olay hem eylemlere karışan sayısında düşüşün olduğu görülmüştür. Jandarma Genel Komutanlığı tarafından 2017 tarihinden sonra Yıllık Faaliyet Bülteni olarak kamunun erişimine açık şekilde paylaşılmak üzere herhangi bir rapor bulunmamaktadır. Bu gerekçelerle; Jandarma Genel Komutanlığı adına tütün mamulleri kaçakçılığına ilişkin çalışmalarda en güncel istatistiki veriler 2017 Faaliyet Bülteni'nde yer almaktadır.

2.1.4.3. Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü İstatistikleri

Şekil 2.14: Yıllara Göre Ele Geçirilen Tütün Mamulleri

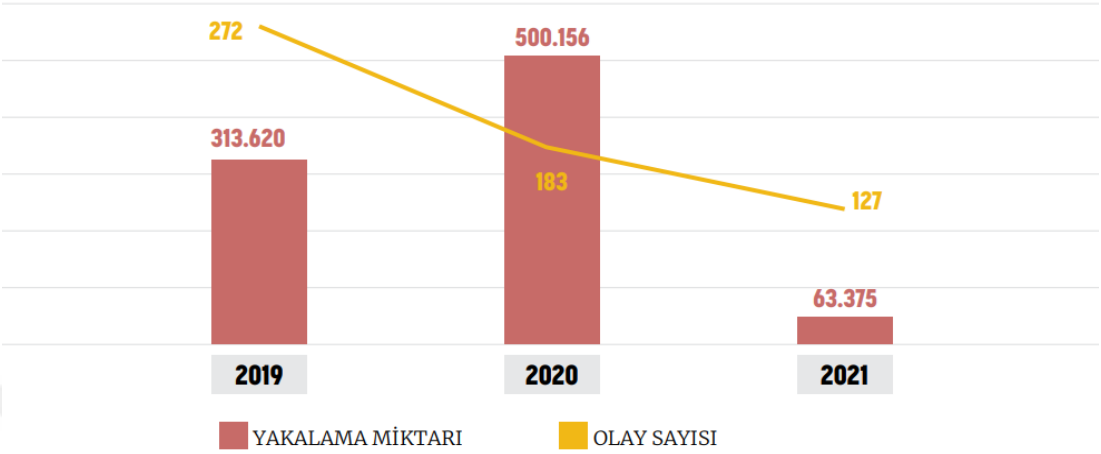

Kaynak: Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü Faaliyet Raporu, (2019, 2020 ve 2021).

Tütün mamulü kaçakçılığına ilişkin son yıllarda özellikle tütün yakalamalarında önemli ölçüde bir azalma meydana gelmiştir. Hem sahada görevli mücadeleci personelin etkin olması nedeniyle bir artış da öngörülmemektedir.

Şekil 2.15: 2019-2021 Yılları Arasında Kaçak Sigara Yakalaması (Adet)

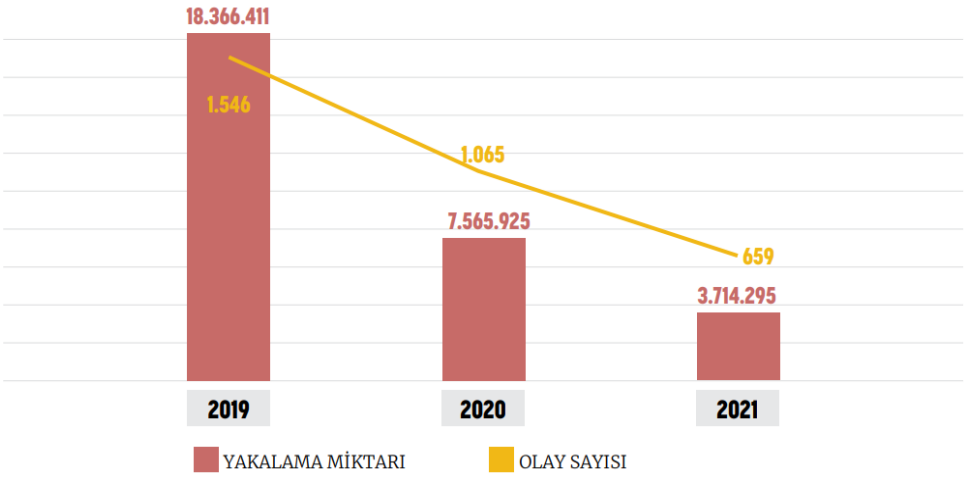

Kaynak: Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü Faaliyet Raporu, (2019, 2020 ve 2021).

Son üç yıllık dönemde, Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü birimleri analizleri doğrultusunda, vergi yükündeki artışın da etkisiyle birlikte diğer mücadeleci birimlerin sahalarda daha etkin olduğu değerlendirilmektedir.

Şekil 2.16: 2019-2021 Yılları Arasında Makaron Yakalaması (Adet)

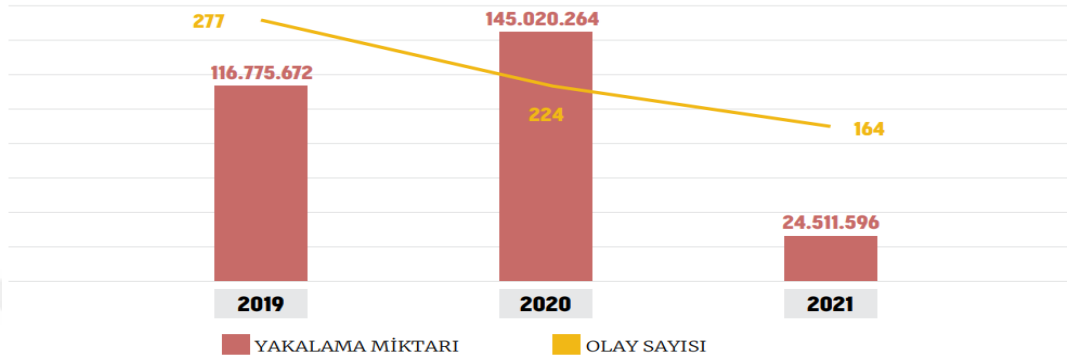

Kaynak: Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü Faaliyet Raporu, (2019, 2020 ve 2021).

Tütün mamulleri kaçakçılığı kapsamında son dönemde etkinliği oldukça artan içi doldurulmuş veya boş olarak ele geçirilen makaron miktarlarında düşüşlerin meydana geldiği, bu düşüşte sınır bölgelerinde diğer mücadeleci birimlerin sahalarda daha etkin olduğu değerlendirilmektedir. Ayrıca, makaronların gelirinin yüksek olmaması nedeniyle deniz yolu üzerinden limanlarda yapılan kontrollerde kayda değer yakalama görülmemektedir.

Şekil 2.17: Yıllara Göre Tütün Kullanımında Ele Geçirilen Filtre (Adet)

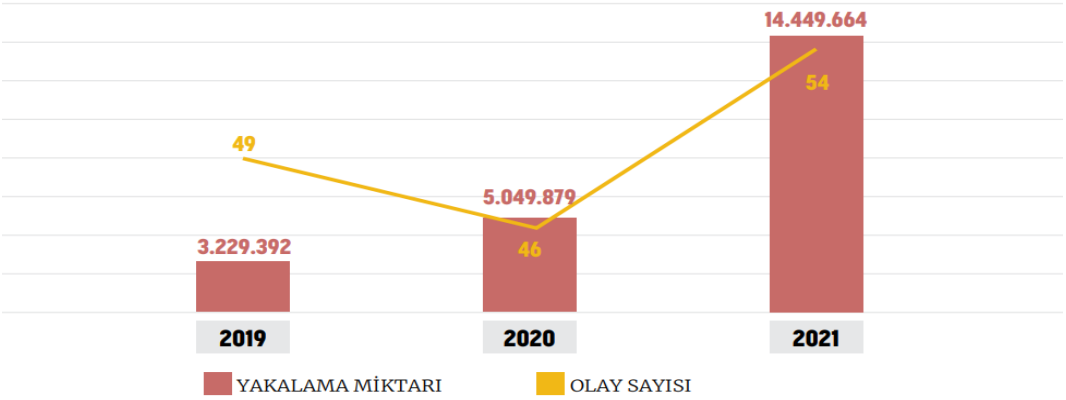

Kaynak: Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü Faaliyet Raporu, (2019, 2020 ve 2021).

Şekil 2.17'de görüldüğü üzere sigara kullanımındaki kağıt filtrelerde de son dönemlerde artış yaşandığı görülmektedir. Gerçekleştirilen operasyonlar değerlendirildiğinde; eylemlerdeki olay yerinin Şırnak ilinde fazlalaştığı, sonrasında ise Türkiye'nin ekonomi merkezi İstanbul ili ve ardından Marmara Bölgesindeki yüksek ticaret hacmine sahip Bursa ili takip ettiği anlaşılmıştır (Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü Faaliyet Raporu, 2021). Ayrıca, Edirne ve İzmir illeri ile Öncüpınar, Mersin KİM ve Hamzabeyli kapıları yıl içerisinde önemli miktarda tütün ve tütün mamulü ele geçirmiş idarelerdendir. Sigara bazında da en fazla olay sayısına sahip ilin yine Şırnak olduğu değerlendirilmiştir.

2019 ve 2021 yılları arasındaki son 3 yıllık süreç içerisinde mukayese yapıldığında; yakalamalardaki olay düşüşün olduğu görülürken yakalamalardaki miktar sayısında artış olduğu gözlenmektedir. Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü tarafından 2021 tarihinden sonra Yıllık Faaliyet Bülteni olarak kamunun erişimine açık şekilde paylaşılmak üzere herhangi bir rapor bulunmamaktadır. Bu gerekçelerle; tütün mamulleri kaçakçılığına ilişkin çalışmalarda en güncel istatistiki veriler 2021 Faaliyet Bülteni'nde yer almaktadır.

2.2. TÜTÜN MAMÜLLERİ KAÇAKÇILIĞININ AVRUPA BOYUTU

2.2.1. Kuruluşların Avrupa Ölçekli Faaliyetleri

Türkiye'nin de kuruluşta üye olarak bulunduğu Güneydoğu Avrupa Kanun Uygulama Merkezi (SELEC) kuruluşu, Romanya'nın başkenti Bükreş'te Parlamento binasının 10. Katında yer almaktadır. İlk olarak Sınıraşan Suçlarla Mücadele Merkezi (SECI) adıyla 1999 yılında faaliyetine başlayan kuruluş, halihazırda 11 üye devleti bünyesinde barındırmaktadır. SELEC tarafından 2018 yılında çıkarılan en güncel raporda, tütün mamulleri kaçakçılığının önlenmesine ilişkin analiz çalışmaları kapsamında; üye ülkeler arasında paylaşılan veriler doğrultusunda yaklaşık 3.9 milyar sigara ele geçirildiği görülmektedir. 2015 yılında ise 4.4 milyarın üzerinde ele geçirilen kaçak sigara yakalamalarında % 11 oranında bir düşüşün olduğu gözlenmiştir (Güneydoğu Avrupa Kanun Uygulama Merkezi Raporu, 2018).

Söz konusu raporun içeriğinde, 2016 yılında yakalanan sigara tütünü miktarının 494 kg ağırlığına ulaştığı, önceki yılda yaklaşık 350 ton tütünün ele geçirildiği değerlendirildiğinde, 2016 yılında %41 oranında bir artışın olduğu ifade edilmiştir. 11 üye ülke içerisinde tütün mamulleri kaçakçılığı kapsamında ele geçirilen oranlarda, bu kaçakçılık faaliyetinin %71'inin Türkiye'de, %16'sının Bulgaristan'da ve %6'sının Bosna Hersek'te yapılmaya çalışıldığı aktarılarak bölgedeki kaçakçılık faaliyetinin %93'ünün yukarıda yer alan üç ülkede meydana geldiği vurgulanmıştır.

Raporda ele geçirilen sigaraların büyük çoğunluğunun üye ülkelerdeki kolluk kuvvetlerince edinilen istihbarata dayalı olduğu, tütün mamulleri kaçakçılığının en fazla karayolu ulaşım araçları ile yapıldığı, ancak karayolunun yanı sıra deniz ve havayolu ulaşım araçları ile yapılan kaçakçılık faaliyetinin üye ülkeleri kapsayan bölge içerisinde son yıllarda yaklaşık %25'lik bir orana ulaştığı aktarılmıştır. İlgili raporun devamında, tüm yakalamalar içerisinde 298 farklı sigara markasının tespit edildiği, 2015 yılına kıyasla 160 farklı sigara markasının 2016 yılında tespit edildiği aktarılmıştır. Yapılan operasyonlarda ele geçirilen en fazla sigara markasının "Compiment" olduğu, sonrasında "Rothmans" ve "Marlboro" ve "Marble" isimli sigara markalarının öne çıktığı belirtilmiştir.

Yapılan yakalamalarda sigara kaçakçılığının kaynak ve hedef ülkelerine bakıldığında, Çin, Tayvan, Vietnam, Malezya, Ukrayna, Sri Lanka ve Singapur ülkelerinin kaynak ülkeler olarak rapora yansıdığı, kaynak ülkelerden gönderilen kaçak sigaraların hedef noktalarının ise SELEC üye ülkeleri içerisinde Yunanistan'ın Pire Limanı ve İstanbul'un Liman alanları olduğu aktarılmıştır. Her iki liman bölgesi için kaydedilen 45 vakada toplamda 500 milyondan fazla sigara yakalamasının olduğu da eklenmiştir (SELEC Raporu, 2018).

12-14 Haziran 2006 tarihleri arasında Birleşik Krallık'ta Londra kentinde kaçakçılık faaliyetlerinin önlenebilmesi amacıyla NATO bünyesinde "Karadeniz Güvenliği: Karadeniz'de Yasadışı Ticaretle Mücadelede Uluslararası Yaklaşımlar" konulu geniş katılımlı bir ileri araştırma çalıştayı gerçekleştirilmiş ve ilgili çalıştayda, sahte veya kaçak olarak nitelenen kaçak ürünler arasında en büyük kategorinin tütün mamulleri olduğu, dünya tüketiminin %4 kadarının kaçak sigaralardan oluştuğu, bu rakamın az gibi görünmesine karşılık yıllık yaklaşık 200 milyar sigaraya denk geldiği,

bir başka ifade ile Birleşik Krallık'taki yasal iç pazarın dört katına ulaştığı ifade edilmiştir.

Bu rakamın büyüklüğünü vergi kayıpları üzerinden ele aldığımızda; vergi kaybının Birleşik Krallık özelinde yıllık 5.4 milyar dolar tutarında olduğu ifade edilmiştir. Söz konusu kaçakçılık faaliyetinin örgütlü suç gruplarına ve terör unsurlarına önemli bir finansman kaynağı sağlayabilmesinin yanı sıra etkisine nispetle düşük nitelenebilecek cezai yaptırımlar olduğundan halen önemli bir kaçakçılık faaliyeti olduğu düşünülmektedir.

Bu anlamda, 2016 yılında Brüksel'de düzenlenen NATO ileri çalıştayında organize suç örgütlerinin potansiyel kar marjları içerisinde vergilendirilen ve vergilendirilemeyen tütün ürünleri arasındaki farkın önemli bir kısmını oluşturduğu değerlendirilmektedir.

Şekil 2.18: NATO İleri Çalıştayı Karadeniz Bölgesi Haritası

Kaynak: https://cimsec.org

2.2.2. Avrupa Birliği (AB) Faaliyetleri

Tütün endüstrisinin, kaçakçılığın farklı ülkelerden getirilen sigaralar arasındaki büyük fiyat farklarının sebep olduğu “piyasa güçleri” argümanını araştırdığı ve vergi azaltma politikası ile çözüme gittiği değerlendirilmektedir. Sigarada vergilendirme oranının birçok ülkede yüksek olması nedeniyle ülkeden ülkeye değişim gösteren fiyat farkları bu konu üzerinde derinlemesine araştırma yapılmasını zorlaştırmaktadır. Sigara fiyatları yüksek olan ülkelerdeki kaçakçılık suçlarının, fiyatların ucuz olduğu ülkelere nispetle daha fazla görüldüğü düşünülse de konu ile ilgili araştırmalara bakıldığında bunun tam olarak doğru olmadığı, Şekil 2.18.’deki oranlarda görülmektedir.

Avrupa Sigara Perakendecileri Konfederasyonu'ndaki dokuz ülkedeki verilerin sigara kullanımındaki sınıflandırılmalarına veriler ışığında bakıldığında; Avrupa Birliği ülkeleri içerisinde kaçakçılık faaliyeti yürütenlerin, kaçak pazar payının % 15’ine sahip olduğu değerlendirilmektedir. 2021 yılı Nisan ayında Avrupa Polis Teşkilatı (EUROPOL) tarafından yapılan açıklamada, Hollanda ve Polonya polisinin EUROPOL birimince koordine edilen bir operasyonda 94 ton tütün ve 5,4 milyon sahte sigara ele geçirildiği ve söz konusu kaçakçılık faaliyeti içerisinde bulunan toplam 30 kişiyi tutuklandığı belirtilmiştir. Europol birimi tarafından yapılan açıklamanın devamında, şüphelilerin "Avrupa'yı milyonlarca sahte sigarayla dolduran üretken bir organize suç çetesinin" üyeleri olduğu ve şiddetli soygunlara karıştıklarının düşünüldüğü aktarılmıştır. Bu kapsamda, Hollanda'da Mart ayının sonunda gerçekleştirilen operasyonun ilk aşamasında polis birimlerince Schaijk ve Heerlen şehirlerindeki iki kaçak tütün fabrikasını kapatıldığı açıklanmıştır. Sökülen kaçak fabrikaların kapasitesinin günde bir milyon sigaradan fazla olduğuna dikkat çekilerek "fabrika başına günlük 243.000 Euro'nun (294.000 ABD Doları) üzerinde vergi kaybına" denk geldiği vurgulanmıştır. Hollanda polisinin, fabrikalarda çalışan 21 Polonya ve Ukraynalı vatandaşlardan oluşan toplam 21 şahsın tutuklandığını ve 5,4 milyon sahte sigara, 40 ton ham tütün ve 800 kilogram nargile tütününe el koyulduğunu ifade etmiştir. EUROPOL birimince, operasyonun ikinci aşamasının Polonya'da gerçekleştirildiğini ve "bu çeteyi yöneten suç dehalarını" hedef aldıkları duyurulmuş, neticesinde ise ülke çapında yapılan operasyonda ve 54 ton tütünün yanı sıra sigara üretiminde kullanılan makinelere de el koyulmakla birlikte faaliyet yürüten 9 şahsın tutuklandığı bildirilmiştir (Organized Crime and Corruption

Report, 2021). Kaçak tütünlere ilişkin yapılan çalışmalarda ise Europol birimince, Polonya bütçesindeki kaybın 52 milyon Polonya Zlotisini (13,72 milyon dolar) aşacağı yönünde olduğu değerlendirilmiştir.

2.2.3. Avrupa Ölçekli İstatistiki Veriler

Avrupa'da sigara kaçakçılığı ile mücadelede öne çıkan 15 ülkeye ilişkin istatistiki veriler yüzdelik dilimler halinde aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 2.2: Avrupa Ölçekli Sigara Kaçakçılığı İstatistikleri

	Ülke	Yüzde Oranı
1	İspanya	% 15
2	Avusturya	% 15
3	İtalya	% 11
4	Almanya	% 10
5	Hollanda	% 10
6	Yunanistan	% 8
7	Belçika	% 7
8	İrlanda	% 4
9	Lüksemburg	% 2,5
10	Portekiz	%2,5
11	Fransa	%2
12	Birleşik Krallık	%2
13	İsveç	%2
14	Norveç	%2
15	Danimarka	%1

Kaynak: Avrupa'da Sigara Kullanımı: Tütün Kontrolü, 1998, s.67.

Tablo 2.2'de görüldüğü gibi Avrupa ülkelerinde yüksek fiyatlar ile sigara kaçakçılığı arasındaki bağlantı ilişkilendirilememektedir. Aslında sigara fiyatları çok pahalı olan Norveç, İsveç, Danimarka ve Birleşik Krallık gibi ülkelerde büyük bir kaçakçılık problemi yaşanmadığı değerlendirilmektedir. Bu nedenle tütün mamulleri

kaçakçılığının piyasadaki yasadışı arza sunulmasının gelir eksenli olmasından ziyade örgütlü suçlara finans kaynağı olması yönündeki düşünceler kuvvetli ihtimal olarak belirebilmektedir.

2.2.3.1. Avrupa Komisyonu EUROSTAT İstatistikleri

Şekil 2.19: 2019 Yılı Avrupa Ülkelerinde Sigara Kullanımı İstatistikleri

Kaynak:https://www.timeturk.com/dunya/avrupa-da-en-fazla-sigara-icilen-ulkeler-belli-oldu-turkiye-kacinci-sirada/haber-1719296

Bölgesel ölçekli çalışmada, her gün sigara içen 15 yaş ve üzeri kişilerin payına ilişkin istatistikler yer almaktadır. Özellikle birçok AB üyesi devletlerde sigara içme yaygınlığı son yıllarda azalma göstermektedir. Bu veriler, 2019 yılında gerçekleştirilen ve 15 yaş ve üzeri kişileri kapsayan Avrupa sağlık görüşmesi araştırmasından (EHIS)

alınmıştır. Bu verilerde, her gün sigara içen yetişkinlerin oranında cinsiyet, yaş ve eğitim düzeyi açısından önemli eşitsizliklerin bulunduğu, ayrıca sigara içme alışkanlıkları açısından da AB Üye Devletleri arasında önemli farklılıklar bulunduğu değerlendirilmektedir.

2.2.3.2. Güneydoğu Avrupa Kanun Uygulama Merkezi İstatistikleri

Şekil: 2.20: 2014-2016 Yılları Arasında Ele Geçirilen Sigara Miktarı

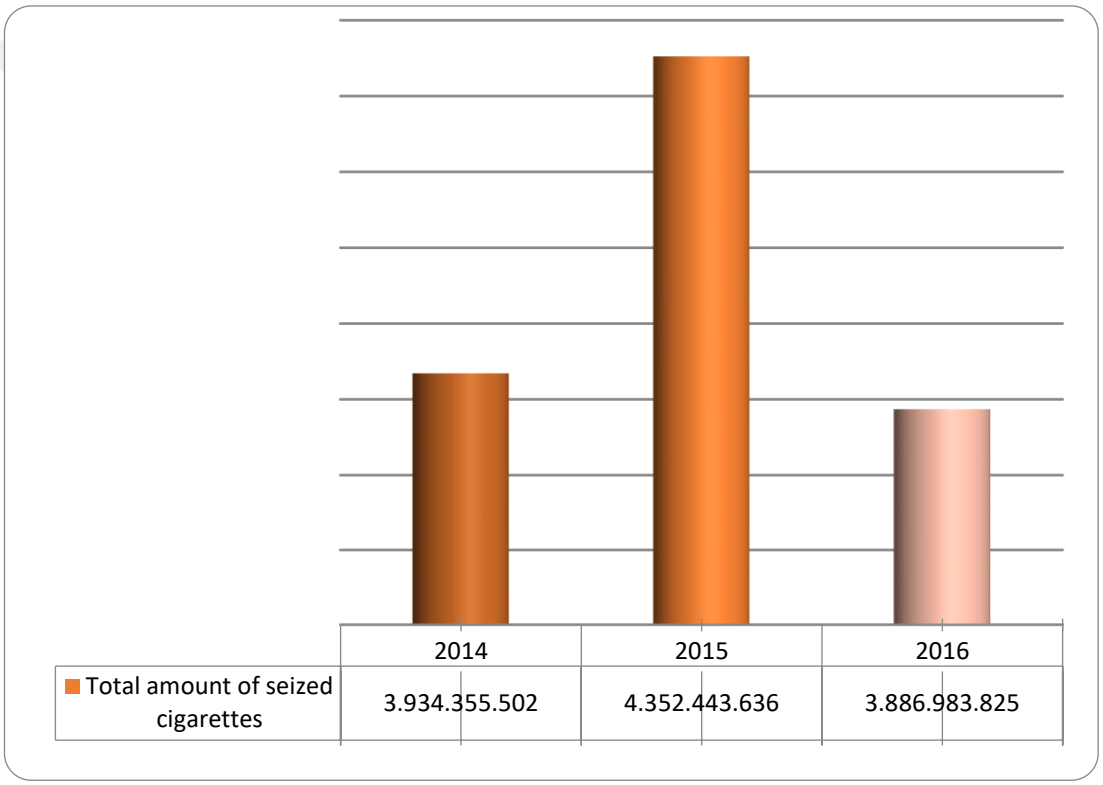

Kaynak: Güneydoğu Avrupa Kanun Uygulama Merkezi Raporu, 2018.

2016 yılı döneminde, SELEC birimi tarafından üye devletlerden alınan tütün mamulleri kaçakçılığına ilişkin istatistiki veriler değerlendirildiğinde; üye devletlerin kolluk görevlilerince 2015 yılına kıyasla %11 oranında bir düşüşün ortaya çıktığı, SELEC biriminin raporda sunduğu 2016 yılı paket bazlı yakalama sayısı olan 3.886.983.825 kaçak sigara yakalamasının yaklaşık 2.9 milyarının Türkiye'deki kolluk birimleri tarafından gerçekleştiği vurgulanmıştır. Başka bir ifade ile söz konusu dönemde üye devlet sayısının 12 olduğu SELEC üye ülkelerince tüm tütün mamulleri

kapsamında gerçekleştirdiği yakalamalarının %73'ten fazlasının Türkiye tarafından gerçekleştirilmiştir.

Şekil 2.21: 2016 Yılında Yakalanan Sigaraların Üye Ülkelere Göre Dağılımı

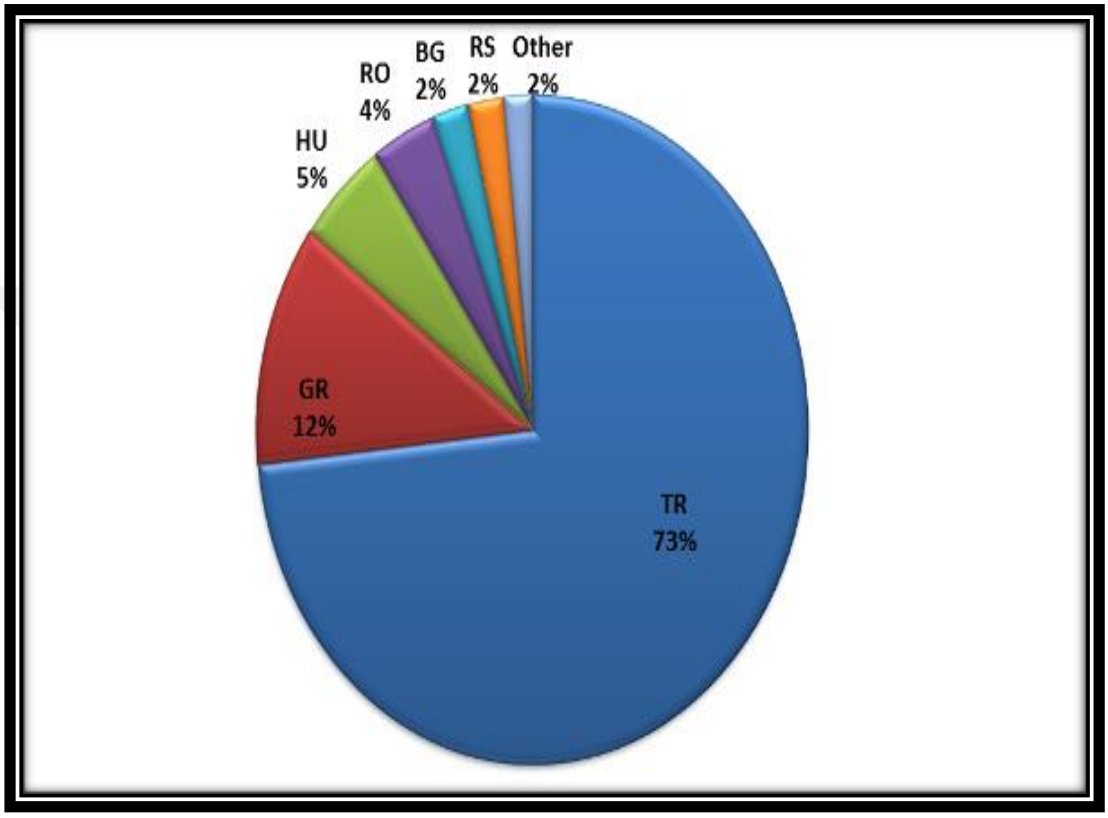

Kaynak: Güneydoğu Avrupa Kanun Uygulama Merkezi Raporu, 2018.

SELEC üye devletleri kolluk görevlilerince yapılan yakalama oranlarına bakıldığında; Güneydoğu Avrupa bölgesinin tütün mamulleri kaçakçılığını önleme faaliyetleri, kaçakçılar tarafından gerçekleştirilen yeni trendlerin takibini yapabilmek amacıyla Türkiye'de kolluk birimlerinin yakalamalara yönelik mesleki eğitim faaliyetlerine ihtiyaç duyulacağı anlaşılmaktadır.

Şekil 2.22: 2014-2016 Yılları Arasında Yakalanan Sigara Miktarı (Adet)

Member State	2014		2015		2016		Evolution 2015/2016	
	Cases	Quantity	Cases	Quantity	Cases	Quantity	Cases	Quantity
AL	2	38,682,660	17	11,555,660	6	12,520,400	-65%	8%
BA	38	1,180,321	59	938,748	95	3,167,135	61%	237%
BG	5,635	58,888,997	12,491	74,367,267	12,199	82,207,228	-2%	11%
GR	212	270,669,230	277	368,401,371	231	456,699,448	-17%	24%
HR	992	24,016,456	944	20,521,822	880	28,899,347	-7%	41%
HU	8,686	99,477,463	14,802	56,279,508	19,592	202,750,828	32%	260%
MD	147	7,946,417	210	2,022,760	332	4,564,900	58%	126%
ME	31	6,096,950	307	8,790,000	264	15,836,640	-14%	80%
MK	80	1,791,250	67	690,813	48	606,852	-28%	-12%
RO	25,395	292,081,009	10,745	286,540,487	10,145	148,529,987	-6%	-48%
RS	103	6,977,289	169	16,641,980	130	80,775,260	-23%	385%
TR	23,955	3,126,547,460	1,486	3,505,693,220	13,710	2,850,425,800	823%	-19%
Total	65,276	3,934,355,502	41,574	4,352,443,636	57,632	3,886,983,825	39%	-11%

Kaynak: Güneydoğu Avrupa Kanun Uygulama Merkezi Raporu, 2018.

Şekil 2.23: Birimlere Göre Yakalanan Sigara Miktarları

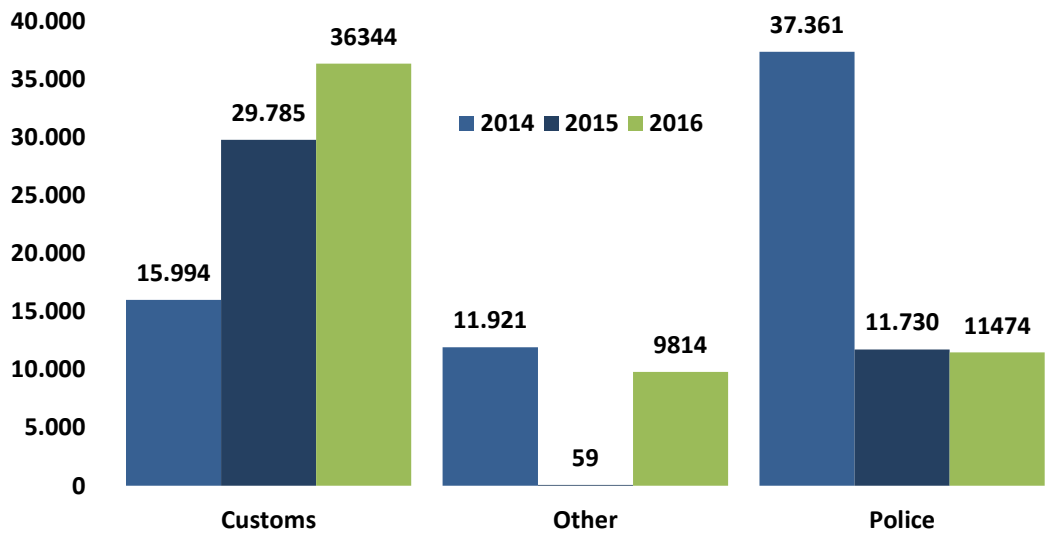

Kaynak: Güneydoğu Avrupa Kanun Uygulama Merkezi Raporu, 2018.

SELEC birimi üye devletleri tarafından tütün mamulleri kaçakçılığını önleyici faaliyetler yapan mücadeleci birimlerin olay sayıları ve yakalama bazlı sayıları incelediğinde; gümrük ile emniyet birimlerinin öne çıktığı görülmektedir. Ancak 2016 yılında, gümrük birimlerince olay sayısı artış gösterirken emniyet birimlerince paket bazlı yakalamalarda düşüşün olduğu görülmektedir. Limanlar üzerinden veya havayolu ulaşımı ile sigara kaçakçılığı yapılmasının karayolu ile kaçakçılık yapılması kadar takibi kolay olamayacağından örgütlü suç gruplarının ilk tercihi olamayacakları değerlendirilmektedir.

Şekil 2.24: Birimlere Göre Yakalanan Sigara Miktarları (Adet)

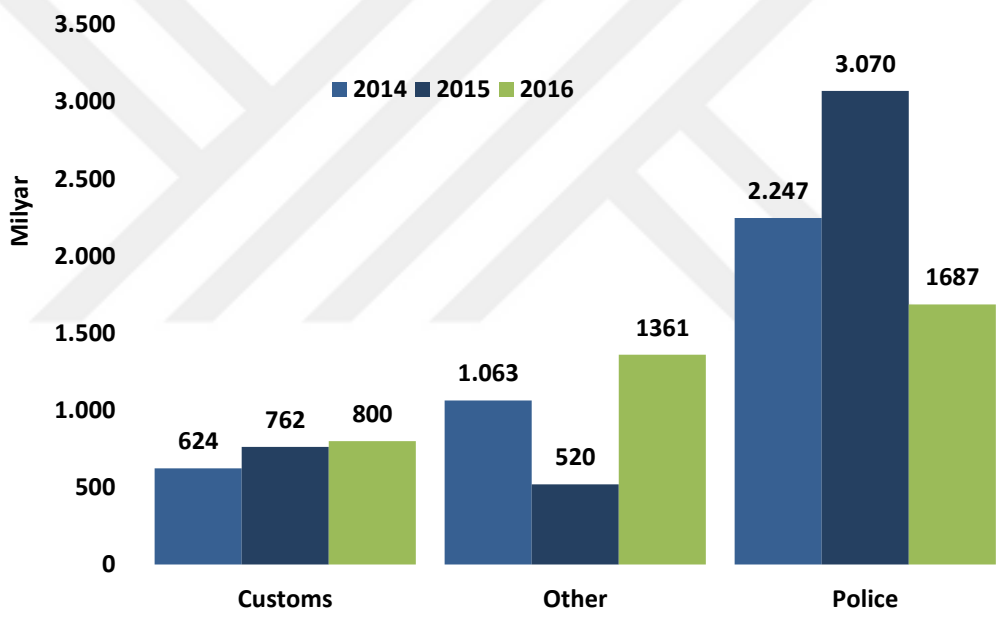

Kaynak: Güneydoğu Avrupa Kanun Uygulama Merkezi Raporu, 2018.

Uluslararası alanda gümrük muhafaza birimlerince 2016 yılında gerçekleştirilen 36.344 olayda 800 milyon sigara yakalaması yapılırken düşüş eğilimi gösteren emniyet birimlerinin 11.474 olayda 1 milyar 687 milyon sigara yakalandığı istatistiki veri tablosunda gösterilmiştir. Bu doğrultuda, yerinde işlemden ziyade organize suç örgütlerinin sermayesini kurutulabilmesi ve suçlu ile mücadelede caydırıcılığın arttırılmasında emniyet teşkilatı KOM birimlerince devamlılıkla yapılan risk analizi ve rutin yol uygulamalarının önemi ortaya çıkmaktadır.

2.3. TÜTÜN MAMULLERİ KAÇAKÇILIĞININ ULUSLARARASI BOYUTU

Tütün bitkisinin tarlada ekim ve hasatıyla başlayıp ardından kapitalist üretim tarzı doğrultusunda tütünün ticari envantere dönüştürülme sürecinde çeşitli kriterler göza çarpmaktadır. Tütün hasadının toplanma sürecinden ülke içerisinde satışa sunan aktörler arasında geniş ve maliyeti sürekli değişkenlik gösteren unsurlar barındırmaktadır. İnsanın yaşam hakkına doğrudan değmesi nedeniyle tütünün ekonomi-politiği kritik bir önemde olmaktadır.

ABD'de başlayan politik dönüşüm olarak hayatımıza girerek 40 yılı aşkın süredir dünya pazarının geneline sirayet ederek küreselleşme hamlesi olarak yorumlanan dönemde genişleyen üretim ve ticaretin, kuralları ve ulaşım yollarının yeniden belirlenmesi ile tek merkezli sistemden vazgeçildiği görülmektedir (Karakaş, 2013: 4). Tütün mamulü kapsamında düzenleyici kuruluşlarca belirlenen vergi artışları ve görsel işitsel mecralarda düzenlenen belirli kısıtlamalar nedeniyle bu sürecinkavranabilmesini zorlaştırdığı düşünülebilir. (Karakaş, 2013: 6).

2.3.1. Tütün Mamulleri Yasa Çalışmaları ve Uluslararası Tütün Şirketlerinin Faaliyetleri

2000'li yıllarda Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankası (DB) gözetiminde gerçekleştirilen birtakım yasal ve kurumsal değişiklikler neticesinde Türkiye'de ortaya çıkan krizin başka coğrafyalarda da etkisini gösterdiği değerlendirilmektedir. Sigara şirketlerinin, hedef olarak belirledikleri bölgelerde sermayelerini artırabilmek amacıyla çeşitli hamleler geliştirdikleri, şirketlerin programları kapsamında yaptıkları çalışmalarda başarıya ulaştıkları düşünülebilir.

Şekil 2.25: Tütün Sektöründe Sermaye Birikim Süreci

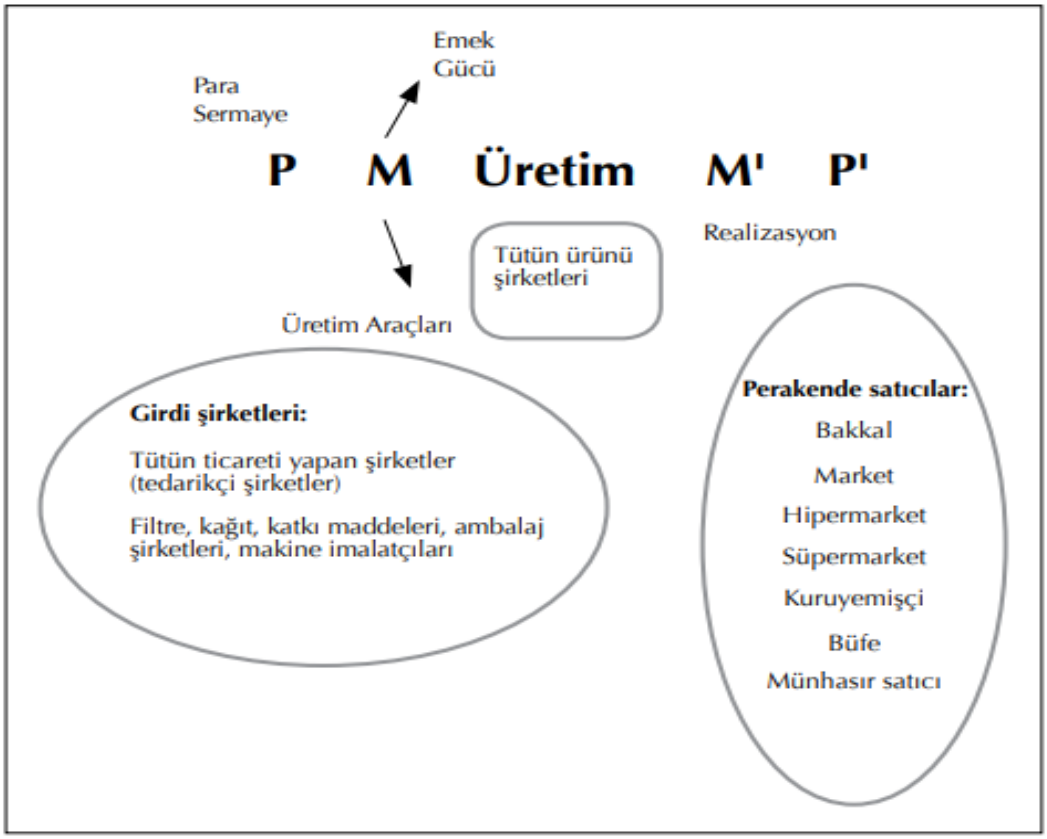

Kaynak: Öztürk ve Keskin, 2013.

Tütün mamulleri ve alkol piyasasinin düzenlenmesine dair kanunun akabinde uluslararası tütün şirketleri üretim ve ticarette otoriter bir konuma evrilmişlerdir. Tütün mamullerinin Türkiye'deki pazarın zayıflayarak uluslararası şirketlerin tekeline geçiş sürecinde günümüzde aktif olmayan Devlet Planlama Teşkilatı'nın (DPT) önemli bir rolü bulunmaktadır. Öyle ki Türkiye'de satışa sunulan tütün ürünlerine bakıldığında neredeyse sigara kullanan vatandaşın 9'u tarafından çeşitli markalarla da olsa ABD menşeli tütün ürünü kullanıldığı değerlendirilmektedir. Tütün mamulleri satışına ilişkin bilançoyu ele aldığımızda; Türkiye'de 30 yılı aşkın süredir üretimi yapılan ABD menşeli tütün ürünlerinin başlangıçta 500 ton kadar üretilirken 15 yıl öncesinde yapılan çalışmada bu miktarın neredeyse 100 bin tona çıksa da son 10 yıllık süreçte yabancı ithalatı düşürmek amacıyla neredeyse yarı oranda üretimi azaltılmıştır (Öztürk ve Keskin, 2013).

Şekil 2.26: Uluslararası Tütün Şirketlerinin Pazar Payları

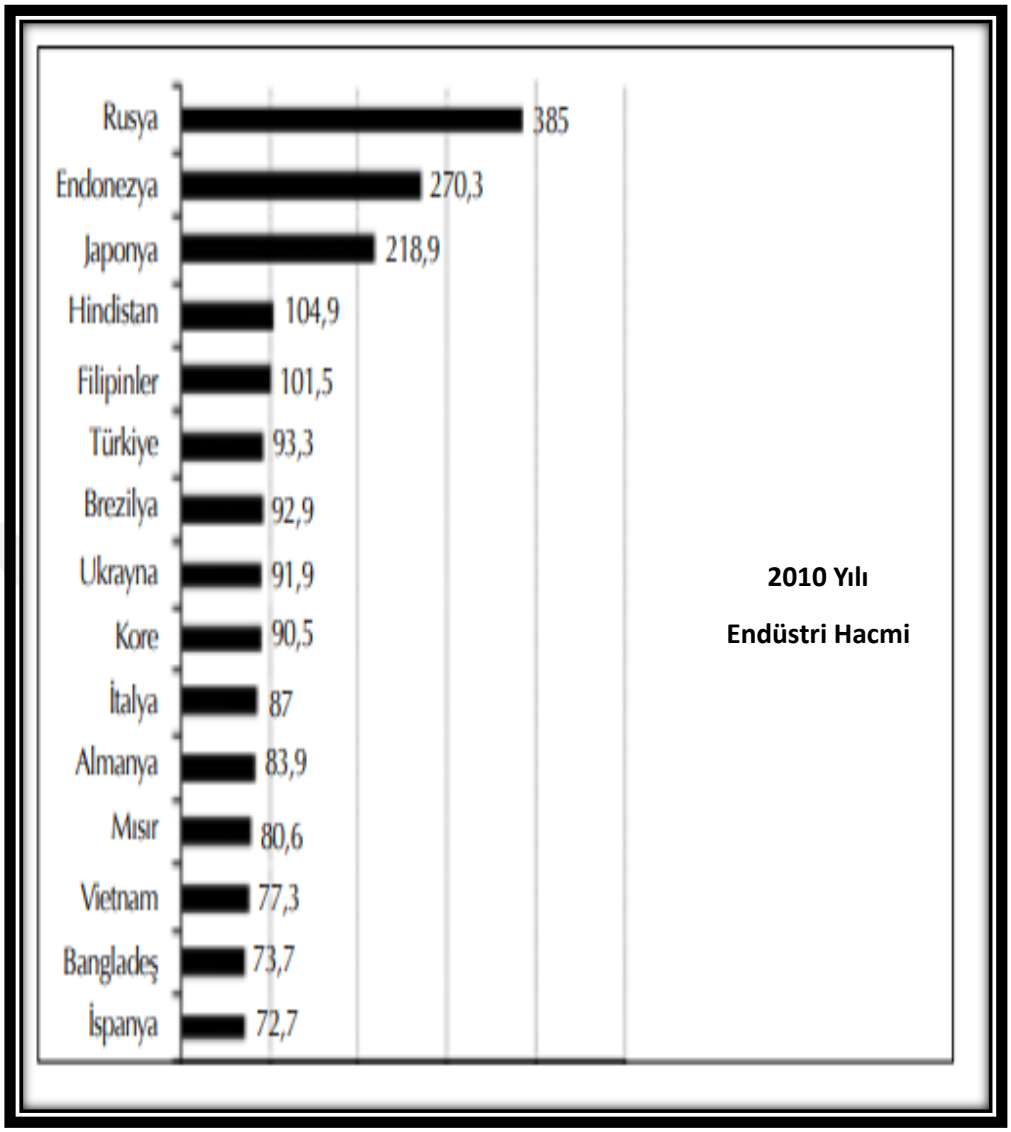

Kaynak: PMI Yıllık Raporu, 2010.

Dünya tütün endüstrisinin yaklaşık %50 oranının 4 şirketin kontrolünde olduğunun yıllar yılı bilindiği, uluslararası tütün şirketlerinin, piyasa içerisinde fiyatlar üzerinde kurdukları kontrol nedeniyle yüksek karlılık yakaladıkları değerlendirilmektedir. Tablo 2.25' de sözü edilen tarihte en büyük 6 tütün şirketinin (China National Tobacco Corporation, PMI, JTI, BAT, Imperial Tobacco ve Altria/Philip Morris USA) toplam karının 35 milyar doları bulduğu ve bu boyutun Amerika'nın önde gelen gıda ve yazılım firmalarının kümülatif açıdan maddi gelirine eşit olduğu çarpıcı bir şekilde vurgulanmıştır.

2.3.2. Tütün Yasası ile Mücadelede Şirketlerin Karşı Propagandaları

Amerika Birleşik Devletleri'nde tütün çalışmaları kapsamında üretilen tütün mamullerinin ülke içinde dolaşımını arttırmak, sigara satışına karşı eylemlerin engellenebilmesi amacıyla geniş bir haber ağı personeli oluşturulduğu, bu istihbari çalışma ile ülke genelinde satışların kontrolünü öngören tedbirin iptali amacıyla tütün şirketlerinden oluşan gruplar tam 43 milyon doları söz konusu faaliyet nedeniyle gözden çıkarmıştır. Sadece tütün şirketleri açısından değil bugüne kadar bilinen en yüksek propaganda harcaması olarak bilinmektedir. ABD'nin yanı sıra tütün endüstrisini etkileyebilecek kanunları engellemek girişimlerine en iyi örneklerinden birinin de Arjantin'de yaşandığı aktarılmıştır. Öyle ki Arjantin Parlamentosu tarafından bundan 22 yıl önce kamunun faydalandığı bölgelerde tütün mamulleri kullanımını engelleyen ve görsel işitsel yayınlarda da men eden mecliste onaylanmasından birkaç ay sonrasında Devlet Başkanına iptal etmesi amacıyla baskı yapıldığı iddia edilmiştir. Söz konusu toplantıdan iki hafta sonra dönemin Arjantin Devlet Başkanı tarafından Türkiye'de aynı yasada Turgut Özal'ın veto gerekçesi gösterilerek kullanıldığı da dikkat çekmiştir (Aytemur, Akçay ve Ekbel, 2010: 38).

Sigara sektöründe uluslararası alanda en büyük paya sahip olan Amerikan ve İngiliz sigara şirketlerinin olduğu bilinmekle birlikte Japon tütün firması Japan Tobacco International'ın (JTI) da büyük gelire sahip tütün şirketlerinden olduğu değerlendirilmektedir. Yaygın bir kanıya göre kaçak olarak yurdumuza sokulmaya çalışılan sigara markalarının sektördeki dev firmalara ait olduğu düşünülebilir. Özellikle güneydoğu bölgemizde üretilen ve kaçak sigaralardan olan Prestige ve MM gibi sigaraların bilinenin aksine kaçak sigara pazarında gelirinin daha düşük olduğu değerlendirilmektedir. Bu kapsamda, yabancı menşeli tütünlerin Türkiye'de kaçak pazarda yer bulmasına ilişkin yapılan analizde, uluslararası tütün üreten firmaların bandrol iznini vermese de ham haldeki işlenmemiş tütünü de satabileceği değerlendirilmektedir. Söz konusu firmaların internet sitesinde yer alan yıllık finansal tablolarına bakıldığında,

- BAT firmasının net gelirinin 2022 yılında 1 milyar 641 milyon Sterlin'e ulaştığı,
- JTI firmasının 2022 yılında gelirinin 2 milyar 657 milyon Dolar'ı bulduğu,

- Imperial Brands ve Philip Morris isimli firmaların da tablo olarak yakın seyretmesinin dışında, bu firmalar tarafından Türkiye'de yasal olarak satışına izin verilmeyen elektronik sigaraların da üretildiği,
- Özellikle ICOS markası ile Philip Morris firması tarafından üretilen elektronik sigaranın kısa süre içerisinde 24 milyondan fazla kullanıcı bulduğu,
- Bu kullanıcı sayısı üzerinden sadece bir yılda tütünü hariç cihazdan 10 milyon doların üzerinde gelir elde edildiği değerlendirilmektedir.

İlgili uluslararası firmaların kanun çerçevesinde hareket etmediği yıllardır bilinse de Türkiye'de bu firmalara ait tütün ürünleri ve elektronik cihazları yasa dışı olarak büyük miktarda gelirlere ulaşmaktadır. Sigara kaçakçılığı ile mücadele çalışmaları kapsamında uluslararası şirketlerin vergi indirimlerine yaklaşımı da uzun yıllar olumlu olmamıştır. Sadece kar amacıyla üretim yapan firmaların elde ettiği gelirlerin neredeyse küçük ve orta ölçekli Avrupa ülkelerinin gelirlerine denk olabileceği şeklinde yorumlanabilir.

Bu bölümü genel olarak değerlendirdiğimizde uluslararası tütün firmalarının güçlü propaganda yöntemi ve istihbarat ağı ile sigara satışlarında karları sürekli artış göstermekle birlikte sigara kullanımının bağımlılık oluşturması nedeniyle yasa dışı şekilde ucuza mal edilmiş yöntemlerle üretilen kaçak sigara endüstrisine de dolaylı yoldan katkı sunmaktadır. Bu anlamda, organize suç örgütlerinin ülkelerin satın alma gücü ölçüsünde belirleyeceği kaçak sigara satışlarının vergisiz nakit kaynak oluşturabilecek devasa miktarlara ulaşabileceği değerlendirilmektedir. Uluslararası tütün şirketleri tarafından kaçak sigara ile mücadele çalışmaları kapsamında ciddi bilinçlendirme faaliyeti yapılsa da bu husustaki en büyük engelin yasal olarak üretilen sigaraların da sağlığa zararlı olması olarak yorumlanabilmektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde, nikotin bağımlısı olup dar gelirli bireylerin kaçak sigaraya yönelmesi tütün şirketlerinin tüm reklam ve kampanya faaliyetini hükümsüz kılmaktadır.

Bir başka ifade ile sigara şirketlerinin koşulsuz tecimsel amaç ve kaygıları organize suç örgütlerine göre kolay yönetilebilir bir kaçakçılık faaliyeti alanı doğurabilir Suç örgütlerinin yasal olarak belirlenen fiyat politikasından münezzeh vergisiz ve kirli bir paranın kontrolünü sağlarken karşı olarak bu tütün kaçakçılığı faaliyetinin dolaşımdan

kaldırılması amacıyla da mücadeleci kuruluşlar, medya yönetimi ve kolluk kuvvetleri tarafından önemli çalışmalar yılmadan devam etmelidir. Şekil 2.4'te yer alan grafiklerde 2007 yılından 2022 yılına kadar olan süreçte tütün mamulleri tanıtımının aşamalar halinde görsel, işitsel ve kamusal alandan dolaylı veya doğrudan yasaklanmaya giden süreci hazırlanmıştır.

Şekil 2.27: 2007 ile 2022 Yılları Arasında Sigara Reklam Yasakları Konusunda Düzenlemeler

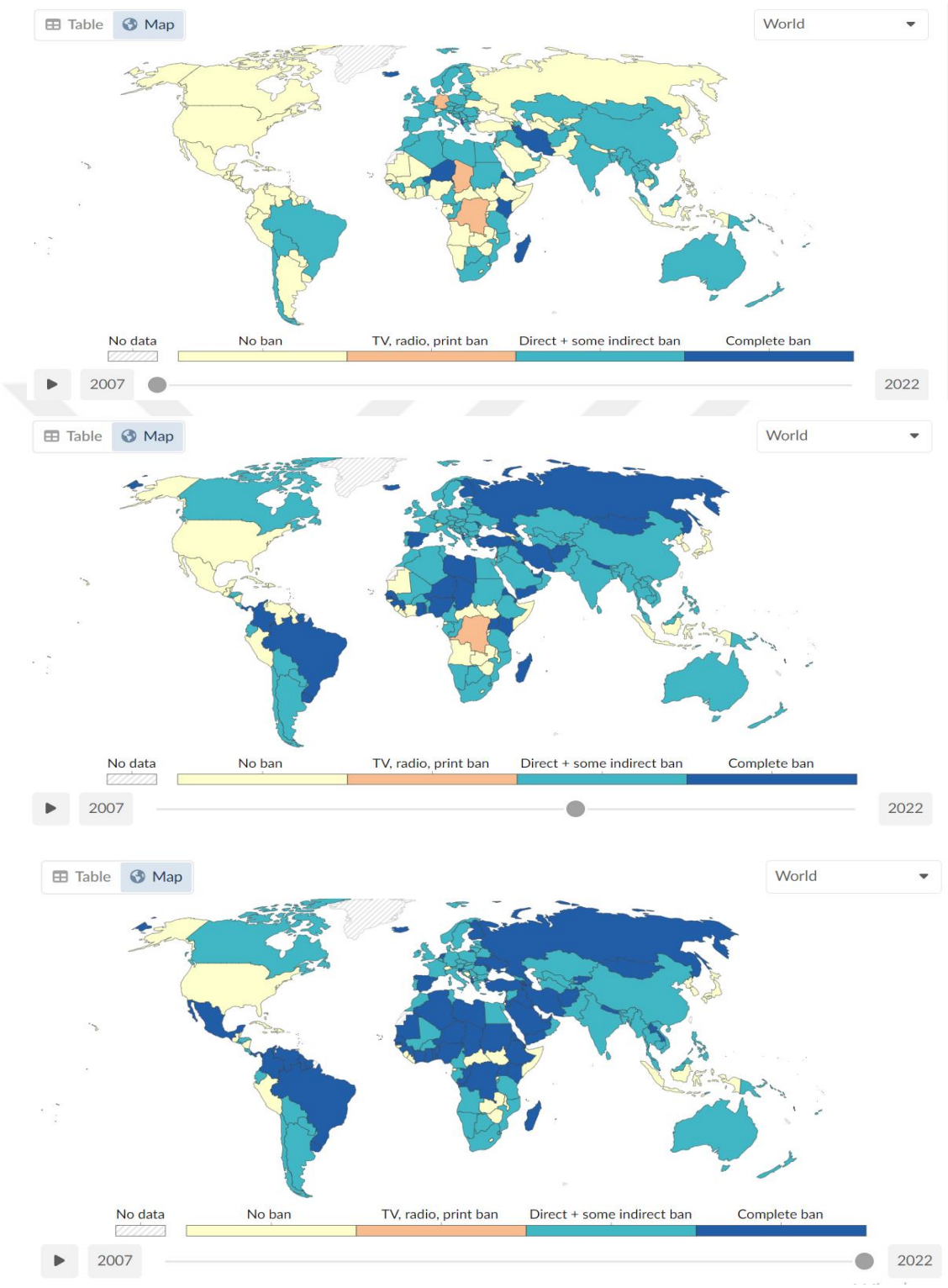

Kaynak:https://www.who.int/europe/health-topics/tobacco/banning-tobacco-advertising/

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÖRGÜTLÜ SUÇLARDA TÜTÜN MAMULLERİ KAÇAKÇILIĞI

3.1. TÜTÜN MAMÜLLERİ KAÇAKÇILIĞINDA FAALİYET YÖNTEMLERİ

Tütün ürünleri önemli varış bölgelerine sahiptir. Bu varış yerleri tütün ürünlerinin büyük çoğunluğunun (yaklaşık % 72) dünya genelinde gönderildiği belirlenmiştir. Amerika Birleşik Devletleri, hedef ülkenin temsil edildiği en popüler ikinci varış yeri durağı olarak kripto pazarlarındaki tütün satışlarının yaklaşık %14'ünü kontrolü altında tutmaktadır. Kripto pazarın % 5 kadar diliminin ise Avrupa kıtasına yönelik olduğu değerlendirilmiştir (Scaturro ve Kemp, 2022: 32).

Tablo 3.1: Tütün Ticaretine Katılan Satıcılara İlişkin İstatistikler

Kategoriler	Satıcılar	Yüzde Oranı	Satıcıların Yasadışı Aylık Gelirleri
Tütün Ürünleri	**72**	**%100**	**6.304 $**
Diğer Ürünler	**42**	**%58**	**13.247$**
Cannabis / Esrar	**35**	**%49**	**400.741$**
Reçeteli İlaçlar	**21**	**%29**	**17.098$**
Psikedelikler	**16**	**%22**	**18.011$**
Uyarıcılar	**15**	**%21**	**7.859$**
Uyarıcı Etkenli Ürünler	**15**	**%21**	**2.151$**
Ekstazi	**12**	**%17**	**5.051$**
Opioidler	**7**	**%10**	**607$**
Çoklu İlaç Listeleri	**4**	**%6**	**31$**
Toplam			**471.100$**

Kaynak: International Journal of Cyber Criminology, 2018.

Tablo 3.1'de, tütün satıcılarının %58'inin diğer uyarıcı madde ürünlerin satışında da yer aldığı gösterilmektedir. Ayrıca, bu satıcıların sahte ürünler (tütün ürünleri hariç), silahlar hacklenmiş yazılımlar (çözülmüş bilgisayar programları) ve çalınan kişisel ve finansal bilgiler ilettiği tespit edilmiştir. Öte yandan tablo, tüm satıcılar için yasa dışı şekilde ayda tahmini değerlerde 13.250 ABD doları gelir elde edildiğini göstermektedir. Bu suç trafiğinden ayrı olarak yasadışı tütün ticareti ile ilaçların neredeyse yarısı (% 49) kenevir satışı olmak üzere bu suç girişiminde bulunan satıcıların ana faaliyet konusu olarak karşımıza çıkmaktadır. İstatistiki veri anlamında % 17 ile % 29 arasında satıcıların, psychedelics, stimulan ve ecstasy gibi hapların satışı ile ilgilendiği vurgulanmaktadır.

Her ne kadar tütün ürünlerinden elde edilen gelir nispeten düşük olsa da (6.304 Dolar), satıcıların aylık 471.100 dolar tutarında yasa dışı gelir elde ettiği, yasa dışı tütün ticaretinden elde edilen gelir ile kripto pazarlarındaki satışlar ise, toplamın neredeyse % 3'ünü oluşturduğu düşünülmektedir. Organize suç örgütleri tarafından gerçekleştirilen kaçakçılık faaliyetlerine ilişkin gizleme yöntemleri üzerine yapılan araştırma çalışmalarında genel olarak 7 yöntemin deşifre edildiği görülmektedir (Scaturro ve Kemp, 2022: 34). Scaturro ve Kemp editörlüğünde hazırlanan "Portholes" raporunda da ortaya çıkarılan yöntemler aşağıda başlıklar halinde sunulmuştur.

3.1.1. Gizle ve Bul Yöntemi

En yaygın kaçakçılık yöntemi olarak kaçakçılar, yasadışı malları yasal yük içinde kamufle etmektedirler. Bu yöntemde kaçakçılar yasa dışı faaliyetlerini yürütmek üzere ya bir nakliye firması kurmakta yahut var olan bir nakliye firmasına sızmaktadırlar. Kaçakçılar konteyner gemiye yüklendiğinde genellikle paketlerini; tropikal meyve kutularına (özellikle muz, ananas ve mango), kahve paketlerine ya da makine parçalarına (Doğu Asya ve Orta Doğu'dan eroin veya sigara için kullanılan bir teknik) yerleştirirler. Bu yöntem, onlara teslimatı en başından izleme olanağı sağlamaktadır. Ayrıca, operasyonun başarısını kesinleştirmek için şirket personelinin yanı sıra gemi mürettebatı da belirli bir meblağ karşılığında satın alındığı bilinmektedir.

3.1.2. Mühür Bozma (Rip on/Rip off) Yöntemi

Bu yöntemde yasal yükün bulunduğu konteynere ait mühür kırılarak içeri yerleştirilen kaçak malın ardından konteyner sahte mühürle tekrar kapatılmaktadır. Konteynerlere depolama alanlarında, limanların içinde, yakınındaki depolarda veya serbest ticaret bölgelerinde müdahale edildiği bilinmektedir.

Bu yöntemde kaçakçılar, bu alanlara erişim izni olan, rüşvet verilmiş veya zorlanmış kamyon şoförleri, liman işçileri, özel güvenlik görevlileri veya depo çalışanları ile iş birliği içerisinde olup nispeten çok daha az insanın dahil olduğu bu yöntem kaçakçılar için güvenilir bulunmaktadır.

3.1.3. Konteyner Zulası Yöntemi

Bu yöntemde kaçakçılar, yasa dışı malı konteyner içinde daha önceden dizayn edilmiş zulalı alanlara saklamaktadırlar. Teknolojik cihazlar tarafından tespiti zorlaştırmak için ise çelik levhalar kullanılmaktadır. Zula olarak, yanıltıcı tavan, taban, yan ve ön bölmeye yakın gizlenmiş ve kapatılmış boşluklar kullanılmaktadır. Bazı durumlarda şirketlerde veya depo/birimlerde çalışanların yanı sıra gemi mürettebatı ile de işbirliği yapma gereksinimi duyulabilmektedir.

3.1.4. Doldur Boşalt (Drop On/Drop Off) Yöntemi

Bazı durumlarda, güvenlik güçleri ve gemi mürettebatı ile işbirliği halinde geminin limandan ayrılmasından hemen sonra daha küçük gemi/gemilerle getirilen yasa dışı malların yük gemisine yüklenerek geminin varmak üzere yaklaştığı limana yanaşmadan önce yine daha küçük gemi/gemiler ile ana gemiye yaklaşmak suretiyle yasa dışı malların nispeten küçük gemi/gemilere indirilerek yasa dışı faaliyet gerçekleştirildiği aktarılmaktadır.

Son dönemlerde hava taşıtları ile de yasa dışı malın bir yerden başka bir yere taşınması ve belirlenen yere bırakılarak, akabinde kara yolu ile taşınması veya sürat motorlarıyla kıyıya yakın yerlerde yasa dışı malın denize bırakılarak belirlenen yer ve saatte alıcısı tarafından alınması gibi yöntemlerin de kullanıldığı tespit edilmiştir.

3.1.5. Gemi Gövdesine Gizleme Yöntemi

Balkanlar'da faaliyet gösteren suç örgütleri tıpkı Latin Amerika suç örgütleri gibi gemi gövdesinde bulunan ve çoğunlukla suyun altında kalan kısımlardaki boşlukları zula olarak kullanmaktır. Kolluk güçleri için bulunup çıkarılması nispeten daha zor bir gizleme yöntemi olduğu kabul edilmektedir.

3.1.6. Mıknatıs Yöntemi

Yine Latin Amerika'da sıkça kullanılan bu yöntem, günümüzde Balkan coğrafyasında faaliyet gösteren organize suç örgütleri tarafından da kullanılmaktadır. Gemi altına gizlenmiş metal kutuların içinde yapılmaya çalışılan bu yöntemde, bahsi geçen metal kutu gemi tabanına mıknatıslarla sabitlenmektedir. Bu yöntem, su altı dronları veya daha gelişmiş sonar sistemlerin güvenlik amacıyla kullanılmadığı limanlarda tercih edilmektedir.

3.1.7. Akıntı Yöntemi

Balkan coğrafyası üzerinde bir çok ülkenin sınırlarını boylayarak uzayan Tuna nehri boyunca doğal olarak oluşan su akıntısından faydalanma yöntemi ile Balkanlarda faaliyet gösteren organize suç örgütleri tarafından, küçük teknelere yüklenen yasa dışı malların nehir güzergahı boyunca taşınması ve alıcısına ulaşması için kullandığı fakat takibe ihtiyaç duyulan bir yöntem olduğu ifade edilmektedir. Suç örgütleri tarafından gerçekleştirilen ve yukarıda belirtilen 7 yasa dışı ticari faaliyet yöntemiyle gönderilen emtiaların ağırlıkları veya miktarları yanlış beyan edilerek vergi dolandırıcılığı, değerleme sahtekârlığı denilen yöntem ile satın alınan malların fiyatlarını daha düşük gösteren sahte fatura düzenlenmesi ve sabotaj yani yolsuzluk yöntemi kullanılması teknikleri ile örgütlere yasa dışı finans sağlamaktadır.

3.2. TÜTÜN MAMULLERİ KAÇAKÇILIĞININ ROTALARI

Tütün mamulleri kaçakçılığı faaliyetlerinde karayolu üzerinden jandarma ve polis sorumluluk bölgeleri kontrol noktalarından trafik denetimleri ile deniz yolu üzerinden

getirilen malların kontrol noktası olan limanlardaki işlem alanları kaçakçılık güzergah noktaları olarak öne çıkmaktadır. Kaçakçılık faaliyetleri kimi zaman münferit olarak işlenmekte olduğu gibi çoğu zaman örgütlü olarak yürütülmektedir. Bu tür kaçakçılık faaliyetleri nadiren de olsa yaya olarak gümrük çıkış noktalarından günübirlik seyahatlerde yolcu beraberinde getirilmektedir. Bu tür faaliyetler tek şahıs üzerinden yeterince anlam ifade etmezken suç örgütleri adına faaliyette bulunan onlarca iltisaklı şahıs tarafından yapıldığında anlam ifade etmektedir. Ayrıca, sigara kaçakçılığı faaliyetinde araçların dorseleri, zulalı alanları, yakıt depoları gibi geniş alanlar içerisinde karayolu üzerinden gerçekleştirilen faaliyetler ile yük taşıma gemilerinde konteyner içerisinde getirilen kaçak sigaraların karayolu ve deniz yolu taşımacılığında yapılması oldukça elverişlidir. Ancak havayolu taşımacılığının gerek mal taşıma kapasitesinin çok düşük olması gerekse de havayoluna beyan edilen malların X-ray ışınları altında detaylı görüntülenmesi nedeniyle kaçakçılar tarafından bu suç faaliyeti gerçekleştirilmemektedir. Bu nedenle örgütlerin kaçakçılık faaliyet rotalarında havayolu kaçakçılığı bölümü yer almamaktadır (Scaturro ve Kemp, 2022: 36).

3.2.1. Deniz Yolu Kaçakçılığı

Türkiye'de kaçakçılık faaliyetleri kapsamında bölgeler arasında oldukça değişken yönelimlerin olduğu düşünülmektedir. Tütün mamulleri kaçakçılığı özelinde sınır illerimizi çevreleyen bölgelerde Suriye, Irak ve İran gibi ülkeler karayolu üzerinde etkiliyken deniz yolu kaçakçılığı faaliyeti yürütülememektedir. Ancak yasa dışı yollarla üretilen tütün maliyetinin Türkiye'nin batısındaki komşularına oranla daha düşük seyretmesi nedeniyle cazip imkanlar sunabilmektedir. Sigara birim maliyetinin Bulgaristan, Yunanistan ve Romanya gibi ülkelerde çok daha pahalı olması nedeniyle kaçakçılık faaliyetinde bulunan suç örgütleri için yasa dışı finans kaynağı anlamına gelebilmektedir. Kaçakçılık suçları kapsamında Balkan coğrafyasının Orta Avrupa'ya uzanan denetim mekanizmasının zor sağlanabileceği dağlık coğrafyası ile Adriyatik üzerinden Güney Avrupa'ya kolayca taşınabilecek geniş ölçekli alanları bulunmaktadır. Deniz yolu üzerinden limanlarda yapılan kaçakçılıkta Balkan coğrafyası da önemli konumlara sahiptir. Arnavutluk ülkesinden, Durres, Vlore ve Ksamil limanları üzerinden 1 saatten az bir sürede hızlı sürat tekneleriyle İtalya'nın

Lecce limanına kolayca ulaşılabildiği düşünülmektedir. Aynı şekilde Bulgaristan'da Varna ve Burgas limanı ülkemiz mücadeleci birimlerinin kaçakçılık istihbaratı aldığı en önemli limanların başında gelmektedir. Karadeniz bölgemize gelen büyük ölçekli gemilerde yakalanan kaçak sigara ve benzeri mamullerin biri de Romanya Köstence limanından geldiği değerlendirilmektedir (Scaturro ve Kemp, 2022: 22).

Bu bağlamda Karadağ ülkesinde yer alan Bar limanı Avrupa kaçak tütün ticareti konusunda merkezi konumunu devam ettirdiği vurgulanarak bu faaliyetin devletle bütünleşik aktörler tarafından yürütüldüğü yönünde güçlü bir iddia ortaya atılmaktadır. SELEC birimince hazırlanan görselde Karadağ'ın Bar limanına ilişkin görsel aşağıda yer almaktadır.

Şekil 3.1: Karadağ Bar Limanının Harita Üzerinde Görünümü

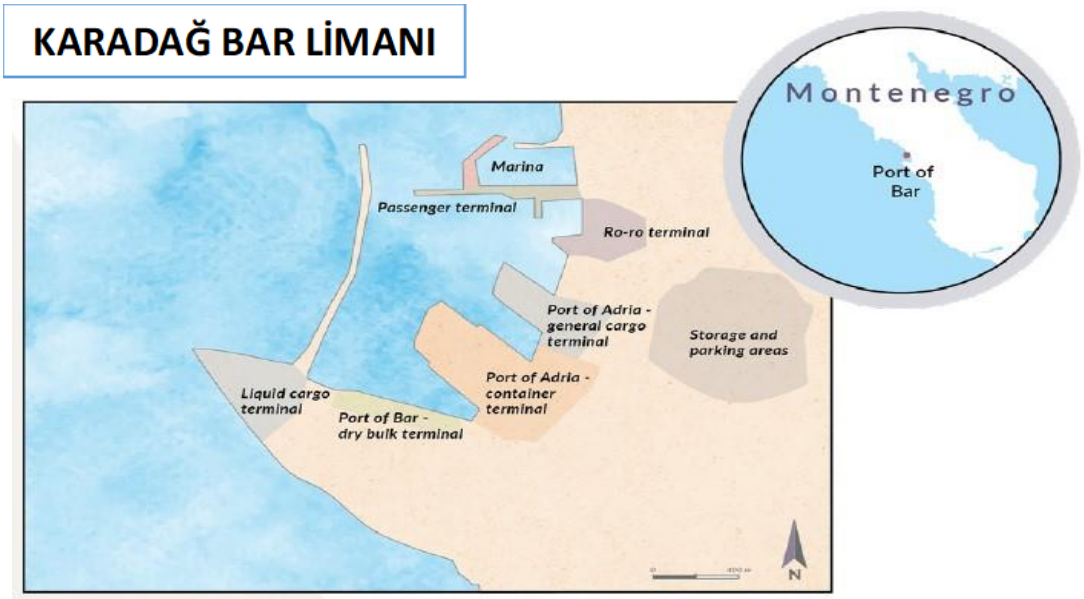

Kaynak: (Portholes,2022: 31)

Örgütlü suç faaliyeti yürüten grupların genellikle bu faaliyeti yalnızca kendi içerisinde koordine etmediği düşünülmektedir. Bu doğrultuda, suç grupları yüksek rütbeli yetkililer ile birlikte siyasi elitler tarafından desteklendiği ve bu sayede örgüt, yapı ve oluşumlara önemli ölçüde kolaylık sağlandığı da düşünülebilir. Bu konuya ilişkin olarak Bulgaristan Varna limanında da benzer bir durumun söz konusu olduğu aktarılmıştır. Özellikle Bulgaristan Gümrük yetkilileri ve Varna Bölgesi görevlilerinin

de aralarında bulunduğu yolsuzluk skandalları, fonların yanlış kullanımı, kara para aklama gibi iddialarla gündeme gelen Varna limanında da örgütlü suç gruplarının varlığının ortaya çıkarılmasının devlet yetkililerinin kontrol mekanizmalarını gerektiği şekilde işlevli kullanamadığı veya kasıtlı biçimde kullanmaktan imtina etmesi nedeniyle olduğu aktarılmaktadır (Scaturro ve Kemp, 2022: 38). Ayrıca Bulgaristan ve Romanya işgücü ve taşıma maliyeti elverişliği nedeniyle de Avrupa ülkeleri tarafından kullanılan karayolu ve liman ticaretinde öne çıkmaktadır.

Şekil 3.2: Avrupa Kara ve Deniz Yolu Kaçakçılık Rotası

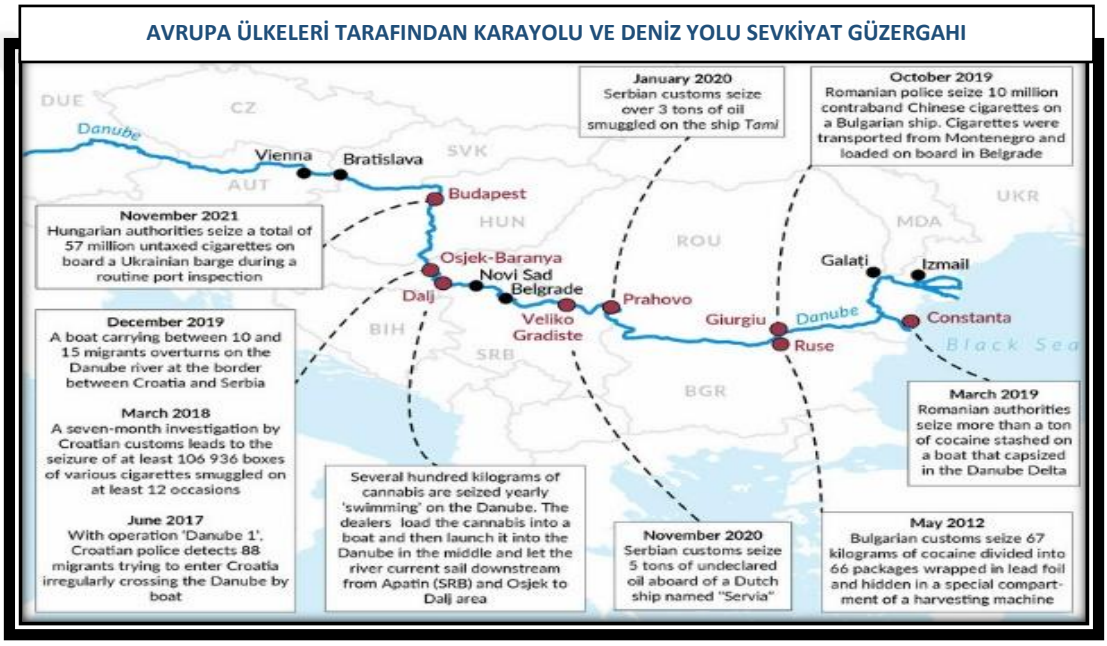

Kaynak:https://riskbulletins.globalinitiative.net/see-obs-013/04-maritime-routes-trafficking-through-the-balkans.html

Genel anlamda yeniden vurgulamak gerekirse deniz yolu kaçakçılığı, limana sahip ülkeler açısından yüksek ölçekli kaçakçılık faaliyeti yürütmeye oldukça elverişlidir. Türkiye'nin özellikle Karadeniz bölgesinde bulunan limanlarında Bulgaristan, Romanya, Rusya, Gürcistan ve Ukrayna ülkeleri ile yoğun ticari faaliyette bulunulmaktadır. Romanya'da Köstence, Ukrayna'da Odesa, Bulgaristan'da Varna ve Burgas, Rusya'da Novorossiysk ve Tuapse ve Gürcistan'da Batum şehirlerinde Türkiye'nin yoğun deniz taşımacılığı faaliyeti bulunmaktadır. Adı geçen ülkelerin Türkiye ile önemli ölçüde ticaret hacmi olduğundan Türkiye ile yaptıkları ticari

faaliyetlere kayda değer düzeyde ihtiyaç duymaktadırlar. Bölgedeki ticari iklim açısından deniz yolu ticaretinin vazgeçilmez ülkesi konumunda olan Türkiye'ye, bir şekilde gümrüğe tabi olmayan kaçak tütün mamullerini sokarak kaçak pazar payını genişletmeye çalıştıkları da düşünülmektedir.

Şekil 3.3: Romanya, Moldova ve Ukrayna Limanlarının Kaçakçılık Rotaları

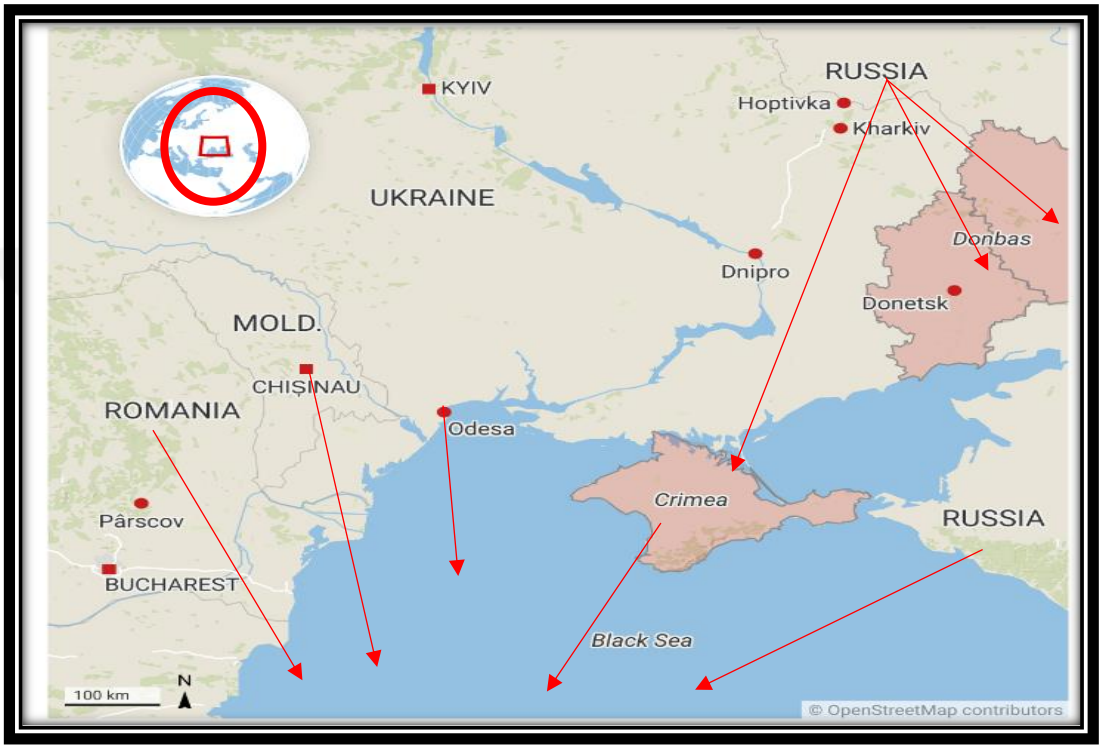

Kaynak: https://voxeurop.eu/de/massenhafter-zigarettenschmuggel-aus-china-in-die-ukraine/

Son 8 yıllık dönemi kapsayan deniz yolu kaçakçılığı çalışmalarına bakıldığında; İstanbul'da en büyük liman olma özelliği taşıyan Ambarlı'da Dubai Jebel Ali Limanı'ndan hareket eden ve Ukrayna'nın Odessa şehrine varmayı planlayan uluslararası gemide yapılan dedektörlü aramada paketlenmiş ve satışa hazır bandrolü Türkiye'ye ait olmayan milyonu aşkın sigara yakalandığı ve 2017 yılı enflasyonunda yaklaşık 10 milyon TL tutarında olduğu belirtilmiştir (Ticaret Bakanlığı, 2017). Operasyondan anlaşıldığı üzere Türkiye'nin kuzey ve güney bölgelerindeki limanların deniz yolu ulaşımında önde gelen tütün mamulü kaçakçılığı rotalarından olduğu değerlendirilmektedir.

3.2.2. Karayolu Kaçakçılığı

Türkiye'de tütün mamulleri kaçakçılığı bakımından stratejik bir öneme sahip olan güney sınır hattı, bu faaliyetlerin yoğunlaştığı bölgelerden biridir. Özellikle bu sınırdan ülkeye giriş yapan kaçak malların toplandığı önemli merkezlerden biri Suriye'de bölgesidir. Buralara getirilen kaçak mallar ile kısmen burada imal edilen tütün ürünleri, sınır hattında faaliyet gösteren suç örgütleri aracılığıyla Türkiye'ye sevk edilmektedir. Bu yollarla ülkemize sokulmaya çalışılan kaçak ürünler, güneydoğu illerimizin Suriye'nin ekonomik etkisi altına girmesine neden olmuştur. Bölgedeki ekonomik nüfuzunu pekiştiren en önemli unsurlar arasında sınır kaçakçılarının geçmişten gelen ticari pratikleri, sınırın karşı yakasındaki tacirlerle kurdukları ilişkiler ağı ve bu ilişkiler doğrultusunda gelişen karşılıklı güven yer almaktadır. Kaçak ticaretin ivme kazandırdığı bu süreç, Suriye'deki ticaret hacmini artırmış; bu doğrultuda bölgedeki tacirlerin de mali gücünün belirgin biçimde artmasına katkı sağlamıştır. Halep merkezinden başlayan sınır kaçakçılığı Samsun'a kadar uzanmaktaydı. Halep, Osmanlı Devleti'nin yıkılmasından sonra kuzey ve doğu hinterlandını kaybetmesine karşın uğradığı zararı, kaçak ihracat sayesinde telafi etmiş hatta eskisinden daha geniş bir boyuta gelmiştir. Geçmişten günümüze Halep üzerinden ülkemize yönelik kaçak mal ihracatı, büyük ölçüde suç örgütleri tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu bölgelerde özellikle demiryolu hattı üzerindeki alanlarda konumlanmıştır. Bu ağın önemli bir kısmını Ermeni uyruklular oluşturmakla birlikte, Suriyeli tacirlerin de bu yapıda yer aldığı görülmektedir (Borlat, 2019: 361).

Türk vatandaşlarının da son zamanlarda nispeten bölgedeki kaçakçılık faaliyetlerinde bulunduğu vurgulanmıştır. Bir üniversite sosyal bilim dergisi tarafından çıkarılan makalede, tütün mamulleri kaçakçılığı faaliyeti yapmak amacıyla Suriye'nin Halep kentine yerleşen bireylerin varlığı dikkat çekmektedir. Kaçakçılar sınır geçişlerinin sağlamak amacıyla çeşitli kervanlar oluşturmakta, bu gruplar bazen dağınık bazen de toplu şekilde hareket ederek ürün sevkiyatını gerçekleştirmektedir. Elde edilen gelirlerin güvenliğini sağlamak maksadıyla silahlı timlerin kervanlara eşlik ettiği, kaçak ürünlerin ise önceden belirlenen nokta ve adreslere ulaştırıldığı bildirilmektedir. Kaçak ürünlerin sınır dışında teslim alınmasından, iç pazarda nihai tüketiciye ulaşmasına kadar geçen süreçte görev alan aktörlerin işleyişi; bölge, kaçak ürün ve ticari koşullara göre farklılık göstermektedir. Ancak genel olarak, sermaye

tutarının neredeyse yarısı kadar miktarının kredilendirdiği belirtilmektedir. Süreç boyunca ilk satıcı olarak kaçak faaliyet yürüten şahıs tarafından ürünün yakalanma riski ile kaçakçılara sağladığı lojistik destek ve güvenlik hizmetlerini göz önünde bulundurulduğu, kaçak ürünlerini serbest piyasadaki satış fiyatının yaklaşık yarısı kadar bir tutarla elden çıkarıldığı ve geri kalan kısmı da vadelendirildiği ifade edilmiştir. Bu ticaret biçiminin, sınır ötesi kaçak malın taşıdığı riskleri dengelemekle kalmamış; aynı zamanda kaçakçıların olası zararlarını da azaltmalarına olanak sağlamıştır (Borlat, 2019: 363).

Şekil 3.4: Dünya Genelinde Kaçak Sigara Üretimi ve Trafiği Haritası

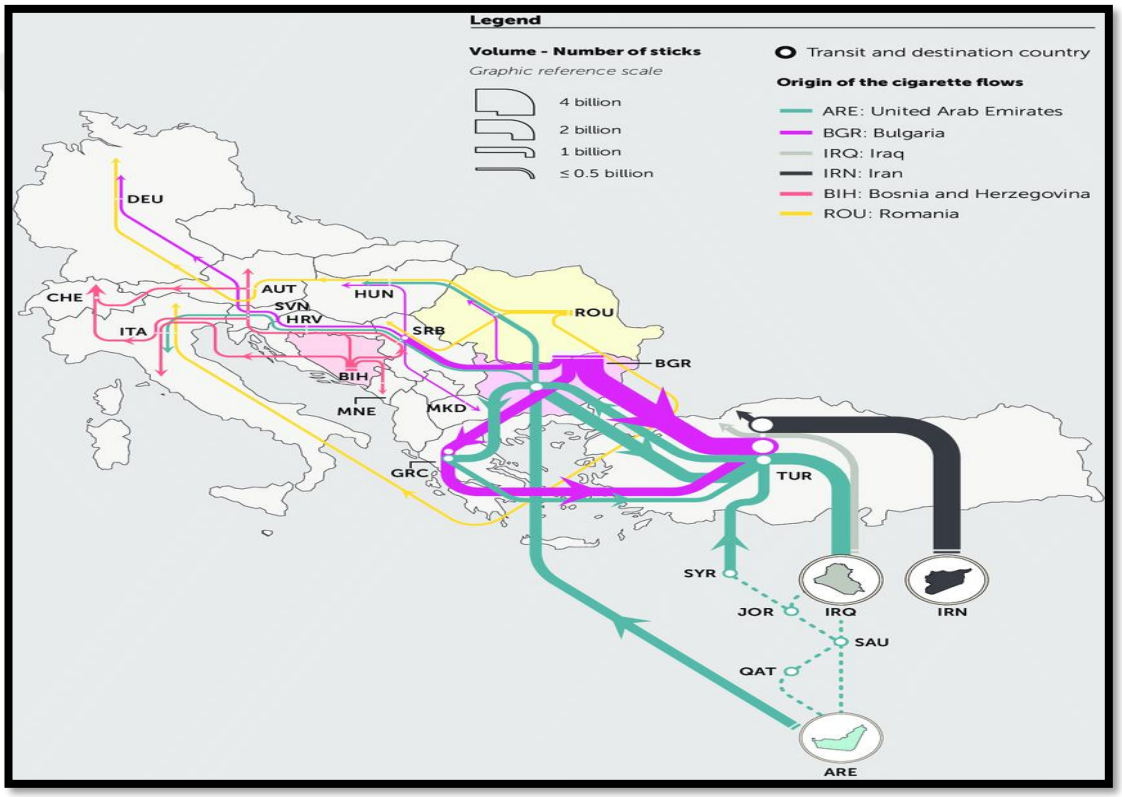

Kaynak:https://www.researchgate.net/figure/The-Extended-Balkan-Route-of-cigarette-trafficking 2017_fig7_339688882

Doğu Karadeniz Bölgesi'nde özellikle Gürcistan ile Türkiye'nin tarihsel birlikteliği kaçak ticareti kolaylaştırıcı bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Benzer şekilde Bulgaristan sınır hattına yakın yerleşim yerlerinde ikamet eden vatandaşların sınır ötesi temasları ve sözü edilen ülkeden daha düşük fiyatlı ürünlere olan erişimi, bu bölgede küçük ölçekli kaçakçılığı teşvik etmektedir.

Benzer şekilde, özellikle tütün ürünleri olmak üzere, vergiye tabi malların yasadışı ticareti Suriye'de yaygındır. Kaçakçılık ağları ülkenin kendi gözenekli sınırlarının çok ötesine uzanmakta ve genellikle bölgedeki komşu ülkelerle bağlantılıdır. Ülkeye ve ülkeden kaçak sigara akışları muhtemelen piyasa dinamiklerine bağlı olarak çeşitli zamanlarda yön değiştirmektedir. Son yıllarda Suriye Lübnan, Irak ve Birleşik Arap Emirlikleri'nden kaçak tütün ürünleri için bir varış ülkesi olarak nitelendirilmiştir Bu kaçakçılık faaliyetlerinin ülkede bulunan yabancı güçler ve devlet tarafından yerleştirilmiş aktörler tarafından kolaylaştırıldığı bildirilmektedir (Organize Suçlar Raporu, 2021). Bu suç pazarı, sınırlar boyunca kaçakçılık ağları için önemli bir gelir kaynağı ve söz konusu sınırları ve kontrol noktalarını kontrol eden hükümet yetkilileri ve silahlı gruplar için önemli bir rüşvet kaynağıdır. Ülkedeki devam eden çatışmaya dahil olan bazı aktörlerin, diğer malların yanı sıra tütün ürünlerinin yasadışı ticaretinden elde edilen finansmana güvendiği düşünülmektedir.

Şekil 3.5: Kaçak Sigara Yakalama Örneği - Kahramanmaraş Elbistan

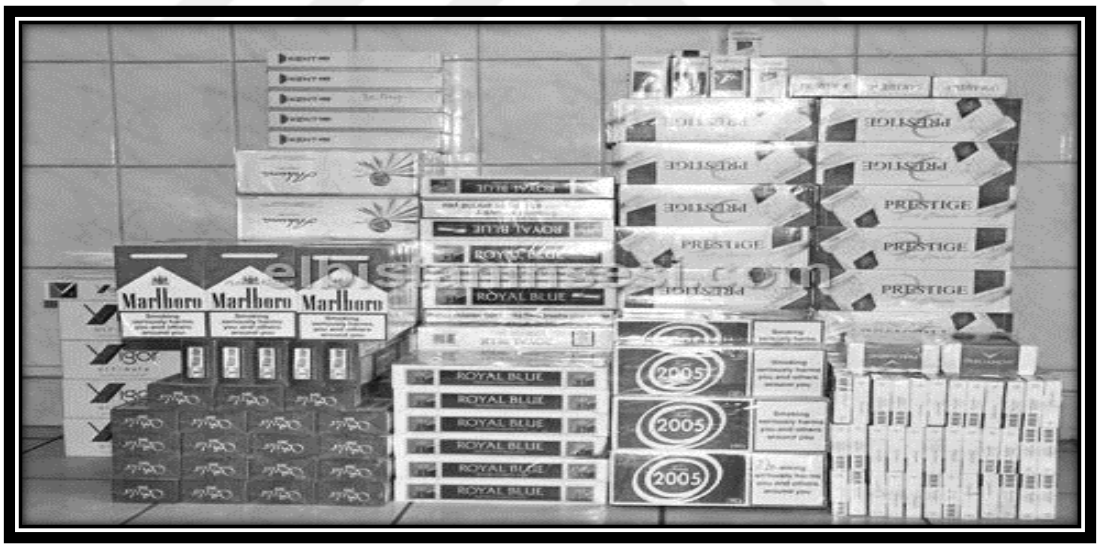

Kaynak: https://www.elbistaninsesi.com/haber/9966138/69-paket-sigara-yakalandi

3.3. ÖRGÜTLÜ TÜTÜN MAMULLERİ KAÇAKÇILIĞINDA RADİKALİZM

Türkiye’de radikalist yapıların çıkış noktası Osmanlı İmparatorluğu’nun son dönemlerine kadar izlenebilmekle birlikte, bu oluşumların toplumsal düzeyde belirginleştiği ve kitlesel taban kazandığı en dikkat çekici dönem 1960’lı yıllar olduğu

belirtilmektedir. Özellikle bu dönemde, dünya genelinde etkili olan sol ideolojik akımların Türkiye'deki gençlik hareketlerinin derinden etkilediği görülmektedir. Sol fraksiyon hareketinin 1960'lı yıllarda öğrenciler üzerinden tırmandığı da bilinmektedir. Bu radikalleşme süreci neticesinde, bireylerin güvenlik güçleriyle yaşanan çatışmalar gibi yüksek riskli eylemlere yeltenmesinin bir tür örgütsel sadakat testine dönüştüğü; bu aşamayı geçen bireylerin ise örgüt içerisinde güven kazandığı vurgulanmıştır. Böyle münferit hareket eden bireyin ideolojik dönüşüm yaşaması ile birlikte örgüt hiyerarşisi içerisinde militan bir kimlik kazandığı ifade edilmiştir (Varol, 2020).

İdeolojik temellerini sosyalist düşünce ile harmanlanmış Kürt milliyetçiliği düşüncesinden alan PKK, ayrılıkçı bir terör örgütü olarak 1978 yılında kurulmuştur. Örgütün kuruluşunda, Türkiye'nin komşu ülkelerle yaşadığı sınır ve güvenlik sorunları, bölgesel istikrarsızlık, arazi şartlarının ekime elverişsizliği, iklim krizleri, halk desteği ve ulaşım problemleri gibi sair faktörler zemin hazırlamıştır. Yurtiçinde ve yurt dışında aranan militanlardan toplanan 300 kişiden oluşan bir grubun hazırlık safhası olarak değerlendirilen 1981 ve 1982 yılları arasında Filistin Kurtuluş Örgütü gruplarının yanlarına dağılarak gerilla eğitimine devam ettikleri, aldıkları askeri eğitimin yanı sıra silahlı mücadelenin teorik temelleri Amerika-Vietnam savaşı örneğine göre oluşturulduğu ifade edilmektedir (Özcan,1999: 80).

Kekevi ve Kılıçoğlu'nun çalışmalarına göre terör örgütleri içerisinde yaşı küçük askerlerin bulunduğu, verilerin net olmaması ile birlikte örgüt adına faaliyet yürüten teröristlerin 30 yılı aşkın süredir sistemli olarak bu asimetrik savaşta kanuni ifadesiyle suça sürüklenen çocuk kullandıkları raporlanmıştır. Türkiye'de terörün tırmandığı 1990'lı yıllarda, örgüt adına hayatını kaybedenlerin büyük bir bölümünü 18 yaş altındaki teröristlerin oluşturduğu, raporun yazıldığı 2016 yılına kadar gelinen dönemde yaklaşık 3000 eğitimsiz ve donanımsız yaşı küçük teröristlerin çatışma içerisinde yer aldığı tahmin edilmektedir. İlgili raporda, terörist kadronun her 10 kişisinden 1'inin kadın terörist olduğu, sıcak çatışmaların yaşandığı bölgelerde ise neredeyse teröristlerin yarısının yaşı küçüklerden oluştuğu vurgulanmıştır (Kekevi ve Kılıçoğlu, 2015: 496).

3.3.1. Tütün Mamulleri Kaçakçılığında Radikalizm

Radikalleşme örgütler için vazgeçilmez bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır ve bu kavramı anlamak için bazı akademik çalışmaları takip etmenin önemli olduğu değerlendirilmektedir. Radikalizm üzerine "altı basamak" metaforu ile ortaya konulan çalışmada, katmanlara göre bireylerin benliği, kimliği, alım gücü, etnisitesi, sosyo kültürel yapısı gibi çeşitli durumları açıklanmaya çalışılmaktadır (Varol, 2020).

Şekil 3.6: Moghaddam Altı Basamaklı Radikalleşme Modeli

Kaynak: Radikalleşme Çerçevesinde Terör Örgütlerinin Eleman Temini Süreçleri, Terörizm ve Radikalleşme İle Mücadele Araştırma Merkezi.

3.3.2. Tütün Mamulleri Kaçakçılığında Eleman Temin Süreci

"Radikalizm"in genel tanımının içerdiği anlam olarak aşırıcılık kavramı, genellikle terör yapıları ve örgütleri suç grupları ile anılsa da bazen bu kavramı totaliter

ideolojilerde de görmekteyiz. Radikal yapıların oluşturmak istediği baskın gruplar bu aşamada hiyerarşi kavramı ile de bizleri tanıştırmaktadır. Bu hiyerarşi kavramı bireyi tekil bir yapıdan kurtararak ona grup içerisinde bir üst kimlik oluşmasına zemin hazırlatmaktadır. Suç örgütlerinin yöneticileri, bu tip bireylere altından kalkabilecekleri görevler vererek onlara sıklıkla suni bir özgüven aşılamaktadır. Örgütün elemanı olma vasfını bireye içselleştirmeye çalıştıkları da bilinmektedir. Pasif eleman temin etme, terör örgütleri, medya kampanyaları ve eleman temin etme materyalleri aracılığıyla insan gruplarına, bu kişileri terör örgütünün amaçları ve faaliyetleri için temin etmek amacıyla hitap edilmesi gibi dolaylı yollar kullanarak kişileri örgüte temin etmektedirler. (Mali Eylem Görev Gücü Raporu, 2018: 6).

Kişileri örgüte temin etmek amacıyla, terör örgütleri çeşitli araçlar kullanmaktadır. Birçok eleman temin etme yöntemi nispeten düşük maliyetli olsa da, diğerleri önemli miktarda ilk veya devam eden yatırımı; bir insan ağının dâhil olmasını veya bazı altyapıların sürdürülmesini gerektirir. Eleman temin etme yöntemleri ve teknikleri ile bunlara bağlı maliyetler, bölgeden bölgeye ve sosyal ve politik bağlama göre değişmektedir. Avrasya bölgesinde, eleman temin etme genellikle dinî örgütler aracılığıyla gerçekleşmekte ve terör örgütlerinin üyelerinin çoğunluğu, finansal destek gerektiren, organize eleman temin etme ağları üzerinden örgüte temin edilmektedir. Avrupa'da, eleman temin etme genellikle daha düşük sosyo-ekonomik kentsel alanlarda çevrim içi olarak, belirli dinî toplantılarda ve cezaevlerinde sosyal temaslar yoluyla gerçekleşmektedir (Mali Eylem Görev Gücü Raporu, 2018 : 6). Aktif eleman temin etme, büyük miktarda finansman gerektirmeyebilir.

Tek sorumluluğu kişileri örgüte temin etmek olan bir kişi, bu kişilerin geçim masrafları için bir finansman kaynağına ihtiyaç duyacaktır ve bu destek de daha büyük bir finansman altyapısından gelebilir. Bazı durumlarda, eleman temin eden kişi, yabancı dinî kurumlarda ilahiyat eğitimi almak üzere finanse edilir. Toplantı yerleri hazırlamak, ilgili literatürü ve diğer materyalleri geliştirmek ve yaymak ve kişilerin terör örgütüne katılımı için temel koşulları sağlamak da (sahte kimlik belgeleri veya uçak biletleri vb.) finansman gerektirebilir. Bu masraflar genellikle alt düzeydedir ve eleman temin eden kişi tarafından karşılanması mümkündür. Eleman temin eden kişi ayrıca, bu masrafları karşılamak için takipçilerden bağış ve ücret de talep edebilir.

Örgüte terörist temin edenlerin ana finansman kaynakları incelendiğinde ortaya çıkan kaynaklar şunlardır:

- Terör örgütlerinden destek
- Bağışlar (Kar amacı gütmeyen kuruluşların kötüye kullanımı da dahil)
- Kitlelerin fonlaması (Crowdfunding) ve
- Suç faaliyetlerinden elde edilen gelirler olduğu ifade edilmiştir.

Mali Eylem Görev Gücü (FATF)'ın Ortaya Çıkan Terörizmin Finansmanı Risklerine ilişkin 2015 yılı raporu, teröristlerin örgüte temin edilmeleri ve propaganda amacıyla sosyal medyanın istismar edildiğine dikkat çekmiştir. İnternet ve sosyal ağlar, son beş yıl içinde, terör örgütlerinin eleman ve destekçi temin etmek ve ideolojilerini ya da başka bir deyişle propaganda yoluyla çevrim içi eleman temin etme olarak da anılmaktadır. Örgütlü faaliyet yürüten terör örgütü üyelerinin elemanlaştırılmasına giden süreçte aşamalar halinde propaganda ve manipülasyon yöntemleri ortaya çıkarılmaktadır (Mali Eylem Görev Gücü Raporu, 2018: 6).

3.4. TÜTÜN ŞİRKETLERİNİN KAÇAK SİGARA İLE MÜCADELE ÇALIŞMALARI

Uluslararası tütün şirketleri tarafından dünya genelinde kaçak sigara satışlarının tespiti yapılması kapsamında Hollanda ülkesinde tütün mamulü ürünlerine ilişkin bir tasnifleme araştırması fikri ortaya atılmıştır. Bu doğrultuda Amsterdam, Rotterdam ve Lahey gibi nüfus yoğunluğu yüksek olan kentlerde yapılan araştırmada oldukça şaşırtıcı bir neticenin ortaya çıktığı görülmüştür. Araştırmada, üç kentte yaşayan ve sigara tüketimi olan vatandaşların neredeyse %25'inin yasa dışı olarak üretilen sigaraları kullandığı değerlendirilmiştir. Araştırmada, sokaklardan toplanan tütün mamulü paketlerinin menşei incelenerek Hollanda parlamentosuna konu hakkında yazı gönderildiği iletilmiştir. İlgili çalışmanın sonucunda paketlerin yüzde 25'lik dilimine tüketim vergisinin ödenmediği tespit edilmiştir. Tespitlere göre 2019 yılından 2021 yılına gelindiğinde büyük oranda kaçak sigara artışının olduğu ve ülkeye sokulan kaçak sigaraların Bulgaristan ve Polonya'dan geldiği şeklinde raporlanmıştır. Söz konusu çalışmanın pilot iller belirlenerek Türkiye'de de gerçekleştirildiği haberlerde yer almaktadır.

3.4.1. Boş Paket Araştırması

Uluslararası Tütün üretici şirketlerinin kaçakçılığı önleme faaliyeti kapsamında Hürriyet Gazetesinin 7 Nisan 2007 tarihli haberinde sözü edilen kaçakçılık eylemleri kapsamında üretici şirketlerin buna noktayı koymak üzere harekete geçtiği belirtilmiştir. Bu kapsamda, ortaya çıkacak istatistiki verinin belirlenmeye çalışılacağı konusunda çalışmaların olacağı, Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü biriminin koordinesinde toplanan tütün şirketlerinin daha önce Avrupa ve Asya ülkelerinde araştırma gerçekleştiren öncü şirketlerle çalışma yapılmasının kararlaştırdığı anlaşılmıştır. Türkiye'de bu konuda çalışma kapsamında büyük şehirlerimizin örneklem olarak alınacağı atık olarak değerlendirilen tütün mamulü kutularının toplanarak analiz edileceği belirtilmiştir.

Şekil 3.7: Boş Paket Yakalama Çalışmasına İlişkin Haber İçeriği

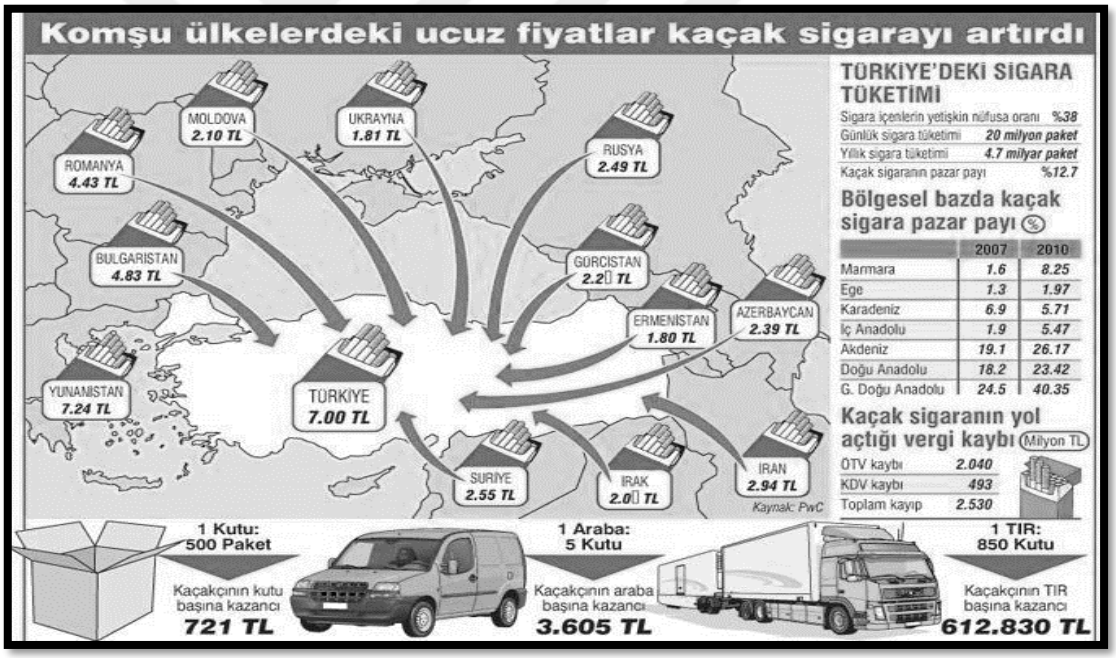

Kaynak:https://www.milliyet.com.tr/ekonomi/copleri-karistirip-kacaksigaraavladilar 1334937

Söz konusu haberin devamında Türkiye'nin üç büyük ili haricinde nüfus yoğunluğu bakımından diğer büyük illeri ile bölgedeki tütün mamulü kaçakçılığından etkilenebilecek sınır illerinin bulunduğu bildirilerek ilgili çalışmada; belediye sınırları içerisinde izne tabi olarak daha önce kararlaştırılmış dönemlerde yollarda ve çöp kutularında atık sigara kutularının toplanacağı aktarılmıştır.

Sürecin tamamlanmasının ardından firmaların analizi neticesinde gönderilerek, ürünün yasa dışı üretilip üretilmediği değerlendirilerek bir raporlama doğrultusunda bir istatistiki verinin ortaya çıkacağı bildirilmiştir. Ancak illerin nüfus yoğunluğu göz önüne alınarak örneklemin bu doğrultuda değerlendirilebilmesi amacıyla boş sigara paketleri toplanması aşamasında, nüfusa oranla, İstanbul'dan 7 bin paket toplanması öngörülürken, Ankara'dan 2 bin 300, İzmir'den ise bin 600 paket alınması kararlaştırılmıştır. Sürecin koordinesini yürüten firma tarafından tüm analizleri ile birlikte çalışmanın 4-5 ay içinde sonuçlandırılması öngörüldüğü ifade edilmiştir. Bilindiği üzere sigara sektöründe yapılan bu araştırma çalışmasının net bir bilimsel bir veriye dayanmadığı ancak bu konu üzerinde sapmalarla da olsa önemli ölçüde beklentiler sunan bir çalışma olarak karşımıza çıktığı değerlendirilmektedir.

3.4.2. Tütün Mamulleri Kaçakçılığında Uluslararası Basın Haberleri

Public-1 adlı ABD menşeli bir internet sitesinde, "Amerikan şirketlerinin yasa dışı yollardan tütün mamulü kaçaklığı eyleminde bulunduğu konulu bir makale kaleme alındığı, söz konusu makalede, o dönem Irak lideri olan Saddam Hüseyin'in devrilmesi amacı ile Irak'a yönelik bir operasyon yapılmasından bahsedildiği, AB içerisinde bulunan ülkelerin konu kapsamında araştırmaları olduğu, bu hususa ilişkin New York Bölge Mahkemesi'nde bir dava yürütüldüğü, ilgili davada adı geçen AB ülkelerinin sözü edilen Amerikan tütün şirketlerine karşı ağır ithamlar içeren bilgilerin öne sürüldüğü iddia edilmiştir. Internet sitesindeki haberin devamında, ilgili Avrupa ülkelerinin elde ettiği dokümanlarda suç fiilinin izaha muhtaç olmaksızın belgelendiği, yasa dışı yollarla getirilen sigaraları Türkiye'yi ve komşu ülkelerini de kapsayan çeşitli ülkeler üzerinden İran ve Irak'a sokmaya çalıştıkları, ilgili kaçakçılık olayının içerisinde PKK/KCK terör örgütünün de yer aldığına ilişkin haberin Evrensel gazetesinin de manşetten yer verdiği görülmüştür.

Yasa dışı tütün mamulleri eylemlerinin bir diğer boyutuna bakıldığında, Amerikan şirketlerinin bu eylemlerde suç ve terör yapılarının elde ettiği finansı görmezden geldiği şeklinde Avrupa Birliği ülkeleri Fransa ve Almanya tarafından iddialarda bulunulmuştur. Bu iddialarda, ABD'nin para aklama yöntemi ile büyük ölçüde vergi kaçakçılığı yaptığı, söz konusu iddiada "1990'lı yılların başlayarak

ürünlerini Avrupa'dan İran'a soktukları, ABD malı sigaraların Irak ve İran'da günlük olarak dağıtılması halen sürdüğü, Irak ve İran'a Türkiye üzerinden yapılan sigara kaçakçılığında gözlerin Habur Sınır Kapısında olduğu bilgileri aktarılmıştır.

Avrupa Birliği avukatlarının adli mercilere sundukları evraklarda, Irak ülkesindeki kaçak tütün faaliyetini terör örgütünün koordine ettiği, devrik lider Saddam Hüseyin'in oğlu Uday'ın bu kaçakçılık faaliyetinden büyük paralar kazandığı belirtilmiştir. Hatta bu hususta mahkeme heyetine sunulan bir yeminli ifadenin de olduğu ortaya atılmıştır.

Mahkemede yer alan ifadede, bir görevlinin gözlemlerinin olduğu iletilmiştir. Görevlinin ifadesinde "2001 yılında Habur'a geçtiği, o noktada Marlboro sigaraların yasa dışı olarak sınır dışına geçirildiğini gördüğü, kentte yaşayan insanlarla konu kapsamında mülakatlarda bulunduğu, neredeyse her gün bu noktadan sınır dışına geçirildiğini duyduğunu ifade etmiştir. Avrupa Birliği avukatlarının tütün mamulleri kaçakçılığı konusunda verdiği önemli bilgilerde, PKK/KCK Terör Örgütünün sigara kaçakçılığından büyük paralar elde ettiği, bu gelirin büyüklüğünü gözler önüne serebilmek adına sadece Kıbrıs Rum tarafı güzergahından doğu sınır kapılarımıza 500 binin üzerinde tütün mamulü girdiği ilgili avukatlar tarafından ifade edilmiştir (Akarcalı, 2015: 134).

Avrupa Birliği avukatlarının iddiaları arasında, kaçakçılık faaliyetinin içerisinde Yunan ve Bulgar şirketlerinin de bulunduğu, konunun bir örnekle güçlendirilmesi amacı doğrultusunda, Gürcistan üzerinden Karadeniz Limanlarımıza değeri 3 milyon TL'yi aşan (söz konusu dönem) kaçak Philip Morris sigarası getirildiği ve oradan Marmara bölgemize taşındığı, söz konusu dönemde Beyrut'tan Kıbrıs'a ve oradan Mersin Limanı'na getirilen 5 milyon TL değerinde kaçak sigara yakalandığı belirtilmiştir. Geçmiş dönemde bu iki rota üzerinden yapılan kaçakçılık faaliyetinin güncel tutarının 400 milyon TL tutarında olabileceği değerlendirilmektedir. Radikal gazetesinde köşe yazarlığı yapan gazeteci Hikmet Çetinkaya'nın söz konusu kaçakçılık faaliyetlerine ilişkin suç duyurusunun savcılık nezdinde soruşturmaya başlatılmaması nedeniyle çok sayıda şahıs, kurum ve şirket ile bunlar arasındaki bağ ve ilişkiler ortaya çıkarılamamıştır.

Bir diğer haberde ise Türkiye üzerinden detaylı bir şekilde kaçakçılık faaliyetinin anlatıldığı Bulgard 168 Chasa gazetesinin haberinde Çin'den getirilen tütün ürünlerinin Ukrayna'nın şirketlerinde birleştirildiği, tütün ürünlerinin buradan da denizyolu üzerinden şileplerle ülkemize getirildiği, Türkiye'de araçlara yerleştirilen sigaralara ilişkin tüm evrakların yasal olması nedeniyle Batı sınırındaki kapılarımızdan çıktığı anda araçların kayıtlı plakalarının ilgili ülkenin görevlilerince değiştirildiği ifade edilmiştir. Bu yöntemlerle alanda görevli şahısların da işbirliğine gittiği anlaşılmıştır. İlgili haberde, Türkiye'den her yıl yüzlerce uzun araç statüsündeki vasıtaların batı sınırındaki kapılardan yasal yollarla ticari amaçla çıktığının belirlendiği gazete haberinin devamında göre, ortadan kaybolan sigara yüklü araçların Bulgaristan'ın Filibe kentine gelerek kontrollü bir ortamda ve güvenilir kişiler olacak şekilde yükünü boşalttığı belirtilmiştir. Belirtilen noktadaki görevlilerin eylemi gerçekleştiren yetkilileri görüntüledikleri, eyleme karışan şahısların, para karşılığında eski mali polis olarak çalışan bir şahıstan talimat aldıkları ifade edilmiştir.

Haberin devamında söz konusu şahsın isminin Pascal olduğu ve güçlü bir sermaye kaynağına sahip olduğunun bölgedeki yetkililer tarafından bilindiği, neredeyse bütün faaliyetlerini para ile çözebildiği ve en sonunda yetkili birimlerce takibe alınarak bir operasyon gerçekleştirildiği ifade edilmiştir. Gümrük ve polis birimlerince gerçekleştirilen operasyonlarda depolarda on milyonlarca Euro değerinde kaçak sigaraya el konulduğu aktarılmıştır. Türkiye'nin doğu sınırından yasal yollardan karayolu üzerinden gelmeye çalışan yabancı uyruklu bir şahsın idaresindeki otobüsün risk analizi neticesinde X-Ray alanına sevk edilmesi ve yapılan taramasında şüpheli yoğunluğun tespit edilmesi ile aramaya tabi tutulan aracın torpido kutusundan 2 bin 500 paket sigara ele geçirildiği anlaşılmıştır. Bir başka yakalama çalışmalarında ise Gürbulak Gümrük Kapısında "Rambo" olarak isimlendirilen dedektör köpek marifeti ile TIR dorsesinin muhtelif kısımlarına ve malzeme dolaplarına gizlenmiş 12 bin 300 paket sigaranın ele geçirildiği bildirilmiştir.

3.4.3. Tütün Mamulleri Kaçakçılığında Ulusal Basın Haberleri

TRT Haber tarafından yapılan haber içeriğinde, Terör örgütü PKK'nın sigara kaçakçılığı faaliyetlerine yönelik örgüte müzahir olduğu istihbaratı alınan 7 şüpheli

şahsa ülkemize yasa dışı yollardan sigara sokup iç piyasaya sürme suçu kapsamında 3 ve 13 Ağustos tarihleri arasında 2 ayrı operasyon yaptığı bilgisi öğrenilmiştir. İlgili haberin devamında, şüphelilerin 56 bin adet gümrük kaçağı sigaraları hafriyat kamyonunda yer alan yüklerin arasında gizledikleri, İstanbul Ataşehir ilçesinde yapılan polis kontrolleri neticesinde gümrük kaçağı sigaraların yakalanarak Türkiye'de kaçak tütün mamullerinin vergi yönünden ülkemize zarar vermesinin önüne geçildiği anlaşılmıştır.

TRT Haber tarafından gerçekleştirilen 27.05.2024 tarihli haber içeriğinde, Ticaret Bakanlığı gümrük muhafaza birimlerince yapılan çalışma operasyonlar neticesinde veriler kontrol edildiğinde, 2023 yılında yaklaşık 100 milyon TL değerinde 1.144 ton sigara ile 49. 515 ton tütün ele geçirildiği ifade edilmiştir. 2024 yılının ilk 4 ayında da ekiplerce yapılan operasyonlarda, yaklaşık 70 milyon lira değerinde 517 ton sigara ile 59 ton tütüne el koyulduğu aktarılmıştır. Söz konusu kaçakçılık faaliyeti ile mücadele kapasitesinin etkinleştirilmesi noktasında da gerekli hukuki düzenlemelerin olduğu vurgulanarak bu kaçakçılık faaliyetinde bulunan şahıslara yönelik 6 yıla kadar hapis cezası gibi adli yaptırımların uygulanabildiği belirtilmektedir.

TRT Haber tarafından yapılan bir diğer haberde ise Mücadele kapasitesinin geliştirilmesine bir diğer örneğin ise söz konusu kaçakçılık faaliyetinin önüne geçilebilmesinde sınır geçiş noktalarına risk analizi doğrultusunda artık yerli olarak üretilerek hizmete sokulan çeşitli tarayıcı ve görüntüleyici sistemler ile dedektörlerin kullanıldığı aktarılmıştır. Türkiye'nin, PKK/KCK tarafından gerçekleştirilmeye çalışılan sigara kaçakçılığına ilişkin amansız bir mücadele verildiği vurgulanmıştır. İstihbarat ve emniyet birimlerinin raporları doğrultusunda, PKK'nın en önemli gelir kaynaklarından birinin kaçakçılık faaliyeti olduğu ortaya konulmuştur. Daha önce uyuşturucu kaçakçılığına ağırlık veren PKK'nın, son dönemde sigara üzerinde yoğunlaştığı ifade edilmiştir.

Sabah Gazetesinin 24.9.2015 tarihli yazısında ise PKK/KCK'ya finans sağlamak için Güneydoğu'dan yola çıkan iki kamyonete yol uygulamasında ve İstanbul'da Esenyurt bölgesinde Kaçakçılık Suçlarıyla Mücadele Şube Müdürlüğü ekiplerince yapılan baskında bir depoda 1 milyon 750 bin liralık 366 bin paket kaçak sigara ele geçirildiği aktarılmıştır. Eylemi gerçekleştirmeye çalışan iki örgüt

mensubunun gözaltı işlemlerinin ardından çıkarıldıkları mahkemece tutuklandıkları ifade edilmiştir.

Ayrıca, terörizmin finansmanını önlemek amacıyla bir ay öncesinde Küçükçekmece Kanarya Mahallesinde bulunan Yeni Hayat İş Merkezine ilgili birimlerce Güneydoğu'dan getirildiği tespit edilen değeri 3 milyon TL'nin üzerinde 601 bin 500 paket kaçak sigaraya el konulduğu, 23 ayrı iş yeri sahibi hakkında kaçakçılık suçu kapsamında para cezası kesildiği ifade edilmiştir. Anadolu Ajansı'nın 12 Aralık 2018 tarihli haberinde Hakkari'nin Şemdinli ilçesinde, terörizmin finansmanının önlenebilmesi amacıyla büyük çaplı sigara yakalamalarının yapıldığı, Hakkari valiliğinden mücadelenin sürdürüleceği bilgilerinin ifade edildiği aktarılmıştır.

Şekil 3.8: PKK Terör Örgütünün Sigara Kaçakçılığı Yaptığına İlişkin İl Bazlı Harita

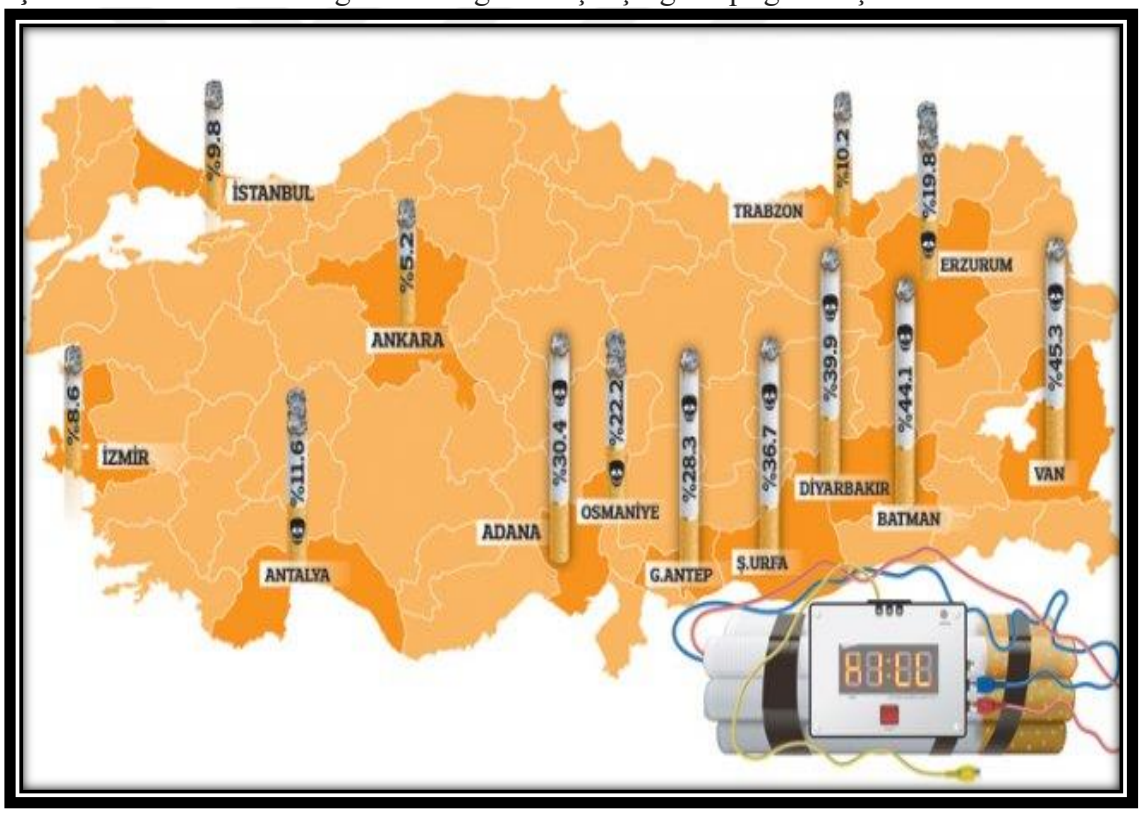

Kaynak: (Türkiye Gazetesi, 2016)

Milliyet Gazetesinin 29 Mart 1997 tarihli yazısında görüldüğü üzere yabancı dev sigara kartellerince sigara kullanımının azaltılmasına yönelik reklam ve kısıtlamalara karşı çalışmalardan rahatsızlık duyulduğu anlaşılmaktadır. Yasal olarak

satışa sunulan sigaraların hem sigara kullanımını artırdığı hem de bunun yasal olmayan şekilde erişime ulaştırabileceği düşünülünce her açıdan zararlı olduğu anlaşılmaktadır.

Milliyet Gazetesinin 06.04.2004 tarihli haber içeriğinde ise kendi sigaralarını sattırmak için Avrupa'da kaçakçılık trafiğini kasıtlı biçimde organize ettiğinden şüphelenilen Philip Morris isimli dev sigara kuruluşunun adli kovuşturmalardan kurtulmak amacıyla Avrupa Birliği'ne (AB) üye olan 10 ülkeye Bir milyar Euro (yaklaşık 300 katrilyon) tutarında para ödemeyi kabul ettiği ve bu doğrultuda komisyonun (AB Hükümeti) geçen hafta imzaladığı bir anlaşmaya göre Belçika'nın bu miktarın %6,02'ni yani 67,5 milyon Euro alacağını vurgulamıştır. Sözü edilen paranın sigara kaçakçılığına karşı mücadelede de kullanıldığı aktarılmıştır.

Bu anlaşma kapsamında, AB Komisyonu ile tütün firmasının milyar dolarları bulan sözleşme geniş kapsamlı değerlendirildiğinde, Philip Morris firmasının verdiği para ile yasa dışı şirketler tarafından kaçak sigara satışının önüne geçilirken aynı zamanda başka Avrupa ülkelerinde oluşabilecek suçlamaların da engellenmesi de amaçlanmaktadır. Ancak Avrupa Birliği, ABD mahkemelerinde açtığı davadan, aldığı tazminat karşılığı, daha sonra dostane çözüm yoluyla vazgeçmiş olsa da mahkemeye sunduğu bütün belgeler hala mevcut olup geçerliliğini korumaktadır. İlgili haberin devamında, ABD yasalarına göre bu tür davalarda zaman aşımı olmadığı, Türk Hükümeti AB'nin hazırlayıp mahkemeye verdiği belgelere, kendinde olan bazı belgeleri de ekleyerek, sigara kaçakçılığına karışmış şirketler aleyhine dava açabildiği ifade edilmektedir.

Tütün mamulleri kaçakçılığının önlenmesine ilişkin ulusal basında haberlere konu olan veya Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından duyurulan ve tütün mamulleri kaçakçılığına karşı güncel önem taşıyan operasyonların önemli olacağı değerlendirilmektedir. Bu kapsamda Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından güncel sigara kaçakçılığı haberleri aşağıda maddeler halinde yer almaktadır.

- 27 Eylül 2023 tarihinde ülke çapında bir operasyon gerçekleştirilmiştir. Bu aramalar kapsamında piyasa değeri 30 Milyon TL tutarında olan tütün ürünlerinin ele geçirildiği ifade edilmiştir.

- Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından duyurulan ve 21 Aralık 2023 tarihinde yapılan aramalarda; piyasa değeri 40 milyon tutarında olan tütünlerinin ele geçirildiği ifade edilmiştir.
- 2023 yılında Konya ilinde gerçekleştirilen aramalar neticesinde 9.600.000 adet içi doldurulmuş makaron ele geçirildiği bilgisi öğrenilmiştir.
- Adana ilinde 2023 yılında durdurulan 1 araçta yapılan arama neticesinde 300.000 paket kaçak sigara ele geçirildiği bilgisi öğrenilmiştir.
- Antalya ilinde 1 Mayıs 2024 tarihinde emniyet birimlerince yapılan tarihinde yapılan saha çalışmaları kapsamında tespit edilen 1 araçta gerçekleştirilen arama neticesinde; 8.860.000 adet boş makaron ele geçirilerek olaya karışan şahsın tutuklandığı öğrenilmiştir.
- Kocaeli ilinde 13.06.2024 tarihinde Kocaeli/Dilovası Yılport Limanı üzerinden Türkiye'den yasal satılan sigaraların Almanya'ya yasa dışı yollarla gönderileceği yönünde alınan bilgilere istinaden Yılport Limanındaki 1 konteynerde Gümrük Muhafaza Ekipleri ile ortaklaşa yapılan arama neticesinde; 31.500 paket sigara ele geçirildiği anlaşılmıştır.
- İzmir ilinde 02.07.2024 tarihinde saha çalışmaları kapsamında tespit edilen 2 ikamet ve 1 işyerinde gerçekleştirilen arama neticesinde; 46.045 adet puro, 2.486 paket kaçak sigara, 1.610 paket ısıtılmış tütün mamulü ele geçirildiği anlaşılmıştır.
- Konya ilinde 07.08.2024 tarihinde 1 işyeri, 1 depo ve 1 araçta gerçekleştirilen arama neticesinde; 19.870 kg tütün ve 8.630.000 adet boş makaron ele geçirilmiştir. Ankara ilinde 10.08.2024 tarihinde yapılan yol uygulamasında durdurulan bir araçta çay-tütün arama köpeği ile gerçekleştirilen arama neticesinde; 13.670 paket ısıtılmış tütün mamulü ele geçirildiği öğrenilmiştir.
- İstanbul ilinde 10.08.2024 tarihinde alınan ihbar kapsamında 2 ayrı adreste gerçekleştirilen arama neticesinde; 33.800 adet puro, 10.122 paket kaçak sigara, 5.425 paket tütün (172 kg), 1.643 adet elektronik sigara, 3.752 paket elektronik sigara tütünü ile 266.516 adet sigara sarma kâğıdı ele geçirildiği bilgisi anlaşılmıştır.

- Ülke genelinde elektronik sigaraların, tütün mamullerinin depolanarak satışa sunulduğu 891 adrese yönelik 22.08.2024 tarihinde eş zamanlı “Elektronik Sigara ve Tütün Mamulleri Kaçakçılığı” kod isimli operasyon gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen operasyon kapsamında yaklaşık yüz milyon TL tutarında olan tütün ürünlerinin ele geçirildiği anlaşılmıştır.
- Diyarbakır ilinde 23.08.2024 tarihinde 1 işyerinde gerçekleştirilen arama neticesinde; 70.000 paket kaçak sigara ele geçirildiği öğrenilmiştir.
- Mardin ilinde 25.08.2024 tarihinde durdurulan 1 araçta gerçekleştirilen arama neticesinde; 38.500 paket kaçak sigara yakalanmıştır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bireyler, rasyonel bir tercih sonrasında veya eylem neticesinde kaçakçılık suçunu işlenebilir olarak görebilmektedir. Kaçakçılık faaliyeti yürüten şahıs, grup, yapı, örgüt ve oluşumların suç faaliyetlerine karşı verilmiş olan adli hükme karşılık finansal olarak kazandığı miktarın yanında yapılabilir olarak düşünmesi neticesinde bu suçun işlenmesi ve devamlı olarak tekrarlanması önemli bir neden olarak karşımıza çıkmaktadır. Tütün mamulleri kaçakçılığı faaliyetinde bulunan tekil veya tüzel şüphelilerin eğitim düzeyleri, boş zaman aktiviteleri ve yaşantıları değerlendirildiğinde, on yıllarca çalıştıklarında dahi ulaşamayacakları maddi gelire çok kısa sürede varabilecekleri düşüncesinin kendilerine baskın geldiği değerlendirilmektedir.

Kaçakçılık suçu, örgütlerin veya münferit olarak şahısların herhangi bir vergi sistemine dahil olmadan bir malın ithal edilmesi veya yurtdışına çıkarılması olarak tanımlanmaktadır. Örgütler çıkar sağlayacak bazı kuruluş, vakıf veya dernekler ile lobicilik faaliyeti sonucunda ithal mallarına tarife amaçlı Doğrudan Üretken Olmayan (Directly Unproductive - DUP) faaliyeti uygulayabilmektedir. Genel anlamda, tütün mamulleri kaçakçılığı suçunda yasadışı tütün mamulleri kaçakçılığı miktarı ile ticari değerinin analizinde maliyet varsayılırsa küçük bir ülkede tarife; üretimi, tüketimi ve refahı azaltırken kaçırılan malın fiyatı, malın tarifeli yasal piyasa fiyatından küçük olacağından ticaretin tamamen yasa dışı sektöre kayacağı ifade edilmektedir (Yetim, 2000: 21). Bu açıdan değerlendirildiğinde; Türkiye'de yasadışı suçla mücadele ederken olumsuz bazı dinamikleri de göz önünde bulundurarak Türkiye'ye verilecek zararı da en aza indirmeyi amaçlayan bir program izlemenin faydalı olacağı düşünülmelidir.

Yasadışı tütün mamulleri ticareti, ülke ekonomisinin bütünlüğü ve kamu düzeni ile kamu güvenliği sorununu da içine alan bütünlüklü bir mesele olarak ülke gündeminde ortaya çıktığından ekonomik anlamda ne kadar tedbir alınsa da tütün mamulleri kaçakçılığında öne çıkan diğer bir olumsuz etken olarak yasa dışı pazar payının uluslararası raporlarda, kasıtlı bir saptırma yöntemi olarak önemli bir yer tuttuğu anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda, söz konusu raporlarda geçen verileri dayanak olarak gösteren ülkemize muhalif çeşitli kollarda sivil toplum örgütleri, örgütlerin

uzantıları konumunda ve bir anlamda sözcülüğünü yapan başka tür vakıf ve dernekler ile buna benzer yapı ve oluşumlar tarafından ülkemiz aleyhine propaganda yapılmasına olanak sağlayan bir zemin oluşturulmaya çalışılmaktadır.

Bu araştırmada, yasadışı şekilde kaçakçılık faaliyetine odaklanan uzun bir araştırma hattının bir parçası irdelenmiş olup tütün mamulleri kaçakçılığındaki bu yasadışı trafiğin özellikle de Avrupa ülkelerindeki zaman içindeki değişimine dikkat çekildiği ve bu trafiğin aslında bir tane olmadığı, birkaç çeşit biçimde ortaya çıktığı gösterilmiştir. Türkiye'de yasadışı tütün mamullerinin piyasa içerisindeki dolaşımı amacıyla kullanılan tütün ürünlerinin sahte veya bandrolsüz markalarının satışlarının önlenmesine ilişkin mücadelede bazı kurumlar daha fazla öne çıkmaktadır.

Tütün mamulleri kaçakçılığında münferit kaçakçı girişimcilerinden örgütlü suç gruplarına ve sonrasında terörist yapılar arasında değişen, çok boyutlu kaçakçılık ağları bilinmekte ve gerekli önlemler devlet kayıtlarında yer almaktadır. Daha önce bu tür kaçakçılık faaliyeti suçuna doğrudan ve dolaylı karıştığı değerlendirilen şahısların, devletin suç arşivlerinde artık kayıt altında olduğu düşüncesi ile örgütlü suç grupları tarafından bu suça bir kez karışmış ve işlem görmüş şahıslara işsiz kalma fikrinin dikte ettirilerek örgütten kopmaların önüne geçilmeye çalışıldığı değerlendirilmektedir. Eleman olarak kazanılmaya çalışılan bu şahıslara yönelik kolluk birimleri tarafından gerçekleştirilen operasyonlar neticesinde yakalanmalarının önemli olmadığı da belirtilmektedir. Operasyonların akabinde adli süreç sonucunda düşük sayılabilecek cezalar aldıkları analiz edilmektedir.

Genel anlamda kaçakçılık suçları, uluslararası ölçekli grupların tekelinde hizmet veren bölgesel suç örgütleri vasıtasıyla önemli bir güvenlik sorunu olduğu raporlara konu edilmiştir. Bu doğrultuda, sözü edilen bölgesel suç örgütleri Türkiye'deki kuruluşların görev alanlarının konusuna dahil olabilmekte ve mücadele alanlarını geniş bir alana itmeye zorlamaktadır. Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerindeki sosyo-ekonomik ortam, bölgedeki kaçakçılık faaliyetlerinin diğer bölgelere kıyasla yoğun olması ile birlikte sınırlarımızda yapılan kaçakçılığa elverişli olmasından dolayı tütün mamulleri kaçakçılığı faaliyetlerini tetiklediği düşünülebilir. Bölgede süregelen terör faaliyetlerini üstlenen suç örgütlerinin eylemlerinden dolayı yaşanan kargaşa ortamının bölgede yaşayan vatandaşlara

yönelik bazı iş kollarının bu yörelerde oluşamadığı düşünülmektedir. Ayrıca tütün mamulleri kaçakçılığından elde edilen gelirin suç olarak görülmemesi ve bu hususların halk nezdinde içselleştirildiği değerlendirilmektedir.

Sigara fiyatlarının yüksek olması sebebiyle tüketicilerin zaman zaman sarma olarak tabir edilen tütün cinsine yöneldiği bilinmektedir. Diğer bir ifade ile sigara kağıdı, sigara filtresi, makaron ile tütünlerin ayrı temin edilmesi ile sarma tütünün elde edildiği, bu durumun da tütün talebini artırdığı ve yasa dışı tütün piyasasını da bu etkenlere benzer şekilde genişlettiği düşünülebilir. Bu konuda 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nda değişikliğe gidilerek ilgili 05.12.2017 tarihli Resmi Gazetede belirtilen ilgili kanunun 3. maddesinde makaron ile ilgili mücadeleci birimlerin taleplerine yönelik düzenlemeler yapılmıştır. Bu gerekçelerle tütün mamulleri kaçakçılığı ile mücadeleye ilişkin kurumların kapasitesini artıran önemli gelişmelerden biri olarak "Tütün Mamullerinin Yasadışı Ticaretinin Önlenmesine Yönelik 2020-2023 Eylem Planı" nın olduğu vurgulanmaktadır. Mücadeleci birimlerin eşgüdümlü çalışmalar içerisinde olarak verilere ilişkin paylaşımlarında bulunması ve ortak çalışma programları düzenleyerek tütün mamulleri kaçakçılığının izini daha kolay sürecek programlamalar içerisinde olması bu suçun önlenebilmesine ilişkin müspet neticeler alınmasını sağlayabileceği değerlendirilmektedir.

KOM raporlarından alınan bilgilerde, yürütülen operasyonlar neticesinde tütün mamulleri kaçakçılığında düşüş gözlemlenmektedir. Ancak her mücadele yasadışı örgütleri bir başka arayışa itmekte olduğundan, bu defa da bir başka kaçakçılık suçu olan içi doldurulmuş makaronda yakalamalarında artış yaşanmıştır. Mevzuat açıklarının oluşmaması kapsamında yapılan çalışmalarda, içi doldurulmuş makaronun 5607 sayılı kanunda yapılan düzenlemeler ile yakalamaların arttığının altı çizilmiştir. Açık kaynak raporları bakımından son 5 yıllık dönem zarfında en güncel istatistiki veriyi sunan çalışmalara bakıldığında,

- Türkiye'ye e yasadışı yollardan sokulmaya çalışılan emtianın genellikle katırcılık olarak tabir edilen bu yöntemle yapılmaya çalışıldığı,
- Yasal sigara markalarına muadil şekilde paketlenmiş tütün ürünlerinin el altından satışının yapıldığı,
- Makaron ürünlerinin iç pazara sokulmaya çalışılması,

- Zulalama yöntemleri ile karayolu üzerinden kaçakçılığın yapıldığı,
- İçi doldurulmuş makaron veya boş makaron ürünlerinin yasal etiketinin birden fazla kullanılması,
- Sanal ortamda satışı yapılan tütün mamullerinin yasal olarak posta yoluyla transfer edilmeye çalışılması gözlemlenmiştir.

Tütün mamulleri kaçakçılığında düşüş miktarının sınır güvenliğimize yönelik çalışmaların arttırılması olarak değerlendirilmiştir. Güçlendirilmiş mevzuat çalışmaları ile makaron kaçakçılığı suçlarına da yaptırımların ağırlaştırılmasının suçla mücadele konusunda örgütlere ağır kayıplar verdirebileceği değerlendirilmektedir. Ancak kolluk birimlerinin çoğu zaman halk ile karşı karşıya geldiği ve il idaresi tarafından bölgenin dinamiğine huzursuzluk getirmeyecek şekilde çözülmeye çalışıldığı değerlendirilmektedir. Burada ortaya çıkan neticede tütün mamulleri kaçakçılığının yapılmasının devlete büyük miktarlarda vergi kaybına yol açtırdığı bilinmektedir.

Dünya genelinde hemen hemen her ülkenin bir şekilde karşılaştığı ve engelleme yoluna girişerek büyük çaba sarf ettiği tütün mamulleri kaçakçılığı probleminin Türkiye sınırları içerisinde de günden güne artan bir şekilde devam ettiği değerlendirilmektedir. Tütün mamulleri kaçakçılığında engellenmesine yönelik olarak yürütülen çözüm arayışları, bu tür suçların artarak devam etmesinin önüne set çekememekte veya gerçekleştirilen suç faaliyetlerinin makul seviyelere indirilmesi yönünde kapsamlı bir mücadele geliştirememektedir.

Her ne kadar Türkiye'de gerek akademik kurullarda gerekse siyasi ve hukuki boyutlarda tütün mamulleri kaçakçılığının önlenebilmesi amacıyla ulusal, bölgesel ve uluslararası toplantı, forum, panel, çalıştay ve zirveler gerçekleştirilmiş olsa da yasadışı kazancı hedefleyen suç örgütleri ve gruplarının eylem ve faaliyetlerinin hız kesmediği bilinmektedir. Ancak akademik anlamda, Türkiye'de suç örgütleri tarafından yapılan tütün mamulleri kaçakçılığının Türkiye ekonomisine verdiği zarar boyutunu ele alan çalışmaların neredeyse yok denebilecek kadar az olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bu çalışmada belirgin şekilde ortaya çıkan akademik zorlukların çalışmayı kısıtladığı düşünülmektedir.

Tütün mamulleri kaçakçılığının toplumun bilinci, hürriyeti, sıhhati ve güvenliğine yönelik saçtığı endişeler ile birlikte toplumun gelecek kuşaklarının hevesini, yaşam mutluluğunu, ulus bilinci içerisinde yer etmesi lüzum görülen ülkü birliğini tahrip etmektedir. Bu gerekçelerle yasa dışı tütün mamulleri ile mücadele kapsamında, idare emri altında kolluk görevlilerince broşürlerin dağıtılması ve alanında uzman personel tarafından okullarda eğitici konuşmalar yapılmasının bu alanda farkındalık oluşturulabilmesine olanak sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Toplumun farkındalık düzeyinin sınırlı olmasının bir olumsuz durumu olarak elektronik eşya, kaçak gıda, sahte/kaçak alkollü içki ürünleri vb. diğer kaçakçılığı yapılan ürünlerde de kaçakçılık faaliyeti yapılmasının önünü açmaktadır. Kaçakçılık organizasyonları, bu malları yurtdışından getirerek kaçak yollarla piyasaya sürmeye çalışırken, kaçak ürünlerin talep boyutunda da toplumda alıcı bulabildiği görülmektedir. Daha geniş perspektiften bakıldığında, talebin arzın önünde gitmesi yasalara uyma ve başkalarının hukukuna saygılı olma gibi daha önceden kazanılması gereken davranış kodlarından uzaklaşılmış olması da bu alandaki farkındalık eksikliğinin diğer boyutlarını oluşturmaktadır (Kahya, 2015: 176). Bu gerekçeler ile tütün mamulleri kaçakçılığında devlet kurumlarının elini güçlendiren ve mücadelede farkındalığın artmasını sağlayan en önemli noktalardan bir diğeri ise tütün ve tütün mamullerinin halkın sağlığını olumsuz etkileyebilecek önemli çalışmaların vatandaşlara belirli aralıklar ile bilimsel makalelerde ve görsel işitsel mecralarda duyurulması nedeniyle vatandaşlardan destek bulabilmektedir. Devlet kurumlarının yapısını finanse etmek için tütün gelirlerine ihtiyaç duyulması nedeniyle yasadışı tütün kaçakçılığı faaliyetinin bilançosu yalnızca finansal yönüyle arkada seyreden Afrika uluslarını değil aynı zamanda Batılı ve sanayileşmiş ülkelerde de milyarlarca dolarlık kayıplara ulaşarak önemli ölçüde ekonomileri etkileyebilmektedir (Lakhdar, 2007).

Bu tür kaçakçılık faaliyeti kapsamında yapılan karşı çalışmalar göz önüne alındığında; devletin mücadeleci kurumları tarafından öncelikli olarak çeşitli tedbirler alınmasının önemli bir yer tutacağı değerlendirilmektedir. Söz konusu alanda çalışmalar yürüten bazı uzmanların bakış açısına göre tütün mamullerine yönelik devletlerin belirlediği vergi oranlarındaki politika neticesinde yasadışı tütün ticareti ve bu suçun iştirak edenleri doğrudan veya dolaylı olarak etkilediği düşünülmektedir.

Bu alan üzerinde çalışan diğer bir başka uzman grubun bakış açısına göre ise tütün mamulleri kaçakçılığının önlenebilmesine ilişkin çözümün, tütün vergisi politikalarının etkinliği ve tütün firmalarının fiyatlandırma stratejilerine bağlı olduğu ve bu nedenle tütün şirketlerinin, vergi artışını tüketicilere fiyat artışı olarak yansıtılmayacak şekilde yaptıkları tütün vergisi politikasının etkisinin zayıflatılabileceği değerlendirilmektedir. Tütün üretimi yapan şirketlerin yıllık kazancındaki karından belli bir oranda feragat ederek devletin belirlediği tütün vergileri üzerindeki yükün azaltılması yöntemiyle olacağı savunulmaktadır (Gilmore, Tavakoly, Taylor ve Reed, 2013). 2002 yılında uygulanmaya başlayan Özel Tüketim Vergisi ile birlikte finansal değerlendirme yönüyle birtakım farklılıklar ortaya çıkmıştır. ÖTV ile azaltılmaya ve caydırılmaya çalışılan sigara kullanımı, bazı sigara kullananlar tarafından yasa dışı şekilde ucuza temin edilmeye çalışılmıştır.

Türkiye'de resmi sigara satış kayıtları verilerinin incelenmesi neticesinde resmi sigara satışlarının nüfus artışına orantılı bir seviyede arttığı gözlenmektedir. Her ne kadar vergi üzerinden hesaplanan bazı yanlı çalışmalarda son 15 yıllık sigara satış miktarının belirgin azaldığı vurgulansa da son 10 yıllık süreçte vergi üzerinden hesaplamalara bakıldığında yasal sigara satış miktarında artış olduğu görülerek tütün mamulleri kaçakçılığı ile mücadelede başarı yakalandığı değerlendirilmiştir. 2010 yılında tütün mamulleri kaçakçılığının önlenmesi kapsamında elde edilen veriler incelendiğinde; sigara resmi satış rakamımızın 93,35 milyar adede gerilediği ve 2015 yılına kadar bu civarlarda takip ettiği vurgulanmıştır. 2015 yılına bakıldığında ise 103,21 milyar adeti bulduğu anlaşılmıştır (KOM Raporu, 2015). 2020 yılına gelinen 5 yıllık süre zarfında bu rakamın 117,91 milyar adete çıktığı raporlara yansıyan verilerde tespit edilmiştir (KOM Raporu, 2021).

Tütün mamulleri özelinde makaron kaçakçılığı da ayrı bir öneme sahip olmakla birlikte vergi yükünden kaçınmaya, ruhsatlı sigara satışı yapmaya yetkili işletmelere karşı antidemokratik tutum oluşmasına ve örgütlü yapıların ayakta kalabilmesi için terörizmin finansmanı konumuna gelmelerini sağlamaktadır. Kolluk birimleri kayıtlarında son 10 yıllık süreçte eğilimi artan makaron kaçakçılığı, oldukça ucuz ve basit edinme yöntemlerinden dolayı fayda-maliyet bakımından dikkat edilmesi önem arz eden suç türlerinden biri haline gelmiştir. Kolluk birimleri tarafından yapılan operasyonlara ilişkin istatistik tablolarında da gösterildiği gibi il birimleri tarafından

tütün mamulleri kaçakçılığı kapsamında makaron yakalamaları yıldan yıla artış göstermektedir.

Kaçak olarak üretilen sigaraların, diğer yasadışı pazarlarda olduğu gibi sokakta oluşan piyasalarda açık ve kapalı bir pazar olarak özelleştirilmeye çalışıldığı bilinmektedir. Bu tip yerlerde sokak satıcılarının kaçak tütün mamullerini müşterilere veya potansiyel müşterilere aracılık eden şahıslar vasıtasıyla yasadışı piyasaların aksine halkın ulaşabileceği yerlerde, sigara kaçakçılığını yaptıkları gözlenmektedir. Örneğin, Atina'nın merkezi ticaret bölgesinde yoldan geçenlerin sokak satıcılarını gözlemlemesi ve onlara yaklaşması oldukça normal olarak görülmektedir. Bu pazarın ikinci şekli olarak sokak satıcısı tarafından organize edilen ancak satışı müşteri olarak gelenlere sokakta yapılmayan tütün mamulleri kaçakçılığı faaliyeti karşımıza çıkmaktadır. Bu sistemde, müşteriler tarafından açık pazarın aksine, daha önce tanıtılarak öğretilmiş başka bir şahıs tarafından güven ilişkisi esaslı yasadışı ticaret yürütülmektedir. Müşterilerin toplu olarak giderek yasa dışı üretimi yapılan tütün mamullerini satın aldığı bilinmektedir.

Tütün mamulleri kaçakçılığı yapan şahıslar tarafından iyi ve güvenilir olarak değerlendirilen müşterilerin çeşitli evler, odalar, depo yerleri veya belirlenen alanlardan kaçak veya üretim izni bulunmayan tütün mamullerini temin ettikleri de düşünülmektedir. Bazı durumlarda ise satıcılar tarafından ortaya daha başka satış yöntemi de çıkabilmektedir. Vaka çalışmalı araştırmalara bakıldığında; (Antonopoulos, 2006) tarafından yapılan çalışmaya göre daha önce kendisi ile mülakat yapılmış Kürt kökenli bir satıcı ile yapılan görüşmede "Sokakta bir satıcıya doğru gelen bir müşteri tarafından "100 karton sigara istiyorum" şeklindeki talebine istinaden sokak satıcısı karton sigaraları talep eden “müşteriyi bana getiriyor" şeklinde ifade yer almaktadır.

Dünya genelinde, tütün mamulleri kaçakçılığına ilişkin yapılan çalışmaların büyük çoğunluğunda, fiyat farkını etkileyen faktörler önemli bir sorun olarak gösterilmektedir. Örgütlü suç faaliyeti yürütenler tarafından gayri resmi dağıtım ağlarının varlığı, sanayi faaliyetinde yolsuzluk ve diğer suç girişimleri gibi çok önemli faktörler bulunmaktadır. Örneğin, Norveç'te yüksek vergilendirmeye tabi bir tütün fiyatı bulunmakta ve 2020 yılı içerisinde 12 ABD Doları ile alınan bir karton Marlboro

sigarası satışlarında yalnızca % 6'sı kadar kısmının kaçak olduğu değerlendirilmektedir. Aslında İskandinav coğrafyasının görsel işitsel medya aracılığıyla açıklanan refah seviyesi yüksek ülkeler içerisinde sürekli görülmesi nedeni ile bu bölgede tütün mamulleri kaçakçılığının olmadığı veya yapılamayacağı düşünülebilir.

Ancak terör örgütleri ile örgütlü suç gruplarının dünyanın her köşesinde suç faaliyet alanlarını geliştirmek ve finans kaynaklarını büyütebilmek amacıyla örgüt adına elemanlaştırdıkları şahıslar vasıtası ile yasadışı gelirlere ulaşmayı amaçladıkları da ortaya çıkmaktadır. Buna karşılık, kaçak olarak ülkeye sokulan sigara miktarlarında, Litvanya'da yapılan anket sonuçlarında toplam sigara yüzdesi içerisinde % 36'sının kaçak sigara olarak hesaplandığı belirtilmiştir. Yunanistan'da ise tütün mamulleri kaçakçılığının daha başka bir boyutu bulunmaktadır. Bu doğrultuda, genel nüfus içerisinde yapılan aşırı düzenleme yahut yasaların makul olmadığı algıları yer almaktadır. Ülke içerisindeki göçmen nüfusun alışılageldik nikotin bağımlılığı ve karaborsa faaliyetinde artışların piyasaya olumsuz açıdan etki ettiği değerlendirilmektedir.

Türkiye'nin jeopolitik konumu göz önüne alındığında, Türkiye tüketim bölgelerinin diğer ülkeler arasında geçiş güzergahında bir konumdadır. Tütün mamulleri kaçakçılığı özelinde sözde Batılı ülkeler tarafından Türkiye'nin suç trafiği akımı üzerinde bulunduğu ve bu nedenle bölgede yaşayan nüfusun da kaçak sigaraların tüketicisi, üreticisi veya yasadışı tedarik sunucusu şeklinde kategorilendirilmesini ve bu topraklar üzerinde yaşayanların durumunu bir ön kabul gibi içselleştirmelerini beklemektedirler.

Bu kapsamda; Avrupa ülkelerinde kaçakçılık madde suçları kapsamında yakalanan Türk uyruklu vatandaşların bir kısmının Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde olduğu anlaşılmıştır. Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğünün çalışma alanı kapsamında düzenlemeye gidilen 2012/2924 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile "paket ve ambalajlarında varış ülkesinin resmi dil veya dillerinde uyarıcı işaretleri bulunmaması durumunda sigaraların transit geçişine izin verilemeyeceği düzenlemesinin ardından Varna Limanı'ndan çıkış yapan sigaraların, boğazlar ve Süveyş kanalından geçerek Birleşik Arap Emirliklerine ulaştığı, buradan

yasal olarak İran'a ve Irak'a, ardından yasadışı yollarla Türkiye'ye giriş yaptığı tespit edilerek Bulgaristan çıkışlı sigaraların aynı zamanda, başta Çin olmak üzere öncelikle Uzakdoğu'ya sevk edildiği buradan Singapur üzerinden limanlarımıza gönderildiği anlaşılmıştır. (Gümrük Muhafaza Genel Müdürlüğü Faaliyet Raporu, 2018: 44) Bununla birlikte Sarp, Türkgözü, Aktaş gibi Gürcistan'a açılan sınır kapıları z ile Habur ve Gürbulak başta olmak üzere Irak ve İran'a açılan gümrük kapılarında yolcu beraberinde gizlenmiş sigaraların Türkiye'ye kaçak olarak getirildiği düşünülmektedir.

Türkiye'de satışı bulunan tütün mamullerinin yurtdışında görece maliyeti daha düşük olması nedeniyle yurtdışı elverişli olarak görülmektedir. Son 4 yıl içerisinde İstanbul'da yapılan tütün mamulleri kaçakçılığı konulu olayda yurdumuzda üretilerek satışa sunulan sigaralarda özellikle Avrupa'ya ihraç edilen başka emtiaların da bulunduğu kutulara zulalama yöntemiyle gönderilmeye çalışılırken ortaya çıkarılmıştır.

Diğer bir yandan endüstri alanındaki görsel ve işitsel reklamlar yoluyla yapılan özendirici paylaşımlara yönelik hazırlanan kanun çalışmaları da tütün kaçakçılığı açısından bir anlam ifade etmektedir. Türkiye'de 1990 yılında Bülent Akarcalı ve çalışma arkadaşları tarafından tütün mamullerinin kullanımına ilişkin hazırlanan bir yasa teklifi olduğu ancak bu teklifin dönemin Cumhurbaşkanı Turgut Özal tarafından veto edildiği öğrenilmiştir (Akarcalı, 2015: 23). Dönemin Cumhurbaşkanı tarafından reddedilen önergeden kısa süre sonra benzer bir yasa tasarısı Arjantin Devlet Başkanı tarafından veto edilmiş ve Turgut Özal'ın veto gerekçesine benzer şekilde olduğu belirtilmiştir. 1993 yılında ise Mısır Parlamentosu tarafından tütün mamulleri konusunda reklam yasağı teklifi üzerinde çalışmaya başlandığı bildirilmiştir. Bu teklifi durdurmak için yine Amerikan tütün firması tarafından karşı bir eylem planı yapıldığı ve sunulan belgeler ile yasa teklifinin veto edildiği öğrenilmiştir. Belirtilmelidir ki tütün mamulleri tüketimi ile tez konumuz olan tütün mamulleri kaçakçılığı konularının doğrudan bir bağlantısı bulunmamaktadır.

Bununla beraber tütün kullanımı 18 yaşının üzerinde bulunan vatandaşlar açısından özgür irade kapsamındadır ve bu konunun tarafımca bir eleştirisi yapılmamış ve yapılmayacaktır. Ancak Türkiye'de dev sigara şirketlerinin, devletlere parmak

sallayacak şekilde hareket etmesi ve neticesindeki yaptırımlarının devlet içerisindeki kabulü, aynı zamanda tütün mamulü kaçakçılığı yapan örgüt, grup ve yapılara cesaret verebileceği düşünülmektedir. Suç örgütlerinin suçtan elde edilen gelirlerle finans kaynaklarını genişletebilmek amacı ile üretimi kontrol altına alınamayacak tütün mamulleri kaçakçılığını arttırabileceği değerlendirilmektedir.

Başka bir ifade ile tütün mamullerinin çok yaygın tüketilmesi, tütün mamulleri kaçakçılığının diğer kaçakçılık türlerine kıyasla daha kolay nakite dönüştürülebilmesi ve terör örgütleri ile örgütlü suç gruplarının finansı noktasında kaçakçılık suçları elverişli bulunmaktadır. Ayrıca, tütün mamulleri kaçakçılık faaliyetlerinde örgüt adına eylem yürüten failin amacının doğrudan kazanç sağlama olması nedeniyle ortaya çıkan durumda Türkiye'nin vergi sistemine de bir sabotaj yapıldığı anlaşılmaktadır. Yine de tütün mamulleri kaçakçılığının engellenmesine yönelik kanuni düzenlemeler yapılmaktadır. İlgili düzenleme neticesinde tütün mamulleri kaçakçılığının örgütlü veya münferit olarak azaltıldığı değerlendirilmektedir.

Tezin son kısmına gelindiğinde tütün mamulleri kaçakçılığı konusunda istatistiki verileri analiz edilerek ortaya çıkan neticenin örgütlere ne gibi kayıplar verdirdiği ve Türkiye'nin ne kadar vergi kaybının önüne geçildiğine yönelik değerlendirmelerde bulunulmuştur. Bu kapsamda, tütün mamulleri kaçakçılığının önlenmesi çok sayıda kurumun görev alanını meşgul etse de özellikle güvenlik hizmeti sunan kolluk birimleri ve bu birimlerin taşra yapılanmaları bu suç türü ile mücadelede öncül kurumlardır.

Türkiye'nin karasuları ve kırsal bölgelerinde yapılan çalışmalara bakıldığında; bu bölgelerin tütün mamulleri kaçakçılığının hem ana rotalarını oluşturmadığı hem de tütün mamulü cinsi çeşitliliği barındıramadığından yapılan çalışma ve mücadele kapasitesi büyük oranda istatistiki verilere yansıtılamamaktadır. Bu doğrultuda, Emniyet Genel Müdürlüğü ile Ticaret Bakanlığının verileri üzerinden saptamalarda bulunulmasının daha faydalı olduğu değerlendirilmektedir.

Bu doğrultuda;

2016 – 2021 yılları arasındaki 6 yıllık süreci kapsayan dönemde Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanarak açık kaynak hizmetine sunulan istatistiki veriler analiz edildiğinde;

- 209.959.183 adet sigara,
- 72.746.825 adet içi doldurulmuş makaron,
- 1.011.228 kg tütün,
- 2.672.095 adet puro/sigarillo ele geçirilmiş olup sigara, tütün, makaron ve puro rayiç bedeli üzerinden yapılan değerlemeler ölçü alınarak 2016-2021 yılları arasında özelinde tütün mamulleri kaçakçılığından Türkiye'nin devlet hazinesine yaklaşık 4 milyar kazandırılmıştır.

2016 – 2023 yılları arasındaki 8 yıllık süreci kapsayan dönemde Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanarak açık kaynak hizmetine sunulan istatistiki veriler analiz edildiğinde;

- 76.909.675 adet sigara,
- 759.297 adet puro,
- 1.377.154 kg tütün ele geçirilmiş olup sigara, tütün ve puro rayiç bedeli üzerinden yapılan değerlemeler ölçü alınarak 2016-2023 yılları arasında tütün mamulleri kaçakçılığından Türkiye'nin devlet hazinesine yaklaşık 770 milyon TL kazandırılmıştır.

2016 – 2020 yılları arasındaki 5 yıllık süreci kapsayan dönemde Jandarma Genel Komutanlığı tarafından yayınlanarak açık kaynak hizmetine sunulan istatistiki veriler analiz edildiğinde;

- 88.949.754 adet sigara,
- 67.116.446 adet içi doldurulmuş makaron,
- 525.346 kg tütün ele geçirilmiş olup sigara, tütün ve içi doldurulmuş makaron rayiç bedeli üzerinden yapılan değerlemeler ölçü alınarak 2016-2020 yılları arasında tütün mamulleri kaçakçılığından Türkiye'nin devlet hazinesine yaklaşık 550 milyon TL kazandırılmıştır.

Belirtilmelidir ki 2020 yılı Şubat ayı ile Çin'de ortaya çıkan ve dünya genelinde belirerek alarm verilen COVID-19 hastalığının getirdiği pandemi sürecinde vatandaşların sigaraya erişiminin azalması nedeniyle tütün ihtiyacını gidermeye yönelik ayrı ayrı temin ederek birleştirmeye gittiği değerlendirilerek makaron ile mücadele artırılmış ve neticesinde oldukça yüksek yakalamalar elde edilmiştir.

Tütün mamulleri kaçakçılığı kapsamında Türkiye'de mücadeleci kurum ve kuruluşların katkılarıyla devlet hazinemizden kaçırılmak istenen verginin sadece 2016 yılından sonraki süreçte 5 milyar TL'yi aştığı değerlendirildiğinde örgütler açısından bu suçun oldukça cazip göründüğü ve ilgili suça kolayca bulaşmaya eğilimli olduğu değerlendirilmektedir. Bu kadar yüksek fiyatlara ulaşabilen yasadışı gelirlere karşı suçla mücadelede sorumlu kuruluşlar tarafından devlet hazinesine kazandırılmaya çalışan her kuruşun örgütlere finansal ve eleman kaynağı açısından ağır kayıplar verdirerek örgütlü suç gruplarının tütün mamulleri kaçakçılığından umduklarına varamamasını sağlayabilecektir.

Tütün mamulleri kaçakçılığı faaliyetinde ve bu faaliyeti örgütlü biçimde yürütmeye hevesli ideolojiler ile mücadelenin Türkiye açısından son derece önemli olduğu değerlendirilmektedir. Her ne kadar bir grup yazar tarafından bu yüzyıllık dönem hakkında düşünce akımlarının yıkılacağını vurgulamışsa da bu dönemin aksine büyük ideolojiler getirdiği de anlaşılmaktadır. Bu gerekçeler doğrultusunda, örgütlü suç grupları tarafından tütün mamulleri kaçakçılığının örgütlerin ideolojisine bırakılmayacak kadar önemli bir finans sunduğu her zaman ön koşul olarak değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

Adorno, Theodor, Horkheimer, Max, (2010), *Aydınlanmanın Diyalektiği*, (Çev. Nihat Ülner), 1.Baskı, İstanbul: Kabalcı Yayınevi.

Akarcalı, Bülent (2015), *Ölüm Tacirleri,* İstanbul: Türk Yeşilay Cemiyeti Yayınları.

Alacakaptan, Uğur, (1975), *Suçun Unsurları,* Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.

Anadolu Ajansı, (2018), "Hakkari'de Terör Örgütü PKK'nın Finans Kaynağına Darbe", https://aa.com.tr/tr/turkiye/hakkaride-teror-orgutu-pkknin-finans-kaynagına-darbe/1342453 (E.T:12 Aralık 2018).

Anadolu Ajansı, (2023), "Yasadışı Tütün Mamulü Yapan Suç Örgütlerine Yönelik Sis Operasyonunda 370 Gözaltı", https://www.aa.com.tr/tr/gundem/yasa-disi-tutun-mamulu-yapan-suc-orgutlerine-yonelik-sis-operasyonunda-370-gozalti/3002629 (E.T: 28 Eylül 2023).

Antonopoulos, Yorgo, (2006), "Sigara Kaçakçılığı: Yunanistan'daki Bir Kaçakçılık Ağının Vaka Çalışması", *Avrupa Suç, Ceza Hukuku ve Ceza Adaleti Dergisi*, C.14, S.3, 239-255, https://research.tees.ac.uk/en/publications/cigarette-smuggling-a-case-study-of-a-smuggling-network-in-greece .

Ayhan, İrem ve Çubukçu, Mert, (2007), "Suç Ve Kent İlişkisine Ampirik Bakış: Literatür Taraması", *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.5, Isparta, 30-55, dergipark.org.tr/tr/download/article-file/215606

Aytemur, Zeynep, Ayfer, Akçay, Şule ve Ekbel, Osman, (ed.), (2010), *Tütün ve Tütün Kontrolü*, Türk Toraks Derneği, Bursa, www.ssuk.org.tr/eski_site_verileri/pdf/tutunvetutunkontrolu_17062010.pdf .

Balcı, Ali, (2010), *Sosyal Bilimlerde Araştırma, Yöntem, Teknik ve İlkeler,* Ankara: Pegem Yayıncılık.

Beelman, M. (2002), "EU Accuses U.S. Tobacco Companies of Trading with Iraq, Terrorists" *The Center for Public Integrity*,

http://www.publicintegrity.org/archives.aspx?year=2002 (E.T: 02 Mayıs 2019).

Bilir, Nazmi, (2010), "Dünyada ve Türkiye'de Tütün Kullanımı Epidemiyolojisi Tütün Salgını Açısından Riskli Gruplar", *Elazığ Kongre Sunumu*, 10 Haziran 2010, Elazığ.

Borlat, Barış, (2019), "Cumhuriyet Dönemi Tütün ve Sigara Kaçakçılığı Bağlamında Suriye Sınır Güvenliğine Bakış (1923-1940)", *ÇOMÜ Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, C.2, S.4, Çanakkale, 357-376. dergipark.org.tr/tr/download/article-file/844913

Burke, Roger Hopkins, (2009), "*An Introduction the Criminolgical Theory*", Willan Publishing. https://mgnyunt.wordpress.com/wp-content/uploads/2014/09/an-introduction-to-criminological-theory.pdf

Clutterburg, Richard, (1990), "Terrorism and Guerrilla Warfare," *Routledge Press,* Londra, (Akt. Önder Yücebaş).

Dandurand, Yvon; Chin Vivienne, (2004), "Links Between Terrorism and Other Forms of Crime"A reort submitted to: Foreign Affairs Canada and The United Nations Office on Drugs and Crime", *British Columbia,* Canada.

David, Decary; Vincent Mousseau ve Ikrame Rguioui, (2018), "The Shift to Online Tobacco Trafficking*", Université de Montréal International Journal of Cyber Criminology* C.12, S.1, Canada, https://www.researchgate.net/publication/329250673_The_shift_to_online_tobacco_trafficking.

Demirbaş, Timur, (2007), *Ceza Hukukunda Genel Hükümler*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Demirbaş, Timur, (2009), *Kriminoloji,* Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Dönmezer, Sulhi, (1994), "*Kriminoloji"*, İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım.

Emniyet Genel Müdürlüğü (2016), *Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 2015 Raporu,* Ankara: EGM Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı.

Emniyet Genel Müdürlüğü (2017), *Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 2016 Raporu,* Ankara: EGM Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı.

Emniyet Genel Müdürlüğü (2018), *Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 2017 Raporu,* Ankara: EGM Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı.

Emniyet Genel Müdürlüğü (2019), *Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 2018 Raporu,* Ankara: EGM Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı.

Emniyet Genel Müdürlüğü (2020), *Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 2019 Raporu,* Ankara: EGM Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı.

Emniyet Genel Müdürlüğü (2021), *Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 2020 Raporu,* Ankara: EGM Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı.

Emniyet Genel Müdürlüğü (2022), *Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 2021 Raporu,* Ankara: EGM Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı.

Falcone, Giovanni; Padovani, Marcelle, (1993), *Cosa Nostra:Bir Hukuk Adamının Mafia'yla Mücadelesi*, Cep Kitapları Yayınevi, İstanbul, (Akt. Önder Yücebaş).

Fırat, Muhammet, (2015), *Yoksulluk ve Suç İlişkisinin Sosyolojik Analizi: Bir Referans Çerçevesi (Elazığ Örneği),* Birey ve Toplum Dergisi, C.5, S.9.

Garner, Bryan, (2009), *Black's Law Dictionary,* Minnesota: West Group.

Gilmore, Anna; Tavakoli, Behruz; Taylor, Gordon ve Reed, Howard, (2013), "Tütün Endüstrisinin Fiyatlandırma Stratejisini ve Bunun Tütün Vergisi Politikasını Zayıflatıp Zayıflatmadığını Anlamak: İngiltere Sigara Pazarı Örneği", *Society For The Study of Addiction Willey Online* Library, C.108, S.7, Londra, https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/add.12159

Gökçek, Gürkan; Tuncer, Hasan, (2024), "Eski Anadolu'da Tekstil Ekonomisi: Asur Ticaret Kolonileri Çağı ve Hititler Dönemi", *Akademik Tarih ve Düşünce*

Dergisi, C.11, S.6, 3992-4009, https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/4375963

Güler, Birgül Ayman, (2011), *Türkiye'nin Yönetimi,* Ankara: İmge Kitabevi.

Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü, (2018), *Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü 2017 Faaliyet Raporu*, Ankara: Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü.

Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü, (2018), *Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü 2018 Faaliyet Raporu*, Ankara: Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü.

Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü, (2025), Kaçakçılıkla Mücadele Verileri https://ticaret.gov.tr/istatistikler/bakanlikistatistikleri/gumrukistatistikleri/Kacakcilikla-Mucadele-Verileri.

Güven, Özgür, (2018), "Suçun Sosyolojisi ve Haber Söyleminde Temsili", *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.17, S.1, Gaziantep, 176-195.

Hacettepe Üniversitesi, (1971), "Türkiye'de Aile Yapısı ve Nüfus Sorunları Araştırmasının Veri Toplama Teknikleri", *Hacettepe Üniversitesi Yayınları*, Ankara.

Hazine ve Maliye Bakanlığı, (2017), "Merkezi Yönetim Bütçe Gelirleri", Muhasebat Genel Müdürlüğü, https://www.bumko.gov.tr/TR,4534/merkezi-yonetim-butce-gelirleri-2006-2017.html

HM Custom and Excise HM Treasury (2000), Tackling Tobacco Smuggling Treasury's" http://www.hm-treasury.gov.uk, (E.T.03 Mart 2023)

https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/11/20101104-1.html.

Huntington, Samuel Phillips, (2014), *Medeniyetler Çatışması ve Dünya Düzeninin Yeniden Kurulması,* (çev. Cem Soydemir), İstanbul: Okuyan Us Yayınları,

Hürriyet, (2004), "Philip Morris'den Avrupa Birliği'ne 1 Milyar Dolar" https://bigpara.hurriyet.com.tr/haberler/ekonomi-haberleri/philip-morris-den-ab-ye-1-milyar-dolar_ID484901/ (E.T: 06 Nisan 2004).

Hürriyet, (2007), “Boş Sigara Paketleri, Sahte ve Kaçağı Ortaya Çıkaracak”, https://www.hurriyet.com.tr/gundem/bos-sigara-paketleri-sahte-ve-kacagi-ortaya-cikaracak-6251836 (E.T: 02 Nisan 2007) .

İçel, Kayıhan; Sokullu, Füsun; Özgenç, İzzet; Mahmutoğlu, Fatih ve Ünver, Yener, (2000), *Suç Teorisi*, 2.Baskı, İstanbul: Beta Yayınları.

İçişleri Bakanlığı Sahil Güvenlik Komutanlığı, (2013), “Dünya Sahil Güvenlik Teşkilatları Raporu”, https://www.sg.gov.tr/orta/kitap/SG_Web.pdf

İnalcık, Halil, (2006), *Doğu Batı Makaleler,* Ankara: Doğu Batı Yayınları.

Jandarma Genel Komutanlığı, (2018), *Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 2017 Yılı Bülteni*, Jandarma Genel Komutanlığı Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı.

Jandarma Genel Komutanlığı, (2019), *Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 2018 Yılı Bülteni*, Jandarma Genel Komutanlığı Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı.

Jandarma Genel Komutanlığı, (2021), *Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 2020 Yılı Bülteni*, Jandarma Genel Komutanlığı Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı.

Kahya, Yavuz (2015), “Suç Teorileri Işığında Türkiye’de Kaçakçılık Olgusu: Toplumsal Nedenleri, Boyutları ve Algısı”, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* Cilt: 15 Sayı: 3, Eskişehir, 159-178. https://dergipark.org.tr/tr/pub/ausbd/issue/15921/167429.

Karakaş, Mehmet, (2013), “Türkiye’nin Kimlikler Siyaseti ve Sosyolojisi”, *Akademik İncelemeler Dergisi*, C.8, Sayı 2, Sakarya, https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/17716.

Karakaya, Musa; Kahya, Yavuz (2014), “Gelir Getirici Suçlar Temelinde Suç Örgütlerinin Karşılaştırmalı Analizi: Erzurum Örneği”, Eskişehir *Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S.15, Eskişehir, 133-158. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/113433

Kekevi, Serkan; Kılıçoğlu Gökmen, (2015), “Uluslararası Hukuk Açısından Çocuk Askerler ve Pkk’nın Çocuk Askerleri/Militanları”, *Ankara Barosu Derneği*, Ankara, https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/398551

Lakhdar, Ben C. (2007). "Quantitative And Qualitative Estimates Of Cross-Border Tobacco Shopping And Tobacco Smuggling In France" *Tobbaco Control*, S.17, 12-16.

Lewis, Bernard, (2014), *Haşhaşiler: İslam'da Radikal Bir Tarikat,* (çev. Kemal Sarısözen) İstanbul: Kapı Yayınları.

Martin, Elizabeth, (ed.), "A Dictionary of Law", Oxford University Press Oxford, https://www.ekhtebar.ir/wpcontent/uploads/2018/10/Oxford-Dictionary-Of Law.pdf.

Milliyet, (1997), "Sigarasız Günler Başlıyor" https://milliyet.com.tr./the-others/sigarasiz-gunler-basliyor-5370751 (E.T:29.03.1997).

Murat Tınas ve Buğra Sarı (2018), "İnsanlığa ve Demokrasiye Terör Tehdidi: PKK Örneği," *Uluslararası Terörizm ve Güvenlik Araştırmaları Merkezi Yayınları,* Ankara, 2018.

Mücek, Ahmet Akif, (2010), *Asimetrik Savaş ve Provokasyon Süreci*, İstanbul: Gökkuşağı Yayınları.

Önsel, Mustafa, (2016), *Ağacın Kurdu Fethullah'ın Askerleri,* Ankara: Alibi Yayınları.

Özcan, Nihat Ali, (1999), "PKK Kürdistan İşçi Partisi", *Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları*, Ankara, https://tepav.s3.eu-west-1.amazonaws.com/upload/files/15562633719.pkk_kurdistan_isci_partisi__tarihi__ideolojisi_ve_yontemi.pdf.

Öztürk, Melda Yaman; Keskin, Nuray, (2013) "Tütün Sektöründe Yabancı Yatırım: Reji Deneyimi Işığında Bugünü Anlamak", *Tütün Sektöründe Yabancı Yatırım*, C: 2, S: 37, 91, https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2576345.

Park, Robert; Burgess, Ernest ve McKenzie, Roderick, (1928), "The City" *The Unıversity Of Chicago Press,* Chicago.

Paynter, Janine, (2010), "Illıcit Tobacco Trade: Monitoring and Mitigating Risk in New Zeland, Action on Smoking and Health, Action on Smoking and Health", *Research and Policy Analyst,* Auckland. https://www.researchgate.net/publication/261135503_Illicit_Tobacco_Trade_Monitoring_and_Mitigating_Risk_in_New_Zealand.

Scaturro, Ruggero; Kemp, Walter, (2022), "Portholes: Exploring the Maritime Balkan Routes", *Global Initiative Against Transnational Organized Crime Research Report*, s.36.

Shelley, Louise (2012), "Human Smuggling and Trafficking Into Europe A Comparative Perspective", *Migration Policy Instute.*

Şahin, Fuat Salih, (2001), "Case Studies in Terrorism Drug Connection" *University of North Texas Dergisi,* Texas.

Tezcan, Durmuş, (1984), "Yurtdışında İşlenen Suçlarda Türk Hukuku Bakımından Yabancı Ceza Hukukunun Değeri Sorunu", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, S.39. Ankara. https://dergipark.gov.tr/ausbf/issue/3121/43348.

Treasury Committee Second Report, (2000), "Customs and Excise", Londra, https://publications.parliament.uk.

TRT Haber, (2018), "İstanbul'da PKK'nın Finans Kaynağına Darbe" https://trthaber.com/haber/turkiye/istanbulda-pkknin-finans-kaynagina-darbe-380686.html (E.T:17 Ağustos 2018)

TRT Haber, (2024), "Gümrük Muhafaza Ekipleri Sigara ve Tütün Kaçakçılığına Geçit Vermiyor", https://trthaber.com/haber/gundem/gumruk-muhafaza-ekipleri-sigara-ve-tutun-kacakciligina-gecit-vermiyor-860136.html (E.T: 27 Mayıs 2024).

Tütün Eksperleri Derneği (2020), *Tütün Raporu,* https://tutuneksper.org.tr/files/sidebar/Tutun_Raporu_3f8e8dbgv7uo8.pdf

Ulgar, Orbay Bahri, (2020), "Yargıtay Kararları Işığında Sigara Kaçakçılığı Suçu", https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1738362

Varol, Hatice, (2020), "Radikalleşme Çerçevesinde Terör Örgütlerinin Eleman Temini Süreçleri", *Terörizm ve Radikalleşme ile Mücadele Araştırma Merkezi,* https://www.teram.org/Icerik/radikallesme-cercevesinde-teror-orgutlerinin-eleman-temini-surecleri-69

Vurucu, İkbal, (2020), "Etno Kültürel Farklılıklar ve Suç Davranışı", *Emek ve Toplum Dergisi,* Ankara, 482-507, https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1052140

Yenişafak, (2015), “Kanarya’da Binlerce Sigara Ele Geçirildi”, https://yenisafak.com/gundem/kanaryada-binlerce-kacak-sigara-ele- gecirildi-2236448 (E.T: 26 Ağustos 2015).

Yetim, Sedat, (2000), *Kara Paranın Aklanması, Boyutları ve Mafyokrasi*, İstanbul: Nesil Yayınevi.

Yıldırım, Ali ve Şimşek, Hasan, (2008), *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri,* Ankara: Seçkin Yayınları.

Yücebaş, Önder, (2011), *Suç Ekonomisi ve Terörizmin Finansmanı*, Ankara: Turhan Kitabevi.

Ziegler, Jean, (1998), *Suçun Derebeyleri: Demokrasilere Karşı Yeni Mafyalar,* (çev. Ali Cevat Akkoyunlu), İstanbul: Doğan Yayınları.

5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu, Resmi Gazete Tarihi (31.03.2007) https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5607.doc